

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Tjaša Kreuh

Socialni odzivi na ženske, ki ne želijo imeti otrok. Sondažna študija.

Magistrsko delo

Ljubljana, 2023

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Tjaša Kreuh

Socialni odzivi na ženske, ki ne želijo imeti otrok. Sondažna študija.

Magistrsko delo

Mentorica: Doc. dr. Irena Šumi

Somentorica: Doc. dr. Ana Marija Sobočan

Ljubljana, 2023

ZAHVALA

*Iskrena hvala Ani in Sari za psihološko podporo. Te naloge brez vaju v letu 2023 ne bi
zmogla napisati.*

Iskrena hvala partnerju, moji in njegovi družini, da so me skozi vsa leta študija podpirali.

*Iskrena hvala mentorici in so-mentorici za mentorstvo in vso podporo pri pisanju magistrske
naloge.*

Iskrena hvala Luki Kropivniku za lekturo naloge.

Iskrena hvala vsem, ki ste kakorkoli sodelovali pri pisanju naloge.

Socialni odzivi na ženske, ki ne želijo imeti otrok. Sondažna študija

Povzetek magistrskega dela

Že od nekdaj velja v družbi prepričanje, da je glavna vloga ženske v družbi ta, da rodi in skrbi za otroke. Veliko pa je žensk, ki si otrok ne želijo in zaradi te življenjske odločitve doživljajo diskriminacijo. V magistrskem delu na eni strani raziščem, kako se družba odziva na ženske, ki ne želijo imeti otrok. Na drugi strani pa raziščem, kako se te ženske počutijo sprejete v družbi. V teoretičnem delu predstavim vlogo žensk v družbi skozi zgodovino, neenakost med spoloma, materinstvo, starševstvo, odnos družbe do materinstva in odnos družbe do žensk, ki ne želijo imeti otrok.

Raziskava v magistrskem delu je sestavljena iz kvantitativnega in kvalitativnega dela. V kvantitativnem delu raziskave me je zanimalo, kakšen je odziv slovenske družbe na ženske, ki ne želijo imeti otrok. V kvalitativnem delu raziskave pa me je zanimalo, kako so ženske, ki ne želijo imeti otrok sprejete v družbi, kako jih sprejemajo njihovi bližnji, kaj menijo o raznih stereotipih, ki jim jih pripišejo in zakaj menijo, da nekateri ljudje njihove odločitve ne sprejmejo kot normalne.

Ključne besede: ženske ki ne želijo imeti otrok, materinstvo, vloga ženske v družbi, ženske brez otrok, stereotipi

Social attitudes towards women who do not wish to bear children. Exploratory inquiry.

Master's Thesis Abstract.

Society has always believed that the key role of women in society is to give birth and take care of children. However, there are many women who do not want to have children and therefore experience discrimination because of this life decision. In my master's thesis, on the one hand, I investigate how society reacts to women who do not want to have children. On the other hand, I explore how these women feel accepted in society. In the theoretical part, I present the historic role of women in societies, gender inequality, motherhood, parenting, society's attitude towards motherhood and society's attitude towards women who do not want to have children.

The research in the master's thesis consists of quantitative and qualitative work. In the quantitative part, I was interested in the attitudes of Slovenian society to women who do not want to have children. In the qualitative part of the research, I was interested in how women who do not want to have children experience their position in society, how their loved ones regard their position, what they think about the various stereotypes attributed to them; and their understanding of the reasons why many people do not consider their decision “normal”.

Key words: women who do not want to have children, motherhood, the role of women in society, women without children, stereotypes

Vsebina

1.	Teoretični del	1
1.1	Vloga ženske v družbi	1
1.2	(Ne) enakost med spoloma	3
1.3	Pomen materinstva	5
1.4	Ženske, ki ne želijo imeti otrok	7
1.5	Razlogi za željo po življenju brez otrok na prelomu stoletja	11
1.6	Odnos družbe do žensk, ki ne želijo imeti otrok	14
1.7	Pronatalizem	16
2.	Formulacija problema	18
2.1	Kvantitativna raziskava	18
2.2	Kvalitativna raziskava	18
3.	Metodologija	18
3.1	Vrsta raziskave	18
3.2	Spremenljivke	19
3.3	Merski instrumenti	21
3.4	Populacija in vzorec	21
3.5	Zbiranje podatkov	21
3.6	Obdelava in analiza podatkov	22
4.	Rezultati	23
4.1	Rezultati kvantitativnega dela raziskave	23
4.2	Razprava o hipotezah	44
4.3	Rezultati kvalitativnega dela raziskave	45
5.	Razprava in sklepi	54
6.	Predlogi	58
7.	Viri in literatura	59
8.	Priloge	66
9.1	Anketni vprašalnik	66
9.1	Odprto kodiranje	69
9.2	Osnovno kodiranje	92

Kazalo grafov

graf 1: Spol.	23
graf 2: Dokončana stopnja izobrazbe.	24
graf 3: Dokončana stopnja izobrazbe primerjana po spolu.	24
graf 4: Bivalno okolje.	25
graf 5: Želja po otroku.	25
graf 6: Želja po otroku po spolu.	26
graf 7: Starševstvo.	26
graf 8: Starševstvo po spolu.	27
graf 9: Vera.	27
graf 10: Vera glede na bivalno okolje.	28
graf 11: Mnenje o tem, ali naj imajo ženske otroke.	28
graf 12: Mnenje o tem, ali naj imajo ženske otroke; po spolu.	29
graf 13: Mnenje o tem, ali naj imajo ženske otroke; verska opredelitev.	29
graf 14: Sebičnost žensk, ki ne želijo imeti otrok.	31
graf 15: Sebičnost žensk, ki ne želijo imeti otrok; po spolu.	31
graf 16: Hladnost žensk, ki ne želijo imeti otrok.	32
graf 17: Hladnost žensk, ki ne želijo imeti otrok; starševstvo.	33
graf 18: Inteligenca žensk, ki ne želijo imeti otrok.	33
graf 19: Samskost žensk, ki ne želijo imeti otrok.	34
graf 20: Nadomestek za otroke pri ženskah, ki ne želijo imeti otrok.	36
graf 21: Sprememba odločitve žensk, ki ne želijo imeti otrok.	36
graf 22: Sprememba odločitve žensk, ki ne želijo imeti otrok; bivanje.	37
graf 23: Obžalovanje odločitve žensk, ki ne želijo imeti otrok.	37
graf 24: Vpliv kariere na odločitev žensk, ki ne želijo imeti otrok.	38
graf 25: Vpliv kariere na odločitev žensk, ki ne želijo imeti otrok; po spolu.	39
graf 26: Feminizem in ženske, ki ne želijo imeti otrok.	39
graf 27: Občutki do otrok pri ženskah, ki ne želijo imeti otrok.	41
graf 28: Stik z otroci na delovnem mestu in ženske, ki ne želijo imeti otrok.	41
graf 29: Stik z otroci na delovnem mestu in ženske, ki ne želijo imeti otrok; starševstvo.	42
graf 30: Družba ženske, ki ne želi imeti otrok.	43

Kazalo tabel

Tabela 1: Spremenljivke.....	19
Tabela 2: Primer odprtega kodiranja.....	22

1. Teoretični del

1.1 Vloga ženske v družbi

Posplošena slika osnovnega patriarhalnega družbenega ustroja kaže naslednjo sliko: Ženske imajo svojo družbeno identiteto le kot žene in hčere polnopravnih članov/državljanov; so povsem podrejene moškim, najprej očetu, nato možu, nato odraslemu sinu. Ženske se šteje za infantilna in umsko šibka bitja, ki jih je treba zaščititi, nadzirati in jih upravljati. Velja prepričanje, da so bitja nestabilnega, nerazumljivega značaja, osebe, ki v nasprotju z moškimi niso zmožne racionalne presoje in odločanja. Ženska si tudi svojega moža ne izbere sama, ampak ga zanjo poišče njena družina, njen oče ali varuh. Neporočena ženska je obsojena na revščino ali prostitucijo, saj ni drugih, legalnih možnosti in načinov, da bi bila ekonomsko samostojna.

Grški antični pisci so žensko manjvrednost utemeljevali predvsem biološko. Temelj atenske moralnosti sta bila spoštovanje in zvestoba družini. Atenske ženske so bile omejene na družinsko življenje, ki ga zaznamujejo skritost, zasebnost in predvsem zaprtost. Poroka in materinstvo sta veljali za izpolnitev poslanstva ženske. Prepričani so bili, da je ženska rojena za to, da se poroči in rodi zakonite naslednike. Vloga ženske kot matere in žene je bila rezultat njenega ujetja v družbeno kodificirane in afirmirane načine moškega nadzora nad njimi (Jug Došler, Skubic, 2012).

Delitev na um in telo je imela za ženske skozi zgodovino usoden pomen, saj so jih različne ideologije, predvsem krščanstvo, vezale le na telesni binarni pol. Pamet, razum, mišljenje, s tem pa objektivnost, racionalnost, zmožnost sprejemanja odločitev in produciranja vednosti so bili pridržani za moške. Neprezrljivo točko razlike med spoloma omeni tudi klasična raziskovalka spola, antropologinja Shirley Ardener (1978), ko pravi, da sta spola jasno razlikovana že v naravi, tam, kjer se življenje začne, v rojstvu. Žensko se definira po tem, da je sposobna roditi, in moškega po tem, da tega ne zmore – in to so naravna dejstva. In ženska je mati, gospodinja, žena; moški je uslužbenec, mož, oče. V tem zaporedju. Avtorica (prav tam) opisuje položaj ženske kot prednost, češ: vsi smo bili rojeni, vendar vsi ne moremo rojevati (Kačičnik, 2006).

Papež Janez Pavel II. je leta 1988 povedal, da je pri analizi vloge žensk v družbi v človeški zgodovini med najbolj osupljivimi opažanji kohezija, ki jo zagotavljajo družini – funkcionalni temeljni enoti družbe – celo na fizični ravni: »Znanstvena analiza v celoti potrjuje, da je že

sama fizična konstitucija žensk naravno nagnjena k materinstvu – spočetje, nosečnost in porod, ki so posledica zakonske zveze z moškim.« (Scrafford, 2018)

Zgodovina evropskih socializmov, ki so razen Sovjetske zveze nastali po drugi svetovni vojni, so bistveno posegli v tradicionalne spolne vloge tudi v Sloveniji. Pod vplivom dramatičnih razmer, ki jih je ustvarila okupacija in še posebej odporniška ideologija in praksa so ženske z velikim korakom stopile v javni prostor, ki ga je do tedaj skoraj izključno upravljala moška polovica družbe. Emancipacijski procesi so v Sloveniji potekali predvsem v okviru spodbud in usmeritev partizanskega, tj. odporniškega in revolucionarnega tabora. Glede na končni razplet vojne in z njim povezan prevzem oblasti s strani odporniško-revolucionarnih političnih sil je bil redefiniran položaj žensk v ključni modernizaciji patriarhalne družbe. v povojnem obdobju in vplivali na modernizacijo dotedanje patriarhalne družbe. Vendar spreminjanje družbenih vlog niti med vojno niti po njej ni potekalo gladko in premočrtno, temveč se je soočalo s tradicijo in predsodki v družbi kot celoti, torej tudi znotraj same ženske populacije (Vrhovac, 2015).

Leta 1968 je bil osrednji cilj seksualne revolucije, ki je zahtevala popolno osebno svobodo ter zavrnila telesno in erotično zatiranje žensk, napad na vnaprej določene spolne vloge (Turner 1994: 34). Podporniki tedanjega t. i. drugega vala feminizma so trdili, da je treba – če želimo žensko odrešiti te vloge – rodnost ločiti od spolnosti, iz slednje pa narediti prostor zabave, ki nima vpliva na osebni razvoj ali življenjske načrte (Krajnc, 2021).

Na Slovenskem se je »reševanje« ogrožene »prave« ženske identitete in njene družbene vloge začelo v zadnjih desetletjih 19. stoletja, se nadaljevalo v prvi polovici 20. stoletja, se nekoliko pritajilo (»poniknilo«) v času socialistične ureditve (1945 do 1990) in se spet pojavilo v samostojni Sloveniji. Ker so ženske v slovenski družbi dejansko dobile večino človekovih pravic v obdobju socializma, je po razlagah varuhov »prave ženskosti« na Slovenskem prav socializem tisti red, ki naj bi najbolj ogrožal žensko identiteto in njeno »naravno« družbeno vlogo. Reševanje »prave« ženskosti se je zato okrepilo z zasukom političnega sistema (1990) zlasti v samostojni Sloveniji, ko je skrb za povrnitev žensk k svoji »čudoviti naravi« dobila vidno mesto v javnem govoru; težnja po vnovičnem udomačevanju (domestikaciji) žensk je postala (bolj ali manj prikrita) neločljiva sestavina »modernizacije« (Jogan, 2013).

V veliki meri velja, da so bile ženske po vsem svetu diskriminirane in prikrajšane marsičesa že od nekdaj; govorimo torej o univerzalnosti in globalnosti patriarhalnega reda. Odrekana jim je bila celo tako osnovna pravica, kot je izobrazba in lastno premoženje. Ta globalna skrb

je v zadnjih nekaj desetletjih vztrajno rasla in povzročila prizadevanja za vključitev žensk v glavni tok življenja, predvsem preko socialno-ekonomskih dejavnosti, ki so bile usmerjene v njihovo opolnomočenje. S tem smo posebej na Zahodu skušali vzpostaviti enakost med spoloma. Pot osvoboditve žensk je presegla številne mejnike in družba je res prehodila dolgo pot. V zadnjih nekaj desetletjih so se ženske trdo borile, da so lahko uspešno vzpostavile lastno družbeno identiteto. Prej so bile ženske zagledane samo kot gospodinje, ki naj bi kuhale, čistile in skrbele za svojo družino. Ženske so bolj osredotočene in imajo vedno pogostejše moč odločanja tudi na ravni vodenja na včasih boljši način kot moški.

Opolnomočenje žensk lahko pomaga družbi k hitrejši rasti in razvoju (Kapur, 2019).

Z drugimi besedami, ženska spolna vloga danes ni več omejena, kot je v še vedno obstoječih družbah primarnega patriarhata; vse bolj se ženske lahko samouresničujejo še drugače kot zgolj skozi svojo razmnoževalno funkcijo. Materinstvo ni več edina socialna identiteta in prioriteta pri odločitvah o ženskem življenjskem poteku, saj se »veča delež žensk, ki se po lastni volji ne odločijo za otroke« (Baber, Allen, po: Švab, 2001, str. 103). Defago (2005, po Velišček, 2014) navaja, da ženskam z otroki nikoli ni bilo treba upravičevati svojega obstoja, saj so izpolnile svoje poslanstvo z materinstvom, ženske brez otrok pa ga morajo še najti (Gorjan, 2017).

Danes je torej vloga žensk vsaj v zahodni družbi nekoliko drugačna. So v boljšem položaju, imajo več pravic in doživljajo nekoliko manj diskriminacije. Še vedno pa pogosto v družbi ostaja in se celo utrjuje ideološko zavarovano prepričanje, da je glavna vloga ženske v rojevanju otrok in skrbi za družino.

1.2 (Ne) enakost med spoloma

Spolni stereotipi so v funkciji povečevanja razlik med spoloma in zmanjševanja razlik znotraj spola (povečevanja podobnosti med posamezniki istega spola) ter v funkciji posploševanja (na vse pripadnike skupine, tudi tiste, ki ne izražajo stereotipnih značilnosti na individualni ravni). Stereotipi opisujejo, kakšni so pripadniki posameznega spola (t. i. opisni stereotipi) in predpisujejo, kakšni bi morali biti (t. i. zapovedni stereotipi) oziroma ne bi smeli biti (t. i. prepovedni stereotipi). Prepovedni stereotipi, vezani na spol, praviloma vključujejo lastnosti drugega spola, ki so prepoznane kot nekompatibilne z zapovednimi stereotipi (Heilman, 2001; po: Svetek, 2019).

Najprej je treba pojasniti, zakaj so bile, in so še vedno glavna tarča urejanja spolnosti ženske: pogoj za obstoj katere koli družbe in sploh človeštva je nenehno obnavljanje prebivalstva –

torej rojevanje, nega, skrb za razvoj osebnosti človeškega bitja. Ključne »producentke« ljudi pa so ženske (Jogan, 2017).

Družbena neenakost spolov je strukturno vgrajena v vsako neenakostno družbo, in preči vse družbene podsisteme, s čimer predstavlja ključno os ohranjanja androcentričnega reda.

Rahljanje tega reda poteka od vsega začetka »v senci« nenehnih groženj z izgubo »prave ženskosti«, »čudovite ženske narave« (Jogan, 2013).

Skozi celotno zahodno zgodovino so se ženske borile za svoje pravice. Oakley (2000) pravi, da je ključna sodobna spolna delitev dela nastala v času industrializacije: moški so začeli opravljali plačano delo izven doma, ženske pa so postale neplačane in necenjene gospodinje, odvisne od moških. Razvila se je tudi drugačna družbena podoba ženske, ki je bila sestavljena iz treh glavnih in »naravnih« vlog: žene, matere (vzgojiteljice) in gospodinje. Čeprav so ženske z danimi vlogami nezadovoljne, se z njimi identificirajo in se čutijo dolžne izpolnjevati vse dolžnosti, ki jim jih nalagajo. Beauvoir (2000) pa poudarja, da je različne funkcije, ki so ženski naložene, med seboj zelo težko uskladiti, zato imajo ženske pogosto težave s telesnim in duševnim zdravjem. Te tri vloge žensk in ideologija, ki stoji za njimi, ženske priklepa na zasebnost in vzdržuje neenakost. Šele ko so jih ženske nehale jemati kot samoumevne in »od boga dane«, se je lahko začel boj za enake pravice. Ker so tradicionalne vloge in podrejen status žensk globoko zakoreninjeni v zavesti ljudi, so ženske v boju za enakopravnost le počasi in s težavo napredovale (Velišček, 2015).

V Sloveniji so bili na področju enakosti spolov pomembni mejniki postavljeni že v socializmu, pred letom 1991. Ženske v Sloveniji so npr. splošno volilno pravico pridobile že takoj po drugi svetovni vojni; ustavno določilo o svobodnem odločanju o rojstvu otrok je bilo sprejeto že pred več kakor štirimi desetletji; dopust za nego in varstvo otroka si starša lahko delita že štirideset let; skoraj tako dolgo je od pridobitve pravice do svetovanja o načrtovanju družine in do dostopnosti sredstev za uravnavanje rodnosti ter od pridobitve pravice do umetne prekinitev nosečnosti iz drugih, ne le zdravstvenih razlogov; več kakor tri desetletja so minila od uzakonitve obveze, da so pokojninsko in invalidsko zavarovane vse osebe gospodinjstva, ki delajo na kmetiji, itd.

Pogosto slišimo opozorila, da je doseganje enakosti spolov proces – nerealna so namreč pričakovanja, da lahko posamezni ukrepi prinesejo takojšen učinek. Za spremembo stanja je nujna sprememba družbene klime, zlasti osebnih prepričanj, stališč in praks delovanja vseh članic in članov neke družbe. To pa – kakor kaže praksa – včasih traja več desetletij.

Kljub številnim izboljšavam je enakost spolov področje, kjer zgodba še ni končana, saj se vedno znova porajajo potrebe tako po normativni ureditvi kot tudi po ozaveščanju in vidnosti vidika spola v novih družbenih pojavih. Za razvoj področja so poleg organov institucionalne ureditve zaslužne številne posameznice in posamezniki ter organizacije civilne družbe – njihov prispevek je neprecenljiv zlasti na področju raziskovanja, nastavljanja kritičnega ogledala javnim politikam, skrbi, da vprašanje enakosti spolov (p)ostaja sestavni del dnevnega reda javnih razprav, vzpostavljanja novih praks ter približevanja potrebam uporabnic in uporabnikov storitev nevladnih organizacij (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2016).

Ženske so kljub konstantnemu izboljševanju položaja še zmeraj neenakovredne moškim. Čeprav so po zakonu enake, družbeno in ekonomsko razlikovanje vztraja. Neenakopravnost je najbolj vidna na področju družinskega življenja. Avtorica Švab (2001) poudarja, da je celotno družinsko delo (ki vključuje gospodinjstvo, skrb za otroke, finančna in upravno-administrativna dela, tehnična (p)opravila in odnosno (negovalno/skrbstveno) delo v družini spolno zelo nesimetrično porazdeljeno, kar so pokazale tudi številne raziskave. V izobraževanju in delu zunaj doma se delitev med spoloma prav tako ohranja. Še vedno obstaja predstava o tipično moških in tipično ženskih študijih ter poklicih, pri čemer se ženske še vedno najpogosteje odločajo za »tradicionalno ženske«, s tem pa same prispevajo k ohranjanju neenakega položaja (Bourdieu, 2010). Čeprav so ženske večinoma zaposlene, tudi na trgu delovne sile ostajajo neenakopravne (Guerrina, 2002). Med brezposelnimi je višji delež žensk; kljub enaki izobrazbi imajo v povprečju nižje plače, zasedajo manj vodilnih položajev ter so pogosteje zaposlene na področjih, kjer je zaslužek manjši in bolj negotov (Beck in Beck-Gernsheim, 2006; Bourdieu, 2010a; po: Velišček, 2015).

1.3 Pomen materinstva

Materinstvo najverjetneje za mnoge ženske pomeni eno izmed največjih življenjskih prelomnic. Ženska, ki postane mati, preide v obdobje novega doživljanja sebe in do novega načina življenja, s katerim se poprej ni srečevala. »O materinstvu govorimo od trenutka dalje, ko se širši družbeni pogled usmeri na otroka in skrb zanj« (Vidmar, 2013). Po SSKJ (SSKJ, b.d.) pomeni materinstvo (materínstvo -a s (i)) dejstvo, da je ženska mati. (Hafner, 2021)

Kljub znatnemu napredku položaja žensk v dvajsetem stoletju ostajajo močna pričakovanja, da bodo ženske primarno rojevale otroke. Tradicionalna družina, izobraževalne in socialne

ustanove, verske organizacije, politiki in mediji si vsi prizadevajo konstruirati ženske na posebne načine (O'Driscoll, 2019).

• IDEOLOGIJA MATERINSTVA

V 18. stoletju je začela izginjati antična in srednjeveška podoba demonične, poltene, zlu podvržene ženske narave, namesto nje pa se je uveljavila predstava o brezspolni, pasivni, skrbni materi in soprogi, »angelu doma«. To pozitivno, materinsko podobo ženske v krščanstvu, in še posebej v katolicizmu, pooseblja lik device Marije. V njem se uresničuje mit o materinski nesebičnosti, razdajanju, katerega največje zadoščenje je žrtvovanje same sebe. Devica Marija predstavlja čistost ženske, ki služi svojemu otroku, saj je nedotaknjena od skrbi ali strasti (Jogan, 1990). Maca Jogan nadalje ugotavlja, da je bilo malikovanje materinstva, utemeljeno na razlagi naravnega, reprodukcijskega poslanstva žensk, zelo prepričljivo in je zato dajalo vtis naravnosti, celo samoumevnosti. To idealiziranje materinstva pa je bilo v katoliški ideologiji vedno element sistematičnega ohranjanja in utrjevanja patriarhalne družbene organizacije kot univerzalnega principa življenja v vseh družbenih sferah. Nikoli namreč ni šlo za malikovanje kakršnega koli materinstva, temveč zgolj patriarhalno določenega, kar med drugim dokazuje izjemno odklonilen odnos do nezakonskih mater in nezakonskih otrok, ne pa tudi za problematizacijo konkretnih razmer za večinske (delovne) sloje, v katerih je v vsakdanjem življenju potekalo materinstvo, temveč za ohranjanje obstoječe patriarhalne organizacije življenja v družini in družbi. Celotna ideologija materinstva je bila posebej v kontinentalni Evropi močno podrejena katoliški veri in njeni organizaciji vsakdanjosti, ki je temeljila na materinstvu kot dolžnosti, ne kot izbiri. Vsa svetost in nadnaravnost sta izhajali iz vere in ljubezni do "stvarnika". Mati je bila ena izmed vlog v organizaciji vsakdanjega življenja, ki je omogočala delovanje katoliške cerkve (Kačičnik, 2006).

Ženske so zato morale najprej sekularizirati svojo materinsko vlogo, da so potem lahko do svojega materinstva postavile manj zavezujoč odnos. Sekularizirale so ga z zahtevo do splava, legitimiranjem nezakonskih mater in otrok ter nenazadnje z zahtevo po civilni poroki in razvezi. Kljub vsemu pa jim je težave povzročalo prepričanje o naravni poklicanosti za materinstvo. V kolektivnem in tudi profesionalnem spominu narava pogosto nastopa kot »materinski instinkt«, ki ostane do konca nepojasnen (po Leskošek, 2002). Glede na to, da so velikokrat ženske tiste, ki reproducirajo patriarhalno ideologijo in vzdržujejo svoj položaj na poziciji podrejenega, se postavlja vprašanje, kateri so glavni viri prenosa patriarhalnih

vzorcev mišljenja iz generacije v generacijo. Veliko število žensk namreč (še vedno) razume družino kot osnovno družbeno institucijo, kjer se lahko realizirajo – v vlogi matere in žene. Tako se srečamo s paradoksom, da so ravno ženske, ki naj bi jih tradicionalna patriarhalna družina najbolj ogrožala, med glavnimi protagonistkami ohranjanja androcentrizma. »Vzgojite ženske enako kot moške,« pravi Rousseau, »in čim bolj bodo podobne našemu spolu, tem manj moči nad nami bodo imele« (Wollstonecraft, 1993: 72). Tako v polje družbeno vidnega tudi dejavnost žensk stopa predelana: na eni stani jo prikazujejo kot lepo in privlačno, po drugi pa kot za obstoj celotne družbe zelo pomembno. Pri vsem ideološkem razpravljanju o materinstvu pa ne gre za nič drugega kot za nadzor nad žensko reprodukcijo in s tem nad žensko nasploh. Leskošek (2002) utemeljuje, da je bila ravno ženska reprodukcijska moč predmet nadzora in uravnavanja v vsej patriarhalni zgodovini in je globoko vtisnjena v kolektivni spomin žensk (Kačičnik, 2006).

Začrtani diskurz o materinstvu izpostavlja predvsem problematičnost in spornost dejstva, da načelna sposobnost rojevanja – ne glede na to, ali se ženska odloči imeti otroka ali ne – velikokrat postane odločilna za njen status in položaj v družbi ter posledično za definiranje ženske lastne podobe o sebi. Tako poudarjanje in povečevanje materinstva marsikatera ženska občuti kot pritisk, ki je lahko osrednjega pomena pri njeni odločitvi ne glede na to, ali si otroka želi ali ne (Kačičnik, 2006). Ženska, ki se iz kakršnega koli razloga ne odloči za otroka, je označena za nenavadno, nemoralno in sebično. V tem kontekstu materinstvo pomeni obveznosti in nujnost, ne ene izmed možnih izbir. Čeprav imajo konservativne patriarhalne ustanove in politične silnice še vedno znaten vpliv na ljudi in materinstvo (čeprav odloženo) ostaja norma, pa se stvari premikajo v smer enakovrednosti žensk. Vloga matere in gospodinje kot prisila je bila že postavljena pod vprašaj, čeprav smo še daleč od tega, da bi se je popolnoma otresli. Kljub temu, da se večina žensk še vedno odloči za otroke, pa imajo sedaj možnost izbire, ki prej ni bila na voljo (Velišček, 2015). Prostovoljna odločitev o življenju brez otrok pomeni vzdržati se starševstva (Hildingsson in Hoglund, 2022).

1.4 Ženske, ki ne želijo imeti otrok

V zadnjih približno 50 letih je prišlo do velikih sprememb v vzorcih rodnosti v razvitih državah. Ljudje imajo manj otrok, jih imajo kasneje v življenju kot prej, nekateri pa jih sploh nimajo (Avison in Furnham, 2015).

Ženske brez otrok so družbeni pojav, za katerega ne moremo reči, da je povsem nov, je pa šele nedavno naletel na posluh oziroma je skozi zgodovino »pridobil pogum«, saj ženska

spolna vloga ni več taka, kot je bila še pred pol stoletja. Ženska se ne uresničuje več le v razmnoževalni funkciji, ne skrbi več samo za potrebe drugih, predvsem otrok, ni več vezana le na domače ognjišče. Še več, ima tudi svoje želje in potrebe. Ne samo to, odklanja celo tisto, kar jo je desetletja v hierarhiji spolov preko ideologij in mitov pojmovalo za žensko in označevalo njeno prvobitno vlogo. Odklanja materinstvo. Nekatere ženske torej ne želijo biti matere (Kačičnik, 2006). Materinstvo ni več prioriteta med življenjskimi odločitvami; večja se delež žensk, ki se zavestno določijo, da otrok ne bodo imele.

Mnenja oziroma stereotipi o materinstvu učinkujejo na vse ženske, tiste z otroki in tiste brez otrok. Mnenje, da je materinstvo normalno in naravno, izzove predsodek, da so ženske, ki so brez otrok, nenormalne oz. nenaravne in ne-ženstvene. Nekatere ženske otrok ne morejo imeti zaradi zdravstvenih razlogov, druge pa se zavestno tako odločijo. Raziskave so pokazale, da se pojav posameznikov brez otrok danes razlikuje od istega pojava v preteklosti. Danes se povečuje število zdravih žensk brez otrok, ki so samske ali živijo v zakonu ali partnerski vezi.

Po Mojci Urek (1998) je ženska, ki se iz kakršnegakoli vzroka ne odloči za otroke, označena kot nenavadna, nemoralna in sebična. Domneva se, da si vse ženske želijo roditi in da je to njihova največja izpolnitev. Zato naj bi bila ženska, ki nikoli ni imela otrok, čustveno in osebnostno neizpolnjena. Boj za pravico do lastnega telesa je bila ena od najpomembnejših bitk za ženske, ki so jih bile še v 20. stoletju. Ženske so spoznale, da bodo postale resnično svobodne šele, ko se bodo rešile stalnih nosečnosti, porodov in dojenja. To je bil boj za pravico do uporabe kontracepcije, s čimer bi lahko ženske nadzirale in omejile rojstva otrok (Gorjan, 2017).

Prostovoljna odločitev žensk, ki ne želijo imeti otrok, je v naši sodobnosti naraščajoče pogosta izbira življenjskega sloga, ki postaja vedno bolj ozaveščena v družbi, tudi zaradi mednarodno povezanih družbenih gibanj (Shapiro, 2014). Ljudje, ki ne želijo imeti otrok menijo, da je njihova izbira pozitivna, in da si kot taka zasluži pozornost in obravnavo (Hildingsson in Hoglund, 2022).

Ljudje, ki se danes odločajo za otroke, tega ne počnejo zato, da bi imeli kakršnekoli koristi ali prednosti. V ospredju so predvsem emocionalne potrebe staršev, občutek odgovornosti za otoka, biti potreben in zaželen. Z otrokom dobijo občutek, da se uresničujejo v naslednji generaciji. Te psihološke koristi se izražajo v želji po smislu življenja, težnji po osrečevanju.

»Zanimivo je, da vse več ljudi starševstva ne razume kot predanost, socialno obveznost, služenje, temveč kot življenjsko obliko, kjer sledijo svojim življenjskim načrtom in

življenjskemu smislu, kot ga razumejo« (Beck-Gernsheim, 2002, v: Ule in Kuhar, 2003; Gorjan, 2017).

Družbene spremembe, predvsem emancipacija žensk in z njo povezano spreminjanje tradicionalnih spolnih vlog; dostopnost zanesljive kontracepcije in sistemske podpore za starostnike v razvitem svetu so omogočile možnost odločitve: imeti ali ne imeti otrok. Starševstvo je postalo izbira in ne več nuja, kar je omogočilo velike spremembe na področju rodnosti. Sodobna ženska je postavljena pred mnoštvo izbiri; ena izmed teh je tudi odločitev, ali imeti otroke ali ne. Čeprav se večina še zmeraj odloči za materinstvo, pa se zadnja leta povečuje delež žensk, ki se odločijo, da ne bodo imele otrok (Velišček, 2015).

• ZGODOVINA RAZISKOVANJA ŽIVLJENJA BREZ OTROK

Že več sto let se nekatere ženske in moški prostovoljno odločajo, da bodo brez otrok (Hildingsson in Hoglund, 2022). Raziskovanje prostovoljnega življenja brez otrok se je začelo s prelomno študijo kanadskega raziskovalca, sociologa J. E. Veeversa (1973). V kasnejši študiji leta 1980 je Veevers raziskoval stigmo, ki so je deležni ženske in moški brez otrok. Odkril je, da so bili pari brez otrok v družbi negativno dojeti, in da izraz "brez otrok" ljudi asociira na "pomanjkanje". Njegova študija je utrla pot razvoju raziskovanj na to temo. V Veliki Britaniji sta McAllister in Clarke objavila prvo tovrstno študijo leta 1998. V odgovor na naraščajoči demografski trend ljudi, ki so hote brez otrok, in manj naklonjen pogled na pare brez otrok sta opravila poglobljene kvalitativne intervjuje s 34 ženskami in njihovimi partnerji. Ugotovila sta, da »ljudje brez otrok niso bili egocentrični posamezniki, ampak so bili premišljeni in odgovorni glede tega, kaj pomeni starševstvo« (1998:2; O'Driscoll, 2019).

Leta 1973 je Veevers pravilno ugotovil, da »v severnoameriški kulturi obstajata dve glavni normi glede spočetja, ki določata, da bi si morali poročeni pari želeti otroke in jih dejansko imeti« (Veevers 1973). Na življenje parov brez otrok so v preteklosti torej gledali kot na »deviantno skupino« (Basten, 2009).

Ameriška raziskovalka družin, pedagoginja Margaret Movius je v zgodnjem raziskovalnem članku o prostovoljni odločitvi za življenje brez otrok trdila, da je treba na »alternativo brez otrok« gledati kot na »končno osvoboditev žensk«. Po njenem mnenju je življenjski slog brez otrok ženski nudil prednosti, med drugim: »[...] dovolj časa za lastno življenje, enak status spolne vloge kot moški, in uspešnejše karierno življenje« (Movius, 1976). Jasno je, da so spremembe v kulturnem ozračju ter družbene in politične reforme spremenile večino zahodnih

družb, odkar je Movius pred štirimi desetletji leti pisala o prostovoljni odločitvi o življenju brez otrok (Mätzke & Ostner, 2010; Peterson, 2015).

• STATISTIKA

V mnogih postindustrijskih družbah se ni le zmanjšala stopnja rodnosti in odložilo rojstvo prvega otroka, temveč se je povečalo število odraslih ljudi, ki se prostovoljno odločijo za življenje brez otrok (Seiz, 2013).

Študije iz Združenih držav Amerike kažejo, da se vse manj žensk in moških odloči imeti ali vzgajati otroke kot v preteklosti. Leta 1976 10% žensk v starosti 40–44 let še ni imelo otrok; leta 2002 18%; do leta 2006 pa je ta številka narasla na 20%. Med moškimi v isti starostni skupini jih je bilo leta 2002 23% brez otrok (Hildingsson in Hoglund, 2023). V zgodovini je do 20% žensk v ZDA in Veliki Britaniji ostalo brez otrok, vendar to večinoma ni bila stvar odločitve, ampak posledica treh glavnih vzrokov: revščine, slabe prehrane in bolezni.

Strokovnjaki so pred dvema desetletjema predvidevali, da bo tudi v prihodnje približno 20 % žensk ostalo brez otrok, vendar številne zaradi lastne odločitve (Hakim, 2003). V ZDA se je delež nato vsako leto dvignil za približno 1% (Pilkington, 2008). Podobno so kazali tedaj tudi podatki za zahodno Evropo: da 20% žensk, rojenih po letu 1960, ne bo imelo otrok, ženske, rojene po letu 1970, pa se za otroke ne bodo odločile v 25% primerov (Beck-Gernsheim, 2002, po Ule in Kuhar, 2003).

V Sloveniji je leta 1995 v starostni skupini od 25 do 29 let rodilo okrog 85% žensk z osnovnošolsko ali nižjo izobrazbo, skoraj 80% žensk s srednjo izobrazbo in 30% žensk z višjo ali visoko izobrazbo. Delež žensk brez otrok, rojenih v sedemdesetih letih, naj bi se dvignil s 5% na 19% v generaciji. Podatki so na začetku tega stoletja pokazali, da so bili ženske in moški, ki so imeli otroka do dopolnjenega 29. leta starosti, v povprečju manj izobraženi od tistih, ki še niso imeli otrok (Ule in Kuhar, 2003). Iz teh podatkov je razvidno, da se v povprečju ženske z nižjo izobrazbo odločajo za materinstvo v zgodnejših letih, medtem ko se ženske z višjo izobrazbo za otroke odločajo kasneje, kar lahko privede tudi do tega, da se za otroke ne bodo odločile ali se bodo odločile prepozno in tako ostale brez otrok. Pri tem ni nujno, da se ženska zavestno odloči, da ne bo imela otrok, ampak je to odločitev tako dolgo prelagala, da se ji je »biološka ura« iztekla (Gorjan, 2017).

Življenje brez otrok se je v zadnjem času izkazalo kot glavni dejavnik, ki prispeva k nizki stopnji rodnosti in povečuje upadanje prebivalstva v bolj razvitih državah. Med 10% in 20%

žensk v Zahodni Evropi, rojenih v 50. letih prejšnjega stoletja, ni nikoli imelo otrok, kot je bilo napovedano zgodaj v našem stoletju (Rowland, 2007).

Evropska statistika je za leto 2022 pokazala, da se je delež samskih odraslih moških in žensk, starih med 25 in 54 let, ki so brez otrok, povečal proti letu 2009. Se je pa delež samskih moških brez otrok povečeval hitreje, kot delež žensk brez otrok. V letu 2022 je delež moških brez otrok v Evropi znašal 18,6 %, v letu 2009 pa 13,9 %. Delež žensk brez otrok pa je leta 2022 bil 11,5 %, leta 2009 pa 8,7 %. (Eurostat, b.d.)

1.5 Razlogi za željo po življenju brez otrok na prelomu stoletja

Glede na upadanje števila rojstev se je na začetku našega stoletja odprlo vprašanje, zakaj se je vedno več žensk odločalo za življenje brez otrok. Beck in Beck-Gernsheim (2006) sta menila, da je postalo starševstvo vedno bolj odgovorna naloga, zato je odločitev za otroke vedno težja. V preteklosti so bili otroci pridobitev, danes pa predstavljajo ekonomsko breme (Oakley, 2000).

Švab (2001) je menila, da se v postmoderni spreminjajo prioritete v življenju posameznice. Leskošek (2002, str. 19) je zapisala, da ženske »nočejo biti več matere, to funkcijo bi brez ugovora prepustile varuški« (Velišček, 2015).

Odločitev za življenje brez otrok je temeljilo, in verjetno še vedno temelji v želji po svobodi in možnosti upravljanja s svojim časom ter upanju na večjo odprtost in razumevanje s strani okolice in družbe. Tematika prostovoljnega življenja brez otrok se povezuje z zmožnostjo samostojnega načrtovanja življenja, aktivno izbiro brez otrok in vztrajanjem pri tej izbiri ter soočanju z odnosi in pritiski posamezničine okolice in družbe (Hildingsson in Hoglund, 2023).

• UGOTOVITVE AVTORICE PETERSON (2014)

Eno glavnih področij raziskav v študijah o prostovoljnem življenju brez otrok na začetku našega stoletja so razlogi za odločitev o opustitvi starševstva (Agrillo & Nelini, 2008).

Študije, ki so uporabile kvalitativni pristop, so identificirale cel niz različnih motivatorjev za ženske, kot so: pomanjkanje »materinskega instinkta«; nenaklonjenost do, ali nezanimanje za otroke; strah pred bolečim porodom; humanitarna skrb glede rasti prebivalstva; karierna orientacija; in bolj zadovoljujoč zakon.

Najpogostejše ugotovljena prednost življenja brez otrok je bil že v pionirskih študijah občutek svobode (Houseknecht, 1987). Ponavljajoča se sklicevanja na svobodo je delno mogoče

razložiti z dejstvom, da se svoboda uporablja za označevanje množice različnih vidikov kvalitete življenja, kot so: večje možnosti za samoizpolnitev, izboljššan finančni položaj, manj domačih obveznosti, več možnosti za spontanost, večje možnosti za druženje, zabavo s prijatelji ter gradnjo in vzdrževanje socialnih mrež.

Feministične avtorice so tedaj tudi menile, da materinstvo omejuje svobodo žensk na simboličen in normativen način (Letherby, 1999). Materinstvo so obsodile kot del zatiranja in nadzora nad ženskami ter kot preprečevanje ženskam, da razvijejo subjektivnost (Veevers, 1979). Prakse in simboli, povezani z biološkim in kulturnim materinstvom, so bili razumljeni kot: »Osrednje jedro normalne, zdrave ženske identitete, družbene vloge žensk in končni pomen izraza ženska« (Gillespie, 2000: 225). Iz tega sledi, da bi lahko prostovoljno življenje brez otrok razlagali kot izraz zmožnosti žensk, zoperstaviti se zatirajočim normam in ustvariti identiteto, neodvisno od materinstva (Wood & Newton, 2006; Peterson, 2014).

- **UGOTOVITVE AVTORJEV AVISON IN FURNHAM (2015)**

Avtorja sta s pomočjo literature preučila razloge, zaradi katerih si ljudje niso želeli imeti otrok. Ugotovila sta, da za večino ljudi brez otrok je želja po neodvisnosti in svobodi osrednjega pomena pri njihovi odločitvi (Baum in Cope 1980; Duxbury et al. 2005). V raziskavi mnenj moških in žensk brez otrok je izjavo »cenim svobodo in neodvisnost« ocenilo kot močan motiv več kot 80% anketirancev, zlasti tedaj mlajših od 40 let (Scott 2009).

Splošno pomanjkanje zanimanja za otroke ali nelagodje v njihovi bližini je bil še eden izmed razlogov, zakaj si ženske ne želijo imeti otrok. Tisto, kar se jim je še zdelo pomembno je občutek, da jim primanjkuje potrebnega instinkta ali želje, da bi same postale starši.

V nasprotju s prevladujočimi stereotipi se je le manjšina ljudi brez otrok odrekla starševstvu, da bi se osredotočili na svojo kariero. Boljši odnos s partnerjem je pogosteje naveden razlog, ki je v nasprotju s tradicionalnim dojemanjem, da so otroci potrebni za srečno in izpolnjujočo zvezo.

Zaskrbljenost zaradi prenaseljenosti in njenih družbenih ali okoljskih posledic je dobila večji pomen v študijah iz 1970. in 1980. let, ki odražajo politična stališča tistega časa (Veevers, 1979), čeprav se še vedno pogosto omenjajo. So še številni drugi razlogi, ki odražajo osebno naravo odločitve. Ti vključujejo nesrečno otroštvo in strahove glede telesne travme ali posledice nosečnosti in poroda (Avison in Furnham, 2015).

- **UGOTOVITVE AVTORJEV HILDINGSSON IN HOGLUND (2023)**

Hildingsson in Hoglund sta raziskavo opravila na Švedskem. Intervjuvala sta ljudi, ki so bili v Facebook skupini, kjer so bili zbrani ljudje, ki ne želijo imeti otrok. Ugotovila sta naslednje: zelo malo anketirancev ni imelo jasnega razloga za izbiro življenja brez otrok. Večina je otroke opisala kot pojem, ločen od njih samih. Več jih je svoj razlog za abstinenco od otrok pojasnilo s tem, da se jim zdijo otroci nezanimivi in nekaj, česar ne pogrešajo in po čemer ne hrepenijo. Štiriinštiridesetletna ženska je izjavila: »Otroci me nikoli niso zanimali in jih ne pogrešam.« Nekateri anketiranci so omenili, da jim ni udobno v bližini otrok, ali da jih »celo niso marali«. Več jih je imelo negativne izkušnje s travmo v otroštvu, eden je omenil, da so ga spolno zlorabljali prijatelji. Nekateri so imeli psihološke motnje, kot sta depresija in posttravmatska stresna motnja, kar je pripomoglo k njihovi izbiri, da ostanejo brez otrok. Dve ženski sta omenili razmere v svetu, zlasti kar zadeva prenaseljenost in degradacijo okolja, kar je ponazorjeno v tem citatu: »Ta svet ni prijeten kraj, da bi vanj pripeljali otroke.« (Hildingsson in Hoglund, 2023)

Svoboda je torej dandanes eden najpogostejših vzrokov pri odločanju o življenju brez otrok. Svoboda omogoča spontanost, možnost menjave služb in predčasne upokojitve. Jacobson omenja tudi druge vzroke, kot je izogibanje stresu in napakam pri vzgajanju, ter dejstvo, da nekateri ne marajo otrok. Enako že Somers (1993) ugotavlja, da so svoboda, neodvisnost in neprijetnost dnevnih opravil, ki jih prinašata vzgoja otrok ter kariera glavni vzroki, zaradi katerih se posamezniki ne odločijo za otroke. Nasprotno so starši za odločitev o otrocih navedli, da imajo radi otroke, ponos in uspeh ob starševstvu in prijetnost dnevnih opravil, povezanih z vzgojo otrok in druženje z njimi.

V današnjem času rastejo zahteve, ki jih ima družba do staršev. Otroci predstavljajo veliko skrbi in strahu. Vprašanja: »Ali mi bo uspelo?, Ali bom zmogla?« sta vprašanja mnogih, ki so pred veliko odločitvijo. Danes se mnogi srečujejo tudi z vprašanjem, če lahko otroka finančno preskrbijo. Starševstvo je postalo zelo odgovorna naloga, ki zahteva vzgojno, socializacijsko, časovno in finančno preskrbljenost. Kdaj imeti otroke in ali sploh imeti otroke, je postala pri mnogih odločitev, ki je tehtno premišljena. Posamezniki pretehtajo vse prednosti in pomanjkljivosti obeh načinov življenja ter čemu se bodo morali odreči in za koliko časa. Z rastjo zahtev, ki jih družba pričakuje od staršev, in sprejemanjem le-teh se je začela pojavljati zavestna odločitev za življenje brez otrok. »Do take odločitve lahko pride zaradi zapolnitve življenja z drugimi projekti, zaradi kariere, zaradi negotovega partnerstva, zaradi občutka

negotovosti, strahu ali celo iz ljubezni do otrok«. (Somers, 1993)

Predvsem od žensk se pričakuje, da po rojstvu otroka prilagodijo svoje življenje otroku. A vse ženske niso pripravljene žrtvovati svojega načina življenja. Prav tako se posameznice v tridesetih ali štiridesetih letih, ki še nimajo otrok in so zadovoljne s svojim življenjem, težko odločijo za tako veliko spremembo. Saj so mnoge v svojem življenju že našle zadovoljitve, ki se jim niso pripravljene odreči (Cable in Sadie, 2005). Primerjanje, tehtanje in odločanje kažejo na sprejemanje velike odgovornosti in zavedanje, da je ta odločitev nepovratna. Neuspeh pa zelo boleč (Gorjan, 2017).

1.6 Odnos družbe do žensk, ki ne želijo imeti otrok

Odnos družbe do žensk, ki se ne odločijo za materinstvo, je še vedno odklonilen. Osebe brez otrok se srečujejo s številnimi predsodki in stereotipi, ki se podobno kot ljudsko izročilo prenašajo iz roda v rod, zato še vedno težko priznajo, da si otrok preprosto ne želijo. Tema odpira predvsem negativna namigovanja in je zato v družbi še vedno tabu. Mnogo ljudi se počuti neprijetno, ko druga oseba naznani, da si ne želi otrok. Velikokrat se odzovejo z burno, če ne celo agresivno in sovražno reakcijo, povezano z občutki nelagodja. Vse to lahko razumemo kot način samoobrambe; ogrožena je namreč ena izmed osrednjih tradicionalnih družbenih vrednot: družina. Osebe brez otrok so pogosto deležne opazk v smislu »tebi je lahko, saj nimaš otrok«, kar je neutemeljeno, saj se lahko vsak odloči, ali bo imel otroke ali ne. Starši, ki svojo identiteto preveč povezujejo s starševstvom, težko razumejo, kako je nekdo lahko zadovoljen in izpolnjen brez otrok. Samo tisti, ki imajo bolj realističen pogled na starševstvo, lahko razumejo, zakaj se nekateri želijo temu izogniti – pa še tisti pogosto to težko priznajo (Velišček, 2015).

Kljub predpostavki, po kateri je odločitev, da ne bomo imeli otrok svobodna, ostaja zavita v neodobravanje in molk. To je v ostrem nasprotju z odnosom do žensk, ki ne morejo imeti otrok in ki jim ljudje na splošno nudijo podporo in sočutje. Ženske, ki se odločijo za alternativo, še naprej veljajo za tiste, ki niso izpolnile svojega pravega poslanstva v življenju: materinstvo (O'Driscoll, 2019).

Mnogo raziskav je pokazalo, kako je prostovoljna odločitev za življenje brez otrok povezana z več negativnimi stereotipi (Houseknecht 1987; Veevers 1979). Eden izmed najpogostejših od teh stereotipov nakazuje, da so ljudje, ki prostovoljno nimajo otrok, sebični in egoistični (Letherby 2002). Zlasti pri ženskah je prostovoljna odločitev za življenje brez otrok povezana z nezanimanjem za vprašanja altruistične in humanitarne narave ter pomanjkanjem skrbi za

druge (Graham et al. 2011). Temeljna predpostavka je, da je vzgoja otrok končni prispevek k družbi. Z rojstvom otrok državljan prispeva ne le k nadaljnjemu obstoju lastne družine, ampak tudi k preživetju družbe. Otroci odraščajo in prispevajo k sistemu blaginje, ki ga bodo potrebovali tudi ljudje brez otrok, ko se bodo postarali. Medtem ko je imeti otroke v ljudski predstavi povezano z družbeno odgovornostjo, je življenje brez otrok povezano z brezskrbnostjo, brezbržnostjo in nezainteresiranostjo za družbena vprašanja. (Engwall in Peterson, 2016)

Več empiričnih študij se je osredotočilo na odnos med kulturnimi repertoarji in socio-demografskimi značilnostmi populacij, ter odnosom do prostovoljnega življenja brez otrok. Koropecy-Cox in Pendell (2007a) sta ugotovila, da je v Združenih državah Amerike pozitiven odnos najbolj razširjen med ženskami, visokošolsko izobraženimi posamezniki in ljudmi, ki so sami brez otrok. Negativni odnos je bil najbolj razširjen pri moških, posameznikih s konservativnimi verskimi prepričanji, osebah z nizko stopnjo izobrazbe in starejših osebah. Podobni rezultati so bili pridobljeni v nizozemskem kontekstu. Ta študija je tudi pokazala, da se je družbena sprejemljivost ljudi, ki nimajo želje po otroku, med letoma 1965 in 1996 povečalo z 20% na 90%, delno zaradi zamenjave generacijske kohorte in delno zaradi spremembe znotraj kohorte. Koropecy-Cox in Pendell (2007b) sta poleg tega pokazala, da so razlike med spoloma v odnosu do odsotnosti želje po otroku še posebej velike med posamezniki z višjo stopnjo izobrazbe (Liefbroer in Merz, 2012).

- **RAZISKAVA O SOCIALNI IZKLJUČENOSTI ŽENSK BREZ OTROK V AVSTRALIJI (2016)**

Avtorice so preverjale, kako se ženske, ki nimajo otrok, počutijo vključene v družbi v Avstraliji. Njihove ugotovitve so bile zelo podobne tistim iz drugih zahodnih držav.

Ugotovitve so razkrile kompleksno sliko socialne izključenosti žensk brez otrok. Ugotovitve, temelječe na kvalitativnih in kvantitativnih metodah so pokazale, da so ženske brez otrok doživele stigmatizacijo zaradi pronatalizma, kar je skladno s študijami, ki so pokazale, da jih ljudje stereotipizirajo in stigmatizirajo. Veliko žensk je doživelo izključenost na mnogih področjih življenja. Ženske, ki ne želijo imeti otrok, so izkusile pritisk družine in prijateljev, da bi imele otroke. Od mnogih žensk se je pričakovalo, da bodo upravičile dejstvo, da so brez otrok, kar podpira prejšnje ugotovitve, da je biti brez otrok diskreditirajoča lastnost, ki so jo morale ženske upravičiti ali prikriti, da bi ohranile verodostojnost.

Nekatere ženske brez otrok so bile izključene iz virov in udeležbe na različnih področjih življenja, kjer so prevladovali otroci ali ljudje, ki otroke imajo. Ta ugotovitev dopolnjuje obstoječe raziskave, ki razkrivajo neprostovoljno izključenost žensk brez otrok iz družbenega sveta otrok (Coulson, in Malik 2013). Izključenost se razlikuje znotraj in med področji življenja. Na socialnem področju so imele ženske brez otrok v Avstraliji zmerno stopnjo socialne interakcije in visoko stopnjo družbene podpore, medtem ko je italijanska raziskava pokazala, da so ženske brez otrok prejele manj družbene podpore kot ženske, ki otroke imajo (Albertini & Mencarini, 2014).

Nekatere ženske so se počutile izključene iz storitev duševnega in reproduktivnega zdravja. To je ugotovila tudi študija v Združenih državah Amerike in sicer, da ima 22 % žensk brez otrok težave pri pridobivanju zdravstvenega varstva. (Bernstein, 2001)

V zvezi z zaznano izključenostjo zaradi tega, ker so brez otrok, so ženske v Avstraliji zaznale večjo izključenost na socialnem in državljskem področju, kot na področju storitev in gospodarstva. (Graham, Taket in Turnbull, 2016)

1.7 Pronatalizem

Pronatalizem je politika ali praksa spodbujanja rojstva otrok, zlasti vladna podpora višji rodnosti.

Raziskave o pronatalističnih gibanjih dosledno kažejo, da so takšna skupna prizadevanja pogosto povezana s skrbmi glede moči skupnosti, zlasti s strahom pred njeno izgubo in/ali upanjem, da jo ohranijo ali obnovijo.

Zgodovina nacionalističnih pronatalističnih gibanj (v katerih se pare spodbuja, materialno spodbuja ali celo zahteva, da imajo čim več otrok za »narod«) po vsem svetu nedvoumno povezuje nacionalistični pronatalizem s patriarhatom (Stanley 2018). Ključna sestavina patriarhalne ideologije je, da so ženske posvečene predvsem rojevanju in vzgoji otrok (Grubbs, McElroy, Perry in Schnabel, 2022).

Marsikje po svetu so države, kjer rojstvo otrok upada, ustvarile različne prakse spodbujanja rojevanja otrok. Madžarski premier Viktor Orban je na primer ponudil številne ukrepe, namenjene spodbujanju žensk, da imajo več otrok. Doživljenjska oprostitvev davka za tiste s štirimi otroki in brezobrestna posojila za starše s tremi otroki sta dva izmed njih. S poudarjanjem nacionalističnih podtonov je Orban jasno povedal, da »mi (Madžarska) ne potrebujemo števil. Potrebujemo madžarske otroke.« Tudi v Aziji se pojavljajo skrbi zaradi

pomanjkanja žensk, ki bi imele otroke. Spet je ta diskurz povezan z nacionalističnim čustvom. Npr. na Kitajskem si prizadevajo ženske spodbuditi, naj »imajo otroke za svojo državo« (O'Driscoll, 2019).

Pregled razvoja družinskih in pronatalitetnih politik v Sloveniji pokaže, da se slednje zlagoma normalizirajo in postajajo običajen del politik. Sicer v novejših dokumentih ne beremo etnocentrističnih in mizoginih argumentov za spodbujanje rojevanja, vendar je skrb o prebivalstvenem deficitu že vtkana v politike. V sedanjih družinskih politikah je prisoten paradoks, ko snovalci in snovalke politik prepoznajo dejstvo, da je rodnostno vedenje žensk kompleksno in dokaj neodvisno od namenov države, pa se kljub temu odločajo oblikovati ukrepe za dvig rodnosti, kar kaže na določeno stopnjo že doseženega političnega kompromisa. Ugotovimo lahko, da na pronatalitetno politiko niso imune niti stranke sredinskega ali rahlo levega političnega spektra, kar kaže na splošen premik v retradicionalizacijo. To se v politikah odraža v refamilialističnih ukrepih, ki - sicer pod krinko spolne nevtralnosti - podpirajo ženske pri izstopu iz trga dela; s tem utrjujejo njihov položaj v zasebnosti in pripomorejo k slabšanju njihovega socialnega statusa v starosti ter krepijo odvisnost bodisi od moža ali od otrok. Ravno pretvarjanje, da je družina spolno nevtralna in le delno priznanje, da ženske opravijo večino skrbstvenega dela, državi omogočata, da ostane pri rezidualni družinski politiki (npr. programi družinskih in medgeneracijskih centrov), da se ne loteva strukturnih pogojev, ki neenakosti ustvarjajo. S programi se namreč država usmerja le na spreminjanje vrednot in norm, ne prevzame pa skrbstvene obveznosti (razen ohranjanja tradicionalno kakovostnih vrtcev, zdravstvenega varstva otrok in reproduktivnega zdravja žensk; Dragoš in Leskošek, 2018).

2. Formulacija problema

2.1 Kvantitativna raziskava

RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

- Koliko anketirancev želi imeti otroke?
- Koliko anketirancev meni, da je dobro, da imajo ženske otroke?
- Razlogi, zakaj anketiranci menijo, da/ni dobro, da imajo ženske otroke.
- Koliko anketirancev se strinja s stereotipi, ki veljajo za ženske, ki ne želijo imeti otrok?
- Koliko anketirancev ima v družbi žensko, za katero vedo, da ne želi imeti otrok?
- Kaj vpliva na mnenje anketirancev o ženskah, ki ne želijo imeti otrok?

HIPOTEZE

- H1: Več moških kot žensk meni, da je dobro, da imajo ženske otroke
- H2: S stereotipom, da ženske ne želijo imeti otrok zaradi kariere, se bolj strinjajo moški kot ženske.
- H3: Anketiranci menijo, da različne življenjske okoliščine vplivajo na njihovo mnenje o ženskah, ki ne želijo imeti otrok.
- H4: Več kot 50% anketiranih ima v družbi žensko, ki ne želi imeti otrok.

2.2 Kvalitativna raziskava

RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

- Kdaj so ženske ugotovile, da ne želijo imeti otrok?
- Kakšne so reakcije okolice, ko povejo, da ne želijo imeti otrok?
- Kako se počutijo ob reakcijah, ki jih dobijo, ko povejo, da ne želijo imeti otrok?
- Kako se nasploh počutijo v družbi, ki je naklonjena rojevanju otrok?
- Kakšni so razlogi, da ne želijo imeti otrok?
- Kaj menijo o stereotipih, ki jih pripišejo ženskam, ki ne želijo imeti otrok?

3. Metodologija

3.1 Vrsta raziskave

Raziskava v mojem magistrskem delu je deskriptivna oziroma opisna, saj želim opredeliti jakost zveze med več pojavi; med mnenjem, ki ga ima družba o ženskah, ki ne želijo imeti

otrok, in kakšne so lastne izkušnje teh žensk s socialnimi odzivi ljudi na njihovo odločitev. (Mesec, 2009)

V magistrskem delu sem se odločila za kombinirano raziskavo, kvantitativno in kvalitativno (Mesec, 2009). Pri kvantitativnem raziskovanju sem podatke zbirala z anketiranjem, za merski instrument sem uporabila spletni anketni vprašalnik, ki sem ga naredila sama. S tem sem ugotavljala, kakšno je splošno mnenje družbe v Sloveniji o ženskah, ki ne želijo imeti otrok.

Pri kvalitativnem raziskovanju pa sem podatke zbirala z intervjujem. S tem sem ugotavljala, kako ženske, ki ne želijo imeti otrok, doživljajo odzive ljudi na njihovo odločitev, kako se spopadajo z raznimi stereotipi, ki jim jih pripišejo in kako se počutijo sprejete v družbi.

3.2 Spremenljivke

Tabela 1: Spremenljivke.

Ime spremenljivke	Indikatorji	Modalitete
Spol	Odgovor na prvo vprašanje.	Ženska, moški, ne želim se opredeliti.
Starost (v letih)	Odgovor na drugo vprašanje.	Številka, ki jo anketiranci sami napišejo.
Dokončana stopnja izobrazbe	Odgovor na tretje vprašanje.	Nedokončana osnovna šola (1.), osnovna šola (2.), poklicna srednja šola (3.), srednja šola ali gimnazija (4.), visoka šola (5), 1. stopnja univerzitetnega programa (6.), 2. stopnja univerzitetnega programa (7.), doktorat (8.).
Bivalno okolje večji del življenja	Odgovor na četrto vprašanje.	V vasi ali na podeželju, v mestu.
Želja po otroku	Odgovor na peto vprašanje.	Da, ne.
Otroci	Odgovor na šesto vprašanje.	Da, ne.
Vera	Odgovor na sedmo vprašanje.	Da, ne.
Ženske in otroci	Odgovor na osmo vprašanje.	Da, ne, ne vem.
Razlogi za podano mnenje	Odgovor na deveto vprašanje.	Odgovor, ki ga anketiranci napišejo sami.
Sebičnost žensk, ki ne želijo imeti otrok	Odgovor na sklop vprašanj pri desetem vprašanju.	1 – nikakor se ne strinjam, 2 – se ne strinjam, 3 – niti se strinjam, niti se ne strinjam, 4 – se strinjam, 5 – popolnoma se strinjam.

»Hladnost« žensk, ki ne želijo imeti otrok	Odgovor na sklop vprašanj pri desetem vprašanju.	1 – nikakor se ne strinjam, 2 – se ne strinjam, 3 – niti se strinjam, niti se ne strinjam, 4 – se strinjam, 5 – popolnoma se strinjam.
Inteligenca žensk, ki ne želijo imeti otrok	Odgovor na sklop vprašanj pri desetem vprašanju.	1 – nikakor se ne strinjam, 2 – se ne strinjam, 3 – niti se strinjam, niti se ne strinjam, 4 – se strinjam, 5 – popolnoma se strinjam.
Samskost žensk, ki ne želijo imeti otrok	Odgovor na sklop vprašanj pri desetem vprašanju.	1 – nikakor se ne strinjam, 2 – se ne strinjam, 3 – niti se strinjam, niti se ne strinjam, 4 – se strinjam, 5 – popolnoma se strinjam.
Hišni ljubljenci in ženske, ki ne želijo imeti otrok	Odgovor na sklop vprašanj pri desetem vprašanju.	1 – nikakor se ne strinjam, 2 – se ne strinjam, 3 – niti se strinjam, niti se ne strinjam, 4 – se strinjam, 5 – popolnoma se strinjam.
Odločitev žensk, ki ne želijo imeti otrok	Odgovor na sklop vprašanj pri desetem vprašanju.	1 – nikakor se ne strinjam, 2 – se ne strinjam, 3 – niti se strinjam, niti se ne strinjam, 4 – se strinjam, 5 – popolnoma se strinjam.
Obžalovanje žensk, ki ne želijo imeti otrok, v starejših letih	Odgovor na sklop vprašanj pri desetem vprašanju.	1 – nikakor se ne strinjam, 2 – se ne strinjam, 3 – niti se strinjam, niti se ne strinjam, 4 – se strinjam, 5 – popolnoma se strinjam.
Kariera in odločitev žensk, ki ne želijo imeti otrok	Odgovor na sklop vprašanj pri desetem vprašanju.	1 – nikakor se ne strinjam, 2 – se ne strinjam, 3 – niti se strinjam, niti se ne strinjam, 4 – se strinjam, 5 – popolnoma se strinjam.
Feminizem in ženske, ki ne želijo imeti otrok	Odgovor na sklop vprašanj pri desetem vprašanju.	1 – nikakor se ne strinjam, 2 – se ne strinjam, 3 – niti se strinjam, niti se ne strinjam, 4 – se strinjam, 5 – popolnoma se strinjam.
Ljubezen do otrok žensk, ki ne želijo imeti otrok	Odgovor na sklop vprašanj pri desetem vprašanju.	1 – nikakor se ne strinjam, 2 – se ne strinjam, 3 – niti se strinjam, niti se ne strinjam, 4 – se strinjam, 5 – popolnoma se strinjam.
Poklicni stik z otroki pri ženskah, ki ne želijo imeti otrok	Odgovor na sklop vprašanj pri desetem vprašanju.	1 – nikakor se ne strinjam, 2 – se ne strinjam, 3 – niti se strinjam, niti se ne strinjam, 4 – se strinjam, 5 – popolnoma se strinjam.

Družba žensk, ki ne želijo imeti otrok	Odgovor na enajsto vprašanje.	Da, ne.
Vpliv raznih dejavnikov na podana mnenja	Odgovor na dvanajsto vprašanje.	Odgovor, ki ga anketiranci napišejo sami.

3.3 Merski instrumenti

Merski instrument, s katerim sem merila spremenljivke pri kvantitativni raziskavi, je anketni vprašalnik, ki sem ga sestavila sama s pomočjo spletne strani lka. Celotnega je mogoče videti v poglavju *Priloge*. Sestavljen je bil iz dvanajstih vprašanj, od tega je devet vprašanj zaprtega tipa, torej so odgovori vnaprej določeni. Tri vprašanja pa so odprtega tipa, kar pomeni, da vsak anketiranec napiše svoj odgovor. Vprašalnik je bil anonimen, vprašanja pa so bila postavljena jasno in razumljivo.

Pri kvalitativni raziskavi sem podatke zbirala z intervjujem, za katerega sem imela vnaprej pripravljene glavne teme in na podlagi teh pripravljena vprašanja, ki pa sem jih nato sproti prilagajala intervjuvankam. Vprašanja so bila odprtega tipa, torej odgovori niso bili podani vnaprej, ampak je vsaka intervjuvanka podala svoje odgovore. Vprašanja so bila postavljena jasno in razumljivo.

3.4 Populacija in vzorec

Populacija v kvantitativni raziskavi so osebe v Sloveniji, ki so bile v času zbiranja podatkov stare vsaj 16 let. Podatke sem zbirala od oseb, ki so mi bile najlažje dostopne, tako da je vzorec neslučajnostni, priložnostni. V vzorec je zajetih 519 oseb.

Stvarna opredelitev populacije: Osebe, ki so stare vsaj 16 let.

Časovna opredelitev populacije: Osebe, ki so v času anketiranja stare vsaj 16 let.

Krajevna opredelitev populacije: Osebe, ki so v času anketiranja stare vsaj 16 let in živijo v Sloveniji.

Populacija v kvalitativni raziskavi so ženske v Sloveniji, ki ne želijo imeti otrok. Vzorec je neslučajnostni, priložnostni, ker sem intervjuje opravljala z osebami, ki so mi bile najlažje dostopne. Vzorec zajema štiri ženske različnih starosti, ki ne želijo imeti otrok.

3.5 Zbiranje podatkov

Podatke za kvantitativno raziskavo sem z anketiranjem zbirala od 12. 4. 2023 do 12. 5. 2023.

Anketni vprašalnik sem sestavila na spletni strani lka, nato pa sem ga delila na svojem

Facebook in Instagram profilu. Poleg mene so ga delili še nekateri moji bližnji in prijatelji, tako da je bil deljen med širšo javnost. Anketo mi je v roku enega meseca izpolnilo 519 oseb.

Podatke pri kvalitativni raziskavi sem zbirala s spraševanjem, z intervjujem. Predhodno sem si oblikovala glavne teme, ki so me zanimale in na podlagi teh pripravila vprašanja. Ta pa sem nato nekoliko prilagodila vsaki intervjuvanki posebej. Vprašanja so bila odprtega tipa, da je lahko vsaka posameznica podala svoje odgovore. Intervjuvankam sem tudi pustila prostor za govorjenje, če se jim je kje zataknilo, pa sem jim pomagala s podvprašanji. Želela sem intervjuvati šest žensk, žal pa sta mi v zadnjem trenutku dve odpovedali sodelovanje, tako da sem intervjuvala štiri ženske preko aplikacije Zoom. Od vseh sem pridobila dovoljenje, da lahko intervjuje snemam z namenom lažje obdelave pridobljenih podatkov.

3.6 Obdelava in analiza podatkov

Z obdelavo podatkov pri kvantitativni raziskavi sem začela, ko sem zaklenila vprašalnik na spletni strani Ika, po enem mesecu od objave. Pri tem sem si pomagala z računalniškim programom Excel, kjer sem oblikovala grafe, s katerimi bom v nadaljevanju predstavila rezultate kvantitativne raziskave v svoji magistrski nalogi.

Z obdelavo podatkov pri kvalitativni raziskavi sem začela, ko sem zaključila z intervjuji. Po vsakem intervjuju sem pogovore najprej prepisala in jih uredila. Vse pogovore sem zapisala v slovenskem knjižnem jeziku. Nato pa sem pričela s kodiranjem in sicer sem najprej določila enote kodiranja. To je lahko fraza, stavek, odstavek, poglavje, dogodek, zaključna anekdota, misel, itd. (Mesec, 2018/2019) Potem je sledilo odprto kodiranje, kjer sem temam, ki so me zanimale poiskala kategorije, pojme in izjave iz intervjujev. V tabeli prilagam primer odprtega kodiranja, celotna tabela pa se nahaja v prilogah.

Tabela 2: Primer odprtega kodiranja.

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
B30	<i>Reakcija mame je najslabša.</i>	Mamina reakcija je najslabša	Odziv staršev	ODZIVI NA NE ŽELJO PO OTROKU

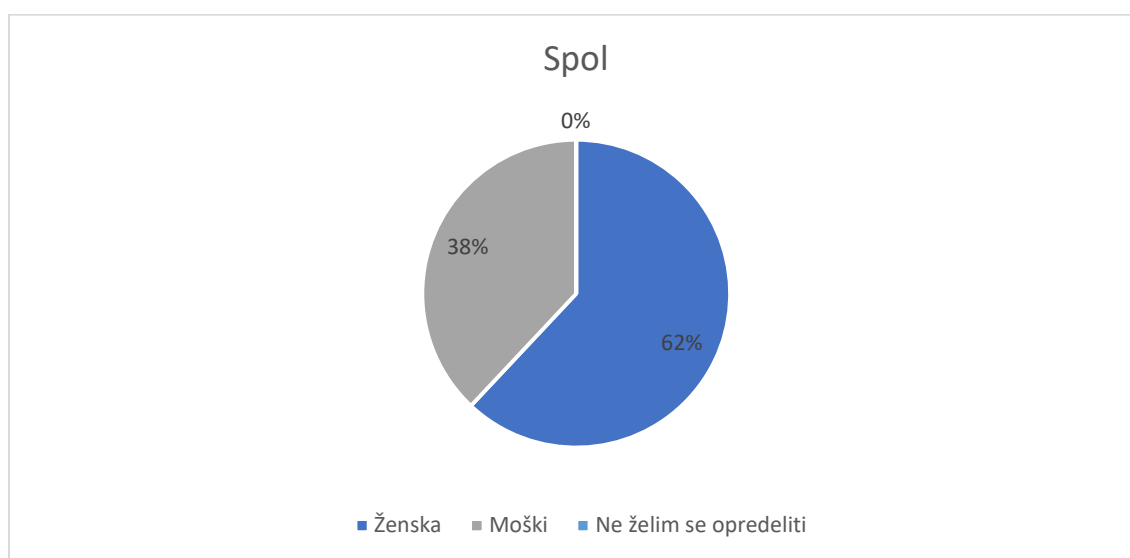
Nadaljevala sem z osnim kodiranjem, kjer sem uredila teme, kategorije in pojme, ki sem jih določila v odprtem kodiranju. Nazadnje sem naredila še odnosno kodiranje, kjer sem definirane kategorije razporedila v domnevne odnose. (Mesec, 2018/2019) Na koncu pa sem na podlagi vseh dobljenih rezultatov napisala še ključne ugotovitve.

4. Rezultati

4.1 Rezultati kvantitativnega dela raziskave

Pri tej točki bom predstavila rezultate kvantitativne raziskave, kjer bom primerjala dobljene rezultate po različnih karakteristikah anketirancev.

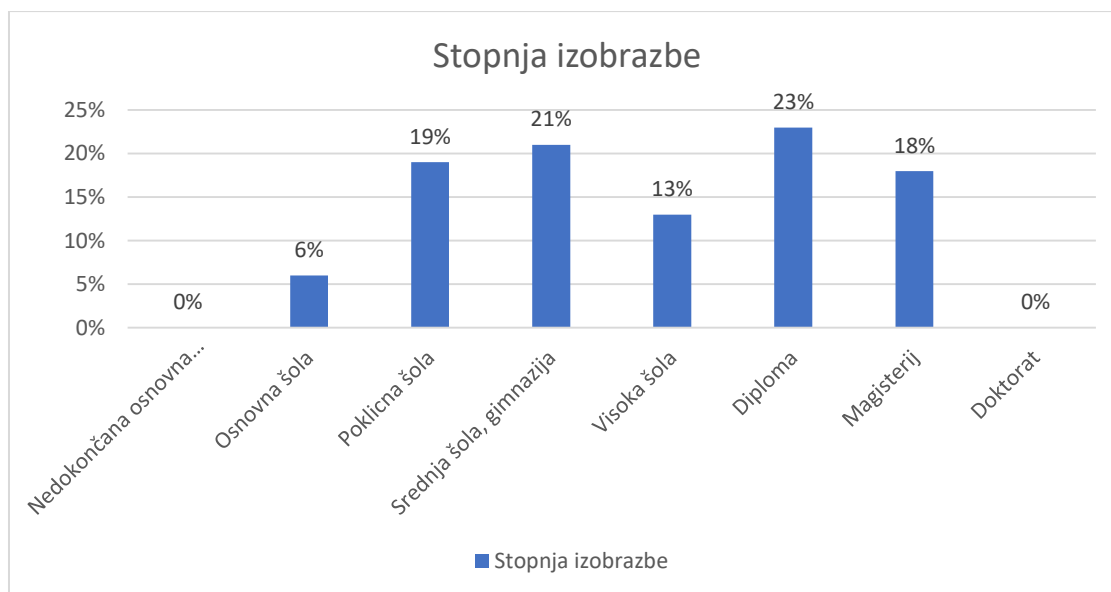
graf 1: Spol.

V anketi je sodelovalo 519 oseb. Od tega je bilo 323 žensk, kar znaša 62 % in 196 moških, kar znaša 38 %. Odgovora ne želim se opredeliti po spolu ni izbral nihče. Iz grafa lahko razberemo, da je vprašalnik izpolnilo več žensk, kot moških.

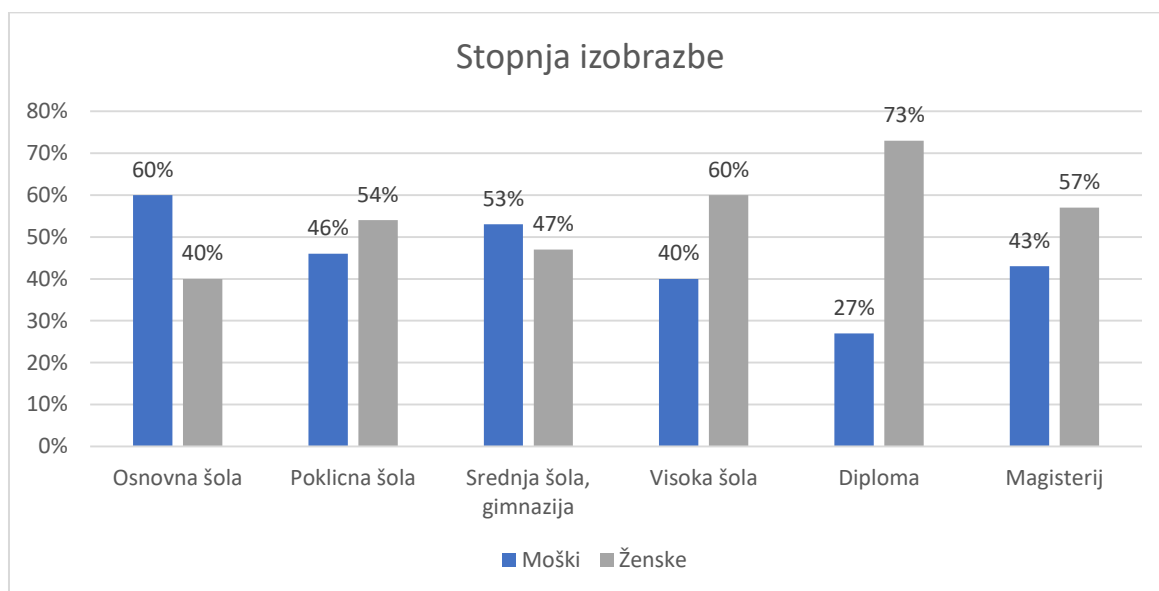
Minimalna starost sodelujočih v anketi je bila 17 let, maksimalna pa 70. Povprečna starost sodelujočih je 30,5 let.

graf 2: Dokončana stopnja izobrazbe.

Največ anketirancev ima dokončano 1. stopnjo univerzitetnega programa in sicer 120 (23 %), sledi srednja šola ali gimnazija s 105 odgovori (21 %), poklicna šola z 98 (19 %) 2. stopnja univerzitetnega programa s 96 (18 %), visoka šola s 70 (13 %) in dokončana osnovna šola s 30 (6 %). Nihče od anketiranih nima nedokončane osnovne šole ali doktorata.

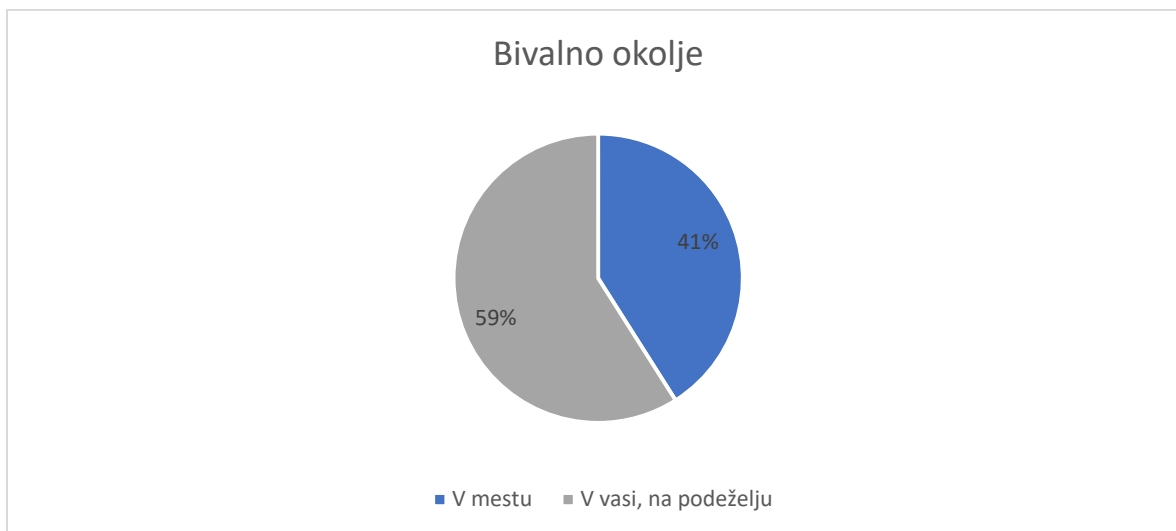
graf 3: Dokončana stopnja izobrazbe primerjana po spolu.

Iz grafa lahko razberemo, da imajo ženske, ki so sodelovale v anketi višjo dokončano stopnjo izobrazbe, kot jo imajo moški, saj pri višjih stopnjah izobrazbe prevladuje odstotek žensk. Pri vsakem odgovoru je namreč primerjan odstotek odgovorov po spolu. Največja razlika med

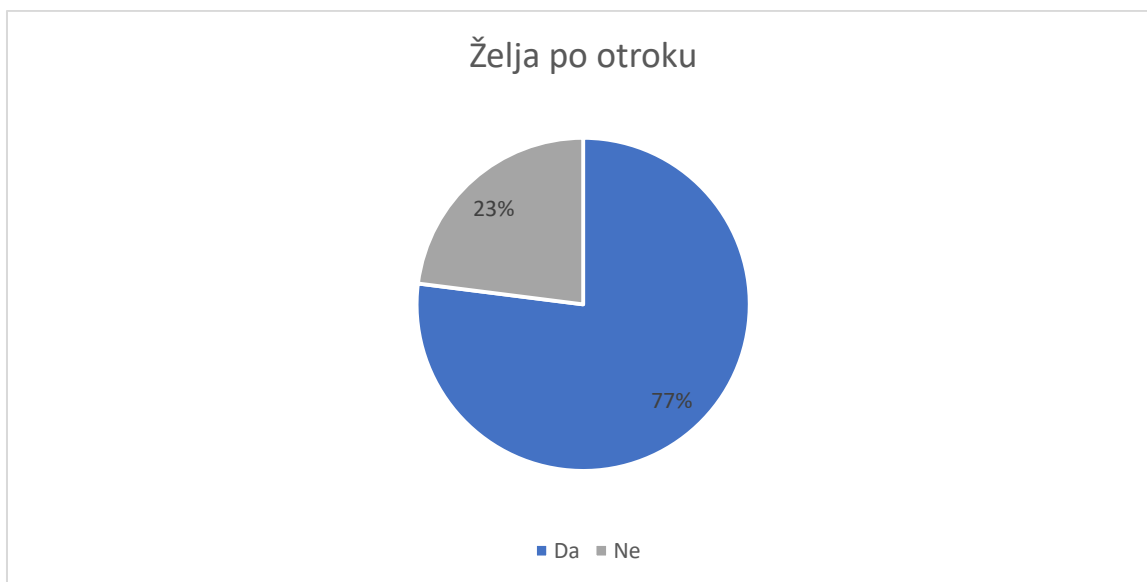
spoloma je pri dokončani 1. stopnji univerzitetnega programa, najmanjša pa pri dokončani srednji šoli oziroma gimnaziji.

graf 4: Bivalno okolje.

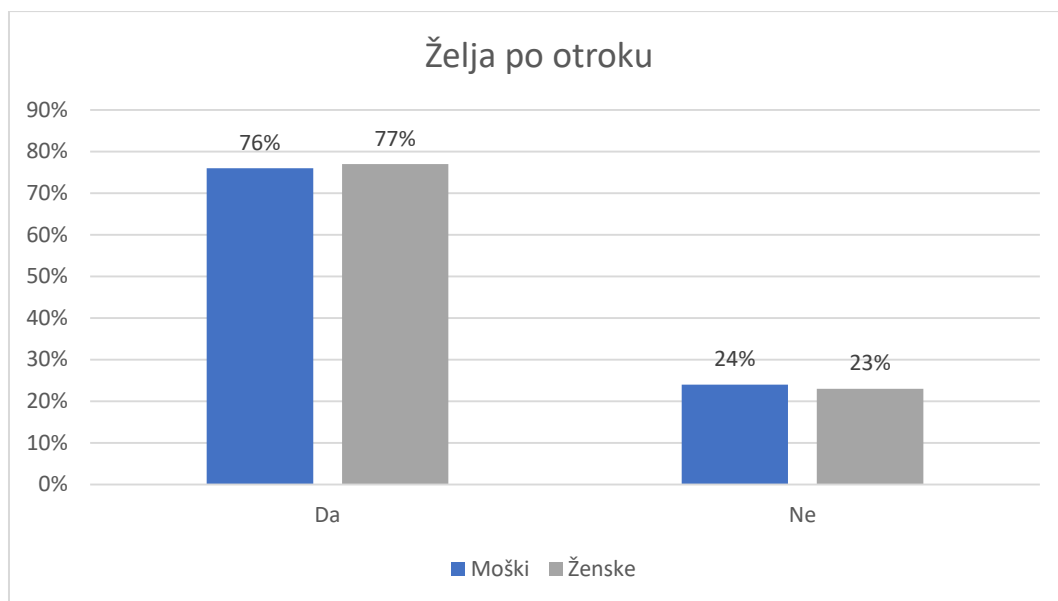
Iz grafa lahko razberemo, da je v raziskavi sodelovalo več oseb, ki večji del življenja prebivajo na vasi ali na podeželju. Teh je 305, kar znaša 59 %. Manj pa je tistih, ki prebivajo v mestu, in sicer 214, kar znaša 41 %.

graf 5: Želja po otroku.

Od oseb, ki so sodelovale v raziskavi, si jih 399 (77 %) želi imeti otroka, 120 (23 %) pa si otroka ne želi. Torej je v anketi pričakovano sodelovalo več oseb, ki si želijo imeti otroka kot tistih, ki si ga ne želijo.

graf 6: Želja po otroku po spolu.

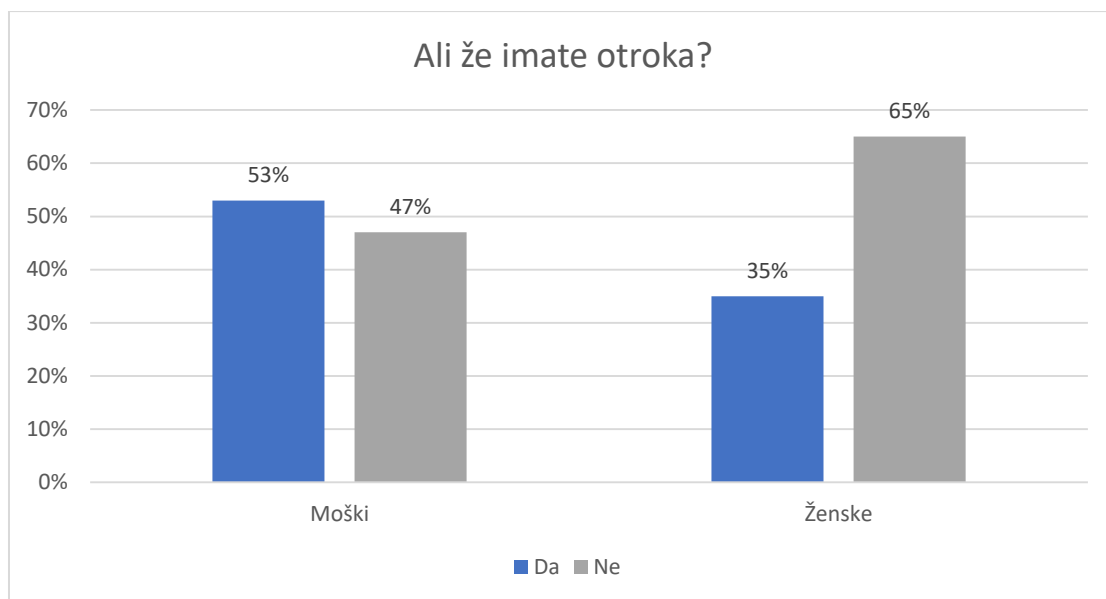
Pri vprašanju, če si želijo imeti otroka, so bili rezultati glede na spol zanimivi. Po odstotkih so si namreč moški in ženske zelo blizu. Otrok si želi 77 % žensk in 76 % moških, torej več kot polovica pri obeh spolih.

graf 7: Starševstvo.

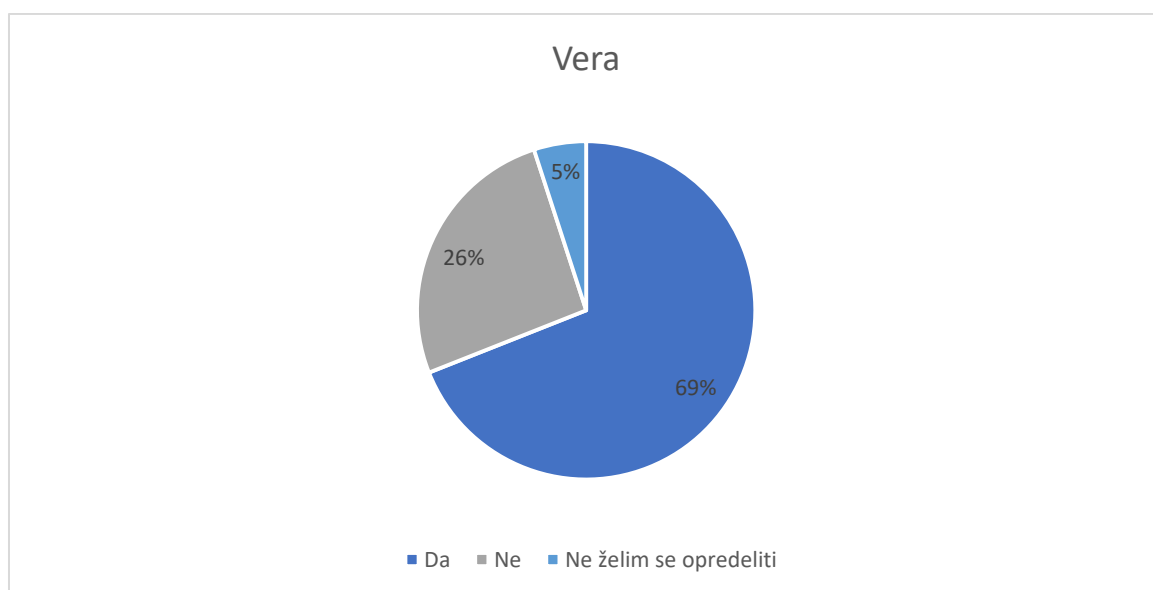
V anketi je sodelovalo več oseb, ki še nimajo otroka in sicer 301 (58 %), kot tistih, ki otroke že imajo. Teh je 218 (42 %). Rezultat me je presenetil, saj sem pričakovala, da bo anketo izpolnilo več ljudi, ki otroke že imajo.

graf 8: Starševstvo po spolu.

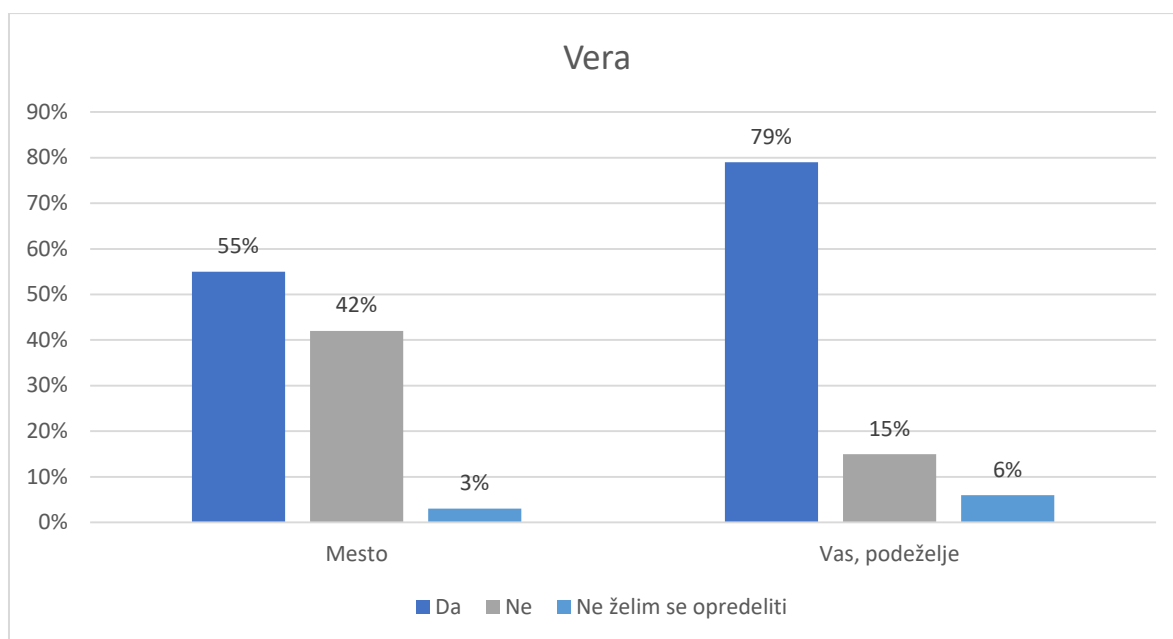
Iz grafa lahko razberemo, da je pri vprašanju, če že imajo otroka, z odgovorom »da« odgovorilo več moških kot žensk. Moških, ki že imajo otroke je 53 %, žensk pa 35 %.

graf 9: Vera.

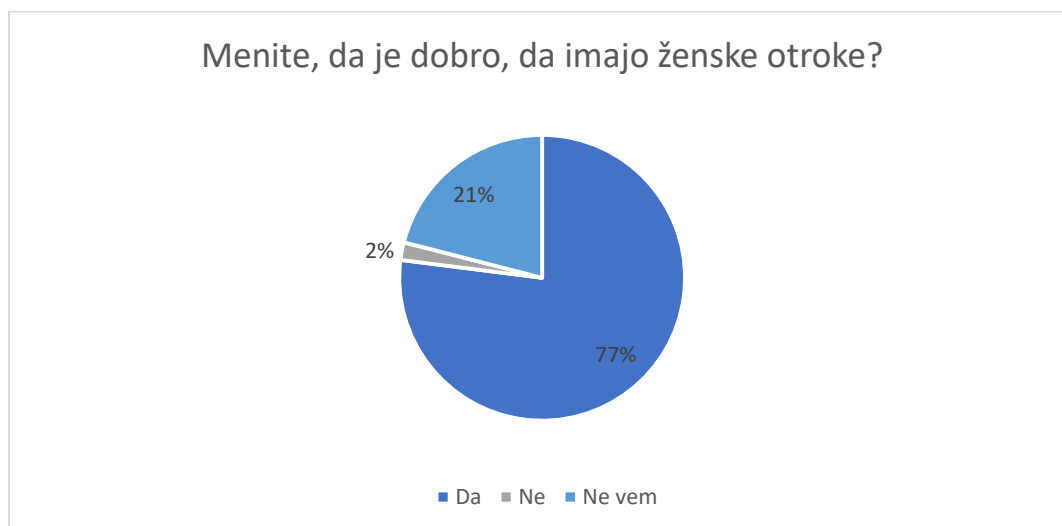
Iz grafa lahko razberemo, da je 358 (69 %) sodelujočih oseb v anketi vernih, 135 (26 %) ni vernih, 26 (5 %) pa se jih ni želelo opredeliti.

graf 10: Vera glede na bivalno okolje.

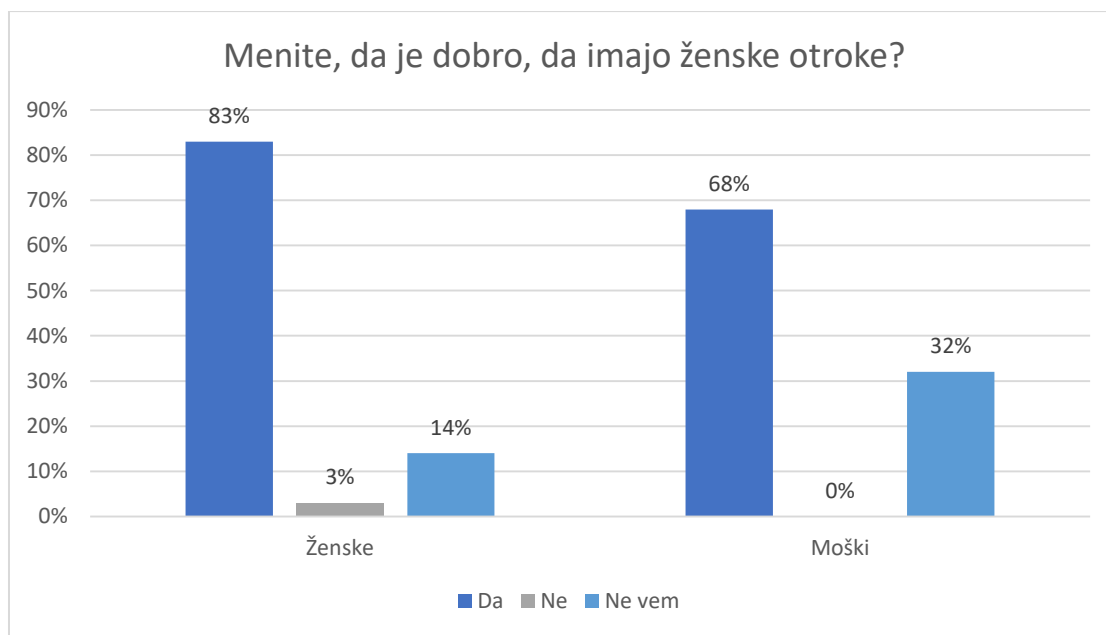
Pri tem vprašanju se mi je zdelo zanimivo primerjati tudi odgovore glede na to, kje so anketiranci večji del življenja prebivali. Pri tistih, ki največ živijo v mestu, je vernih 55 %, 42 % jih ni vernih, 3 % pa se jih ni želelo opredeliti. Od tistih, ki prihajajo iz vasi ali podeželja, je 79 % vernih, 15 % jih ni vernih, 6 % pa se jih ni želelo opredeliti.

graf 11: Mnenje o tem, ali naj imajo ženske otroke.

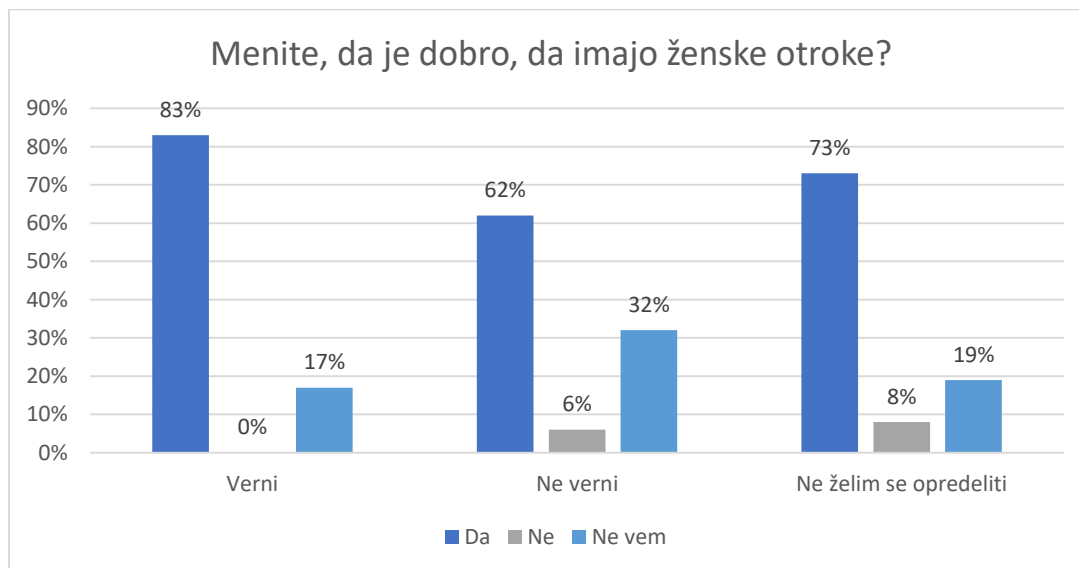
Iz grafa lahko razberemo, da je veliko sodelujočih odgovorilo, da je dobro, da imajo ženske otroke. Teh je 400 (77 %). Sledil je odgovor »ne vem« s 109 (21 %), nazadnje pa še odgovor »ne« z 10 pojavaivami (2 %).

graf 12: Mnenje o tem, ali naj imajo ženske otroke; po spolu.

Rezultate pri tem vprašanju, sem primerjala tudi po spolu. Pri odgovoru, da je dobro, da imajo ženske otroke, so pri moških (68 %) in ženskah (83 %) odstotki visoki. Pri odgovoru »ne« je 3 % žensk, moških pa 0 %. Pri odgovoru »ne vem«, pa je odstotek moških višji (32 %), kot odstotek žensk (14 %).

graf 13: Mnenje o tem, ali naj imajo ženske otroke; verska opredelitev.

Zanimivo mi je bilo primerjati tudi odgovore oseb glede na versko opredelitev, saj se v javnosti velikokrat mnenje o tem, ali naj imajo ženske otroke, povezuje z vernostjo. Zanimivo je, da je pri vseh verskih opredelitvah oziroma ne opredelitvah najpogostejši odgovor, da je dobro, da imajo ženske otroke. Najvišji odstotek tega odgovora je pri verujočih (83 %),

sledijo tisti, ki se niso želeli opredeliti (73 %) in nazadnje neverujoči (62 %). Z »ne« so odgovorili neverujoči (6 %) in tisti, ki se niso želeli opredeliti (8 %). Z »ne« ni odgovoril nihče od verujočih. Pri odgovoru »ne vem«, je najvišji odstotek pri neverujočih (32 %), sledijo neopredeljeni (19 %) in nazadnje verujoči (17 %).

Za tem vprašanjem je sledilo odprto anketno vprašanje: kaj je razlog za vaše mnenje?

Pri odgovoru »Da« so podali naslednje razloge:

- nadaljevanje lastnega rodu (42 %),
- žensko poslanstvo (31 %),
- da ne bi izumrlo človeštvo (22 %),
- ne vem (5 %).

Pri odgovoru »Ne« so podali naslednje razloge:

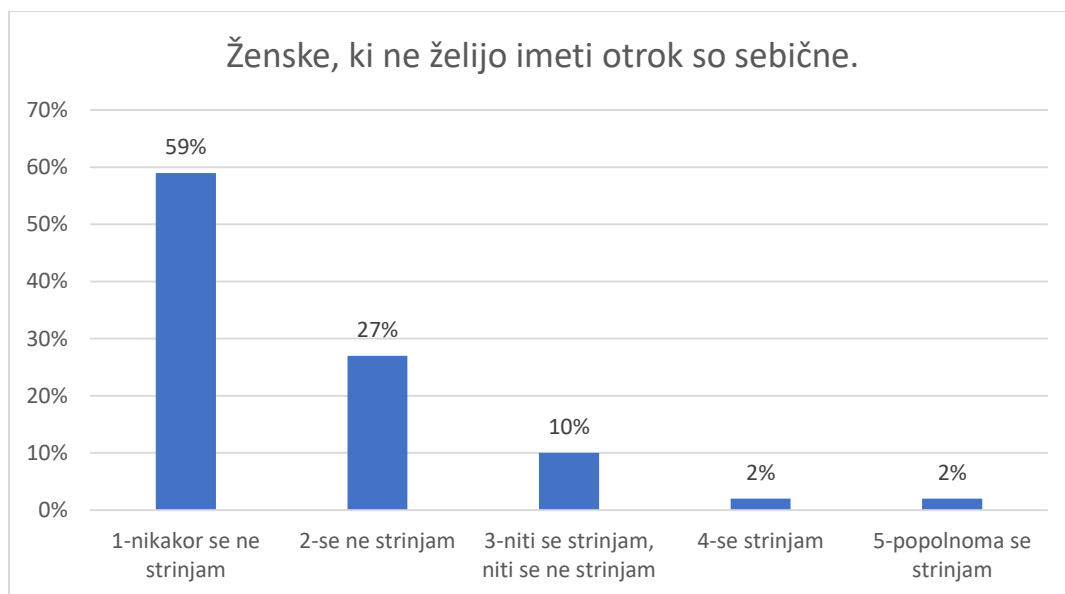
- slabe razmere za življenje, slaba prihodnost (60 %),
- preveč naseljen svet (30 %),
- ne vem (10 %).

Pri odgovoru »Ne vem« pa so podali naslednje razloge:

- želja vsakega posameznika, prostovoljna odločitev (93 %),
- ne vem (7 %).

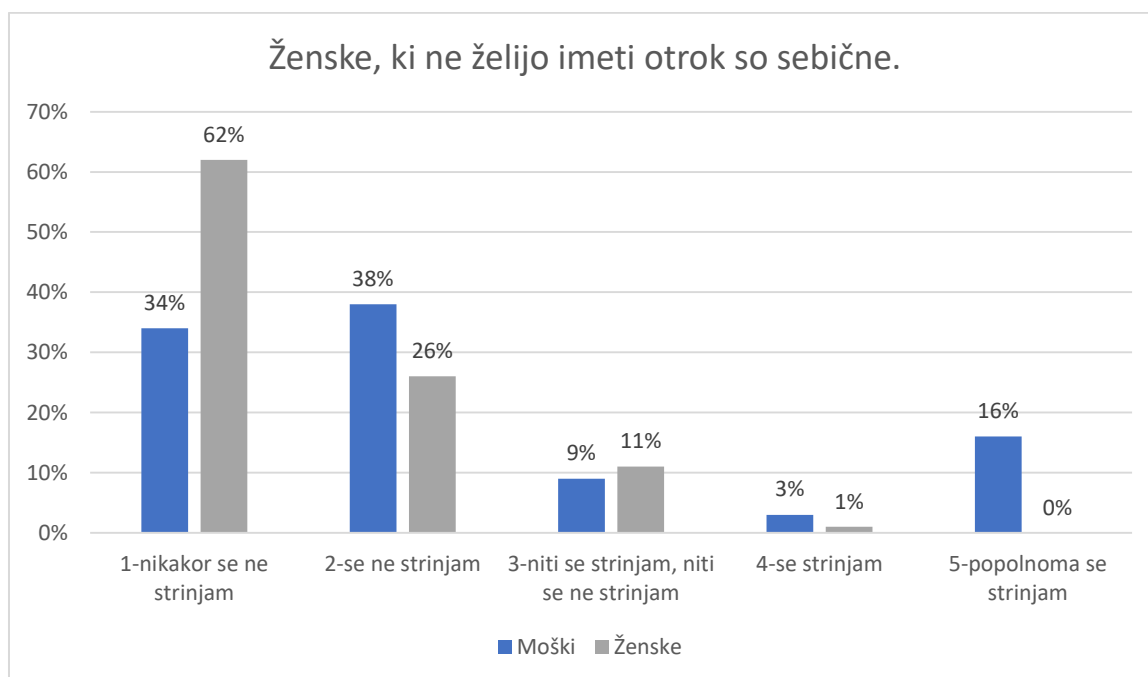
Pri naslednjih vprašanjih, so morali anketiranci izraziti svoje (ne)strinjanje z določenim stereotipom oziroma trditvijo, ki jih družba pripisuje ženskam, ki ne želijo imeti otrok. Svoje strinjanje so lahko podali z naslednjimi odgovori: 1-nikakor se ne strinjam, 2-se ne strinjam, 3-niti se strinjam, niti se ne strinjam, 4-se strinjam, 5-popolnoma se strinjam.

graf 14: Sebičnost žensk, ki ne želijo imeti otrok.

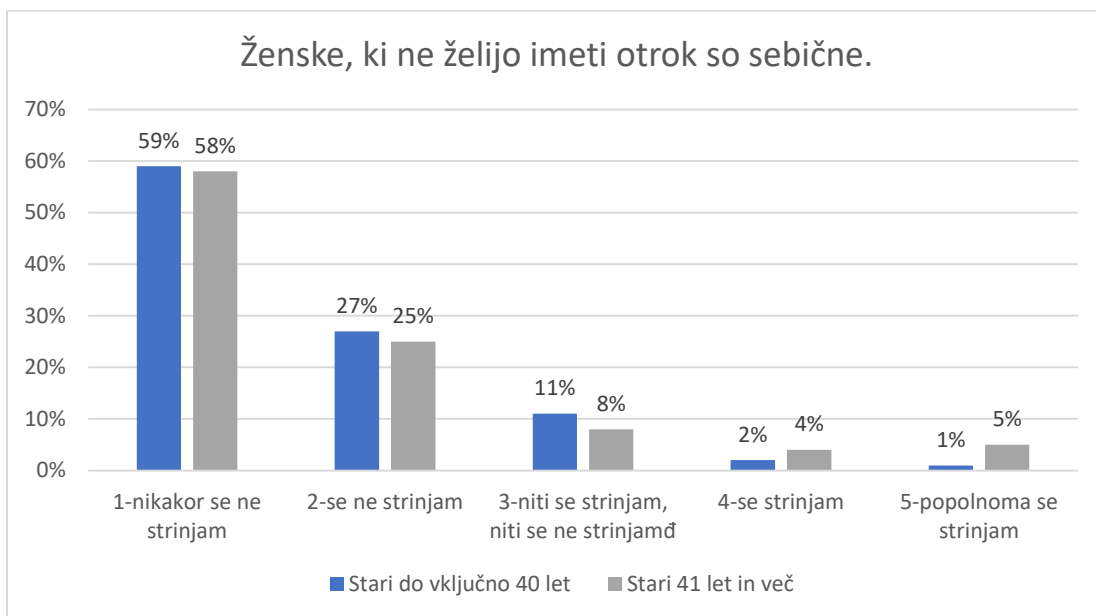
Pri vprašanju, če se anketirancem ženske, ki ne želijo imeti otrok zdijo sebične, je povprečje odgovorov 1,6. Iz tega lahko sklepamo, da se s to trditvijo anketirani ne strinjajo, torej ne mislijo, da so ženske, ki ne želijo imeti otrok sebične. Z »nikakor se ne strinjam« je odgovorilo 306 oseb (59 %), z »se ne strinjam« 140 (27 %), z »niti se strinjam, niti se ne strinjam« 53 (10 %), pri »se strinjam« 10 (2 %) in se »popolnoma strinjam« je pri obeh odgovorilo 10 oseb (2 %).

graf 15: Sebičnost žensk, ki ne želijo imeti otrok; po spolu.

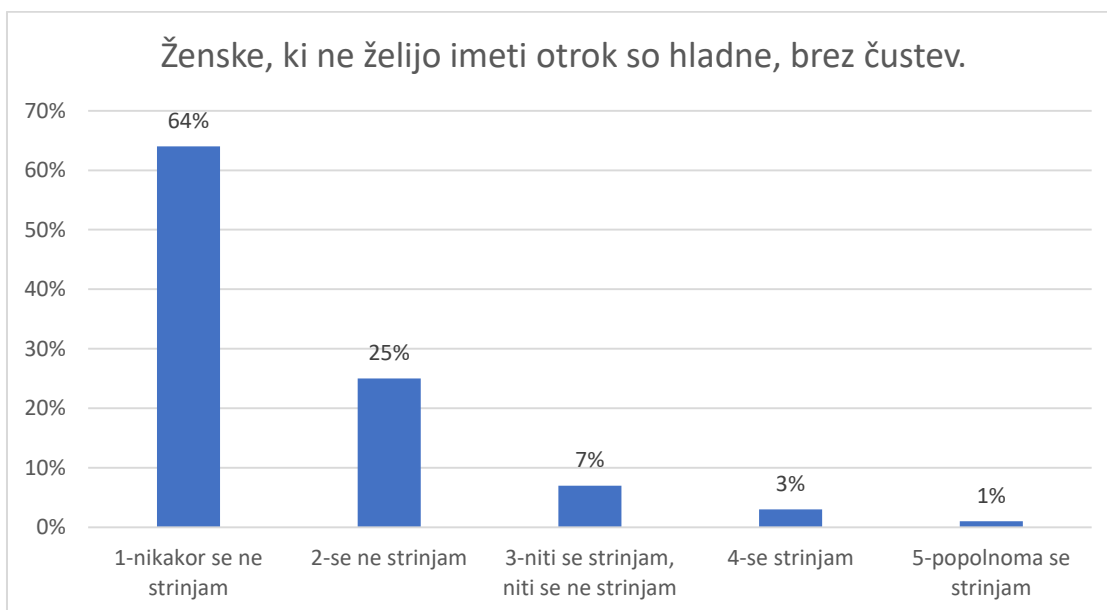
Pri istem vprašanju je bila zanimiva razlika med odgovori, ki so jih podali moški in ženske. In sicer se ženske s povprečjem 1,5 bolj nagibajo k odgovoru, da se s tem nikakor ne strinjajo. Moški pa se s povprečjem 2,3 s tem ne strinjajo, torej so temu stereotipu o ženskah, ki ne želijo imeti otrok v moji raziskavi bolj naklonjeni moški.

graf 16: Sebičnost žensk, ki ne želijo imeti otrok; po starosti.

Pri tej trditvi sem med sabo primerjala tudi odgovore glede na starost sodelujočih. Povprečje tistih, ki so stari do vključno 40 let je 1,5. To pomeni, da se s trditvijo nikakor ne strinjajo, oziroma ne strinjajo. Povprečje tistih, ki so stari 41 let in več pa je 1,7. To pomeni, da se z odgovorom ne strinjajo.

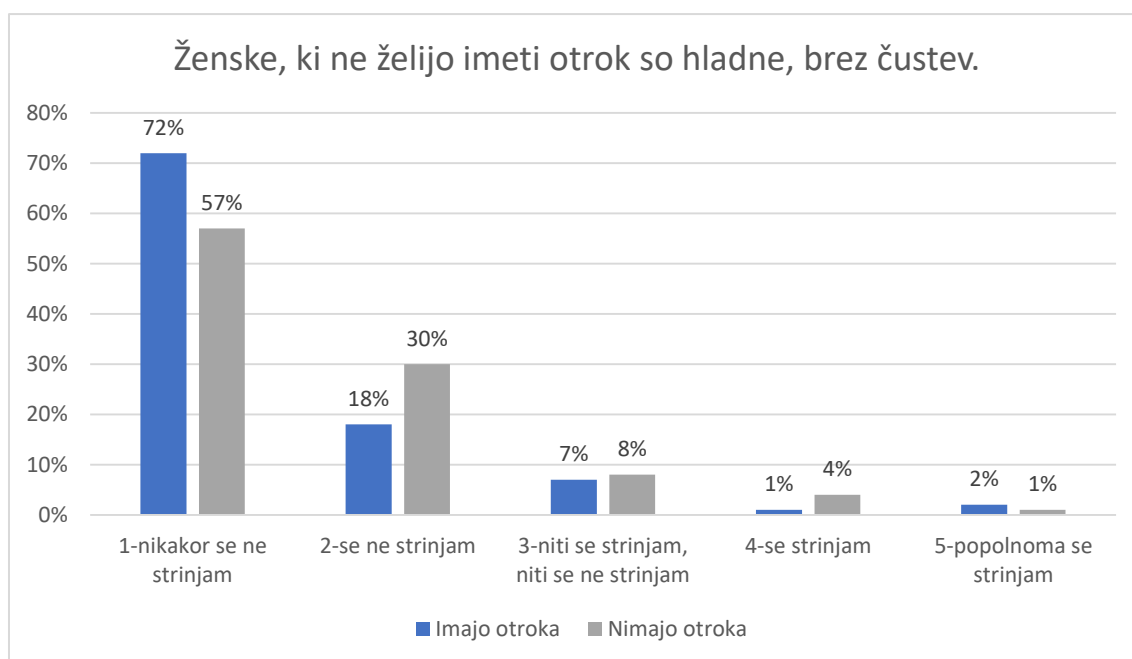
graf 17: Hladnost žensk, ki ne želijo imeti otrok.

Pri vprašanju, če so ženske, ki ne želijo imeti otrok hladne in brez čustev, je povprečje podanih odgovorov 1,5. To nam pove, da se anketiranci s tem ne strinjajo. Pričakovala sem, da se bo več oseb s tem stereotipom strinjalo, kot pa se jih dejansko je.

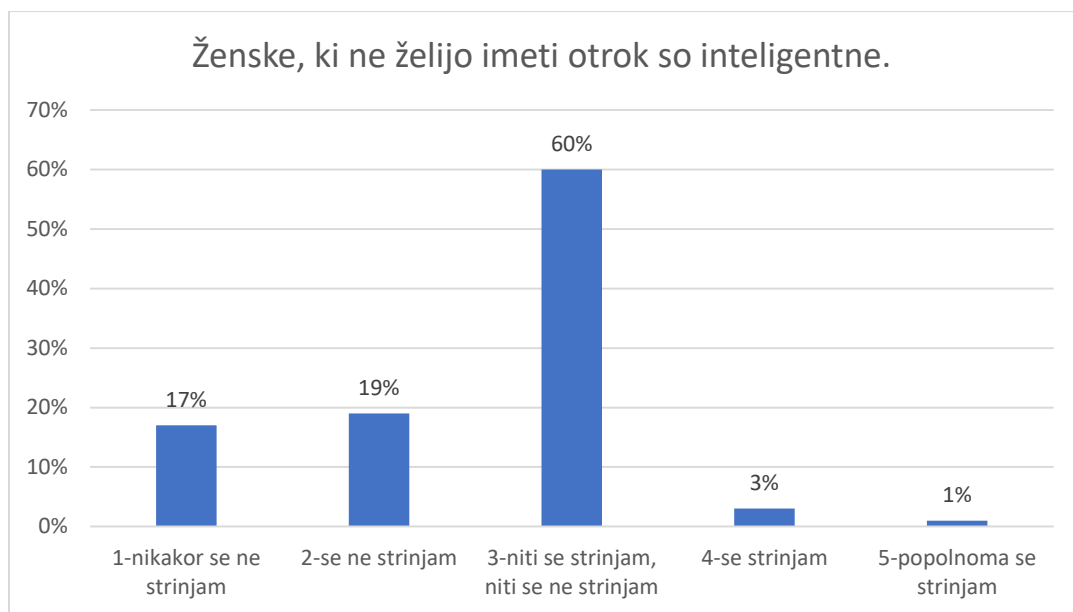
Najpogostejši odgovor je bil »nikakor se ne strinjam« s 332 (64 %), sledi »se ne strinjam« s 130 (25 %), »niti se strinjam, niti se ne strinjam« s 36 (7 %), »se strinjam« s 16 (3 %) in »popolnoma se strinjam« s 5 odgovori (1 %).

graf 18: Hladnost žensk, ki ne želijo imeti otrok; starševstvo.

Pri stereotipu, da so ženske, ki ne želijo imeti otrok hladne, sem rezultate med sabo primerjala še glede na to, ali anketiranci že imajo otroke ali ne. Povprečje pri tistih, ki imajo otroke, je 1,4. To nam pove, da se s to trditvijo v večini nikakor ne strinjajo. Povprečje pri tistih, ki še nimajo otrok, pa je 1,6. Torej se bolj nagibajo k odgovoru, da se s tem ne strinjajo.

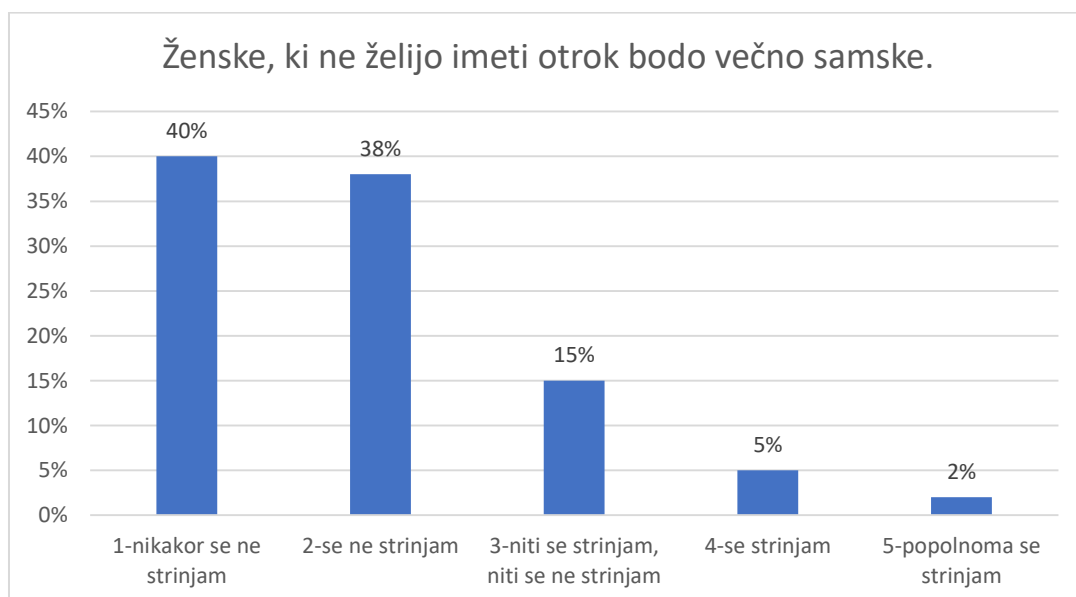
graf 19: Inteligenca žensk, ki ne želijo imeti otrok.

Pri vprašanju o inteligenci žensk, ki ne želijo imeti otrok, je povprečje odgovorov 2,5. To pomeni, da so se anketiranci gibali med odgovoroma »se ne strinjam« in »niti se strinjam, niti se ne strinjam«. Največ anketirancev, kar 311 (60 %), je sicer odgovorilo z »niti se strinjam, niti se ne strinjam«. Z »nikakor se ne strinjam« je odgovorilo 88 oseb (17 %), s »se ne strinjam« 99 (19 %), s »se strinjam« 16 (3 %) in s »popolnoma se strinjam« 5 oseb (1 %).

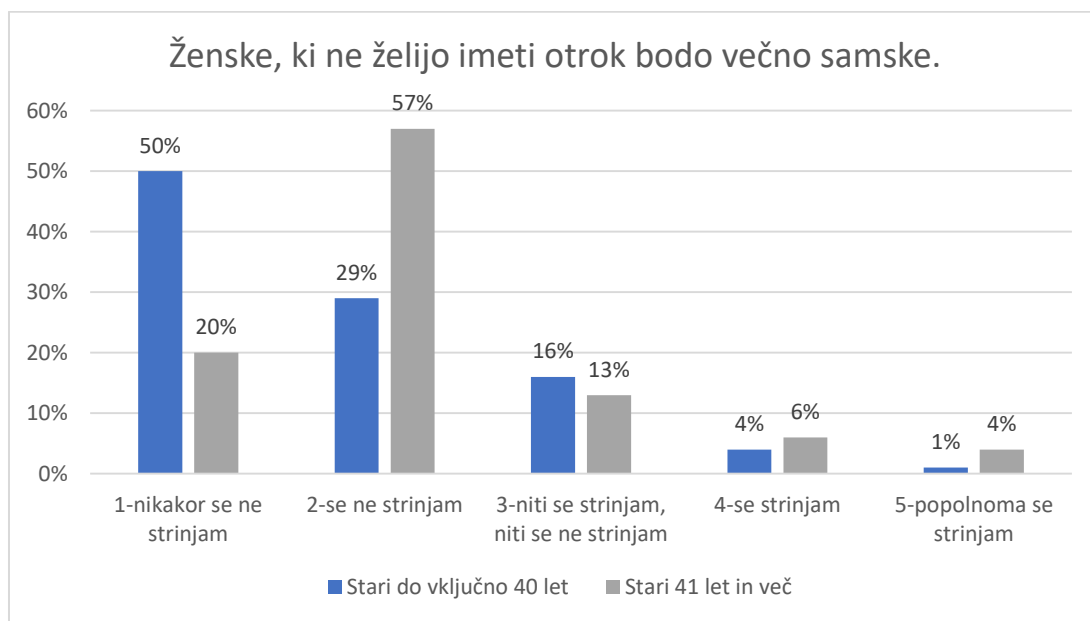
Sama menim, da inteligenca sicer ni povezana s tem, če nekdo želi imeti otroke ali ne, vendar je velikokrat v medijih stereotipno prikazano, da so v večini primerov ženske, ki ne želijo imeti otrok, inteligentne in bolj izobražene.

graf 20: Samskost žensk, ki ne želijo imeti otrok.

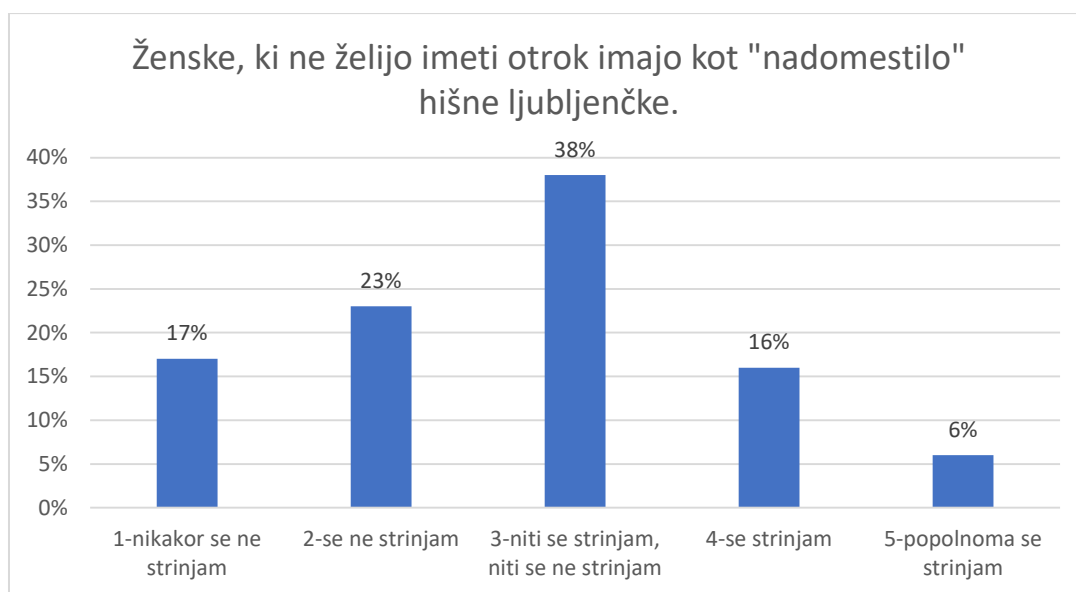
Povprečje odgovorov pri stereotipu, da bodo ženske, ki ne želijo imeti otrok večno samske, je 1,9. To pomeni, da se anketiranci v moji raziskavi s tem ne strinjajo. Najpogostejši odgovor je bil, da se s tem nikakor ne strinjajo, in sicer 208 (40 %) vseh anketiranih. Z odgovorom »se ne strinjam« je odgovorilo 197 (38 %) oseb, »z niti se strinjam, niti se ne strinjam« 78 (15 %), s »se strinjam« 26 (5 %) in s »popolnoma se strinjam« 10 (2 %) oseb.

graf 21: Samskost žensk, ki ne želijo imeti otrok; po starosti.

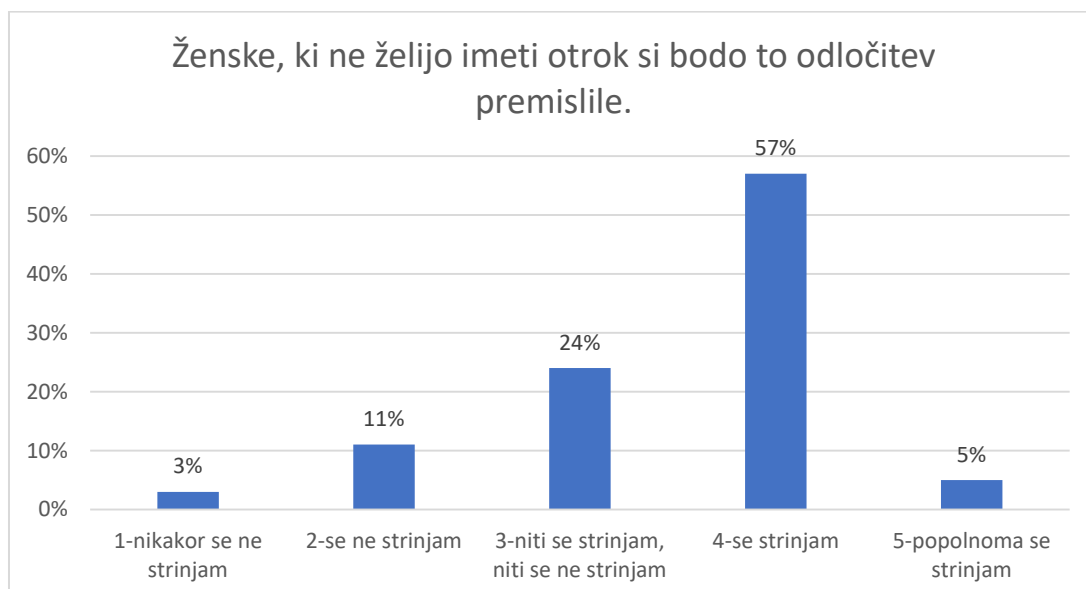
Pri tej trditvi sem odgovore primerjala tudi po starosti sodelujočih v raziskavi. Višje povprečje odgovorov je bilo pri tistih, ki so stari 41 let in več in sicer 2,21. To pomeni, da se s trditvijo ne strinjajo. Enak odgovor je bil pri tistih, ki so stari do vključno 40 let, vendar je tam povprečje nižje – 1,7.

graf 22: Nadomestek za otroke pri ženskah, ki ne želijo imeti otrok.

Pri tem vprašanju je bilo povprečje vseh odgovorov 2,6. Iz tega razberemo, da se anketiranci najbolj nagibajo k odgovoru, da se s tem stereotipom niti strinjajo in niti ne strinjajo. Odgovor »nikakor se ne strinjam« je označilo 88 oseb (17 %), »se ne strinjam« 119 (23 %), »niti se strinjam, niti se ne strinjam« 198 (38 %), »se strinjam« 83 (16 %) in »popolnoma se strinjam« 31 (6 %) oseb.

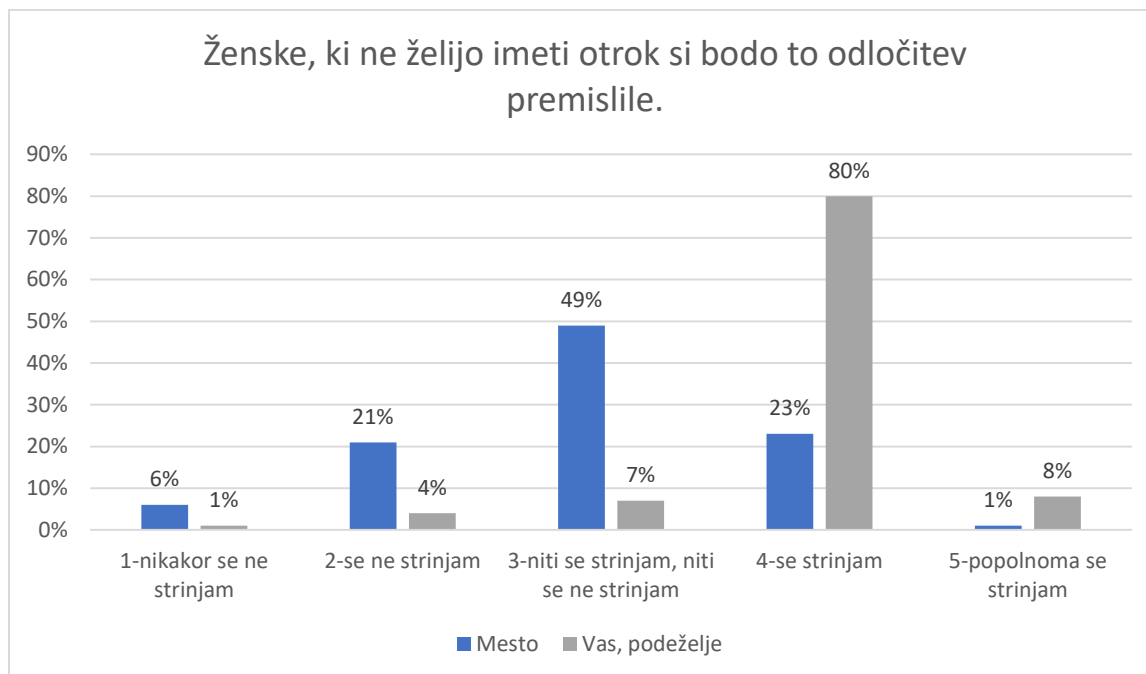
graf 23: Sprememba odločitve žensk, ki ne želijo imeti otrok.

Pri trditvi, da si bodo ženske, ki ne želijo imeti otrok, premislile, je bilo povprečje odgovorov 3,5. Torej so se anketiranci nagibali med odgovoroma »niti se strinjam, niti se ne strinjam« in »se strinjam«. Največ jih je odgovorilo s »se strinjam« in sicer 296 (57 %). Sledi »niti se

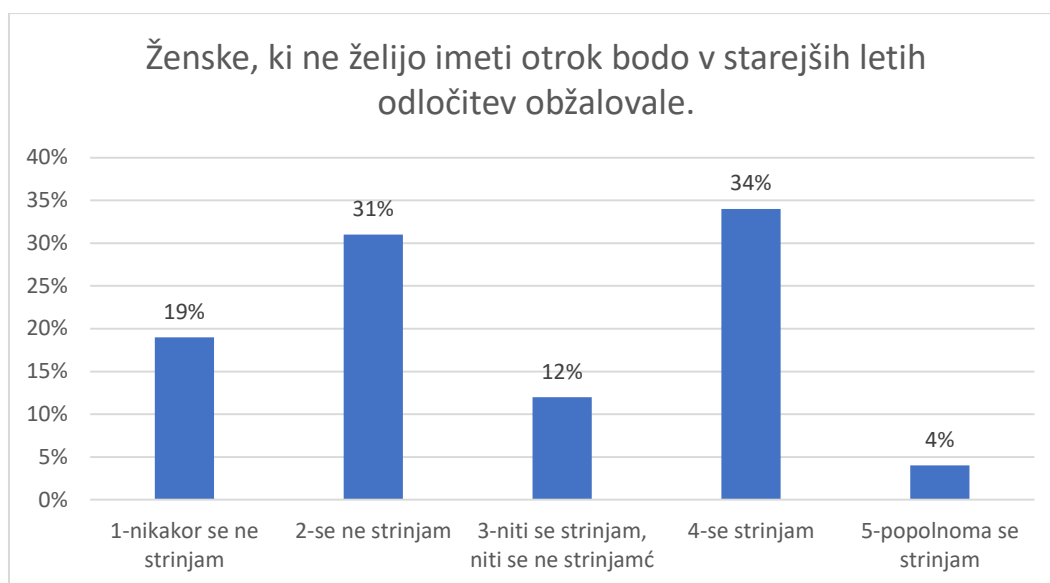
strinjam, niti se ne strinjam« s 125 (24 %), »se ne strinjam« s 57 (11 %), »popolnoma se strinjam« s 26 (5 %) in nazadnje »nikakor se ne strinjam« s 15 (3 %).

graf 24: Sprememba odločitve žensk, ki ne želijo imeti otrok; bivanje.

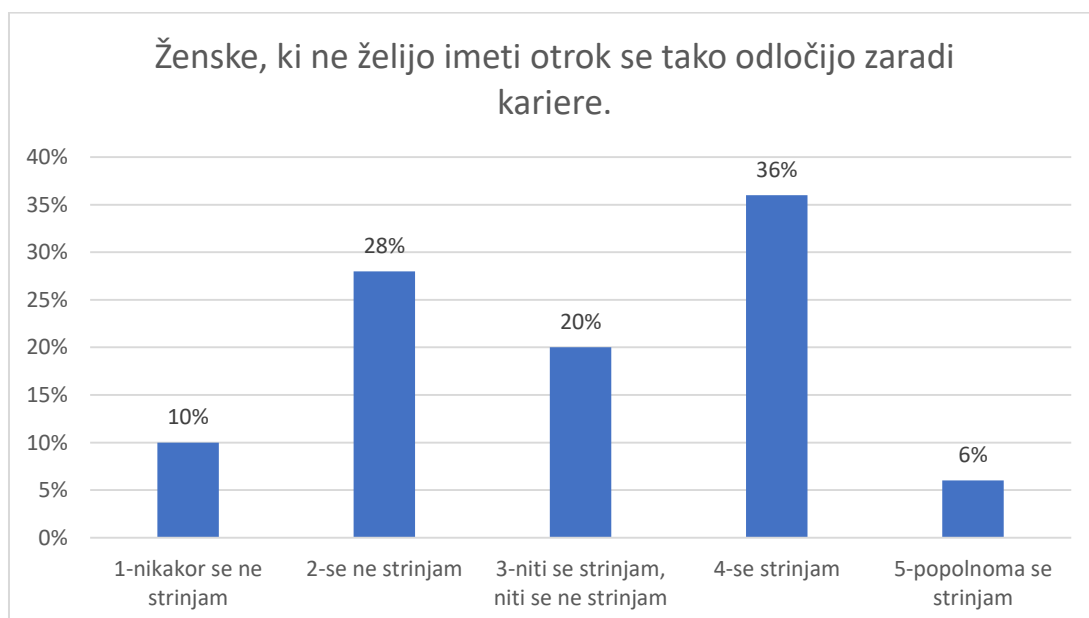
Pri tej trditvi se mi je zdelo smiselno med sabo primerjati odgovore, ki so jih podali anketiranci, ki živijo v mestu in tisti, ki živijo na vasi oziroma podeželju. Iz lastnih izkušenj vem, da je na vasi to pogosta opazka, ki so jo deležne ženske, ki ne želijo imeti otrok. To mi je nekako potrdila tudi ta raziskava. Povprečje odgovorov, ki so jih podale osebe, ki prebivajo na vasi, oziroma podeželju, je višje od tistih, ki prebivajo v mestu. Povprečje anketirancev z vasi je 3,9. To pomeni, da se s to trditvijo strinjajo. Povprečje anketirancev iz mesta pa je 2,9, kar pomeni, da se s to trditvijo niti strinjajo, niti ne strinjajo.

graf 25: Obžalovanje odločitve žensk, ki ne želijo imeti otrok.

Pri trditvi, da bodo ženske, ki ne želijo imeti otrok, to odločitev v starejših letih obžalovale, je povprečje podanih odgovorov 2,7. To pomeni, da se anketiranci s tem niti strinjajo in niti ne strinjajo. Odgovor »nikakor se ne strinjam« je podalo 99 (19 %) oseb, »se ne strinjam« 161 (31 %), »niti se strinjam, niti se ne strinjam« 62 (12 %), »se strinjam« 176 (34 %) in odgovor »popolnoma se strinjam« 21 (4 %) oseb.

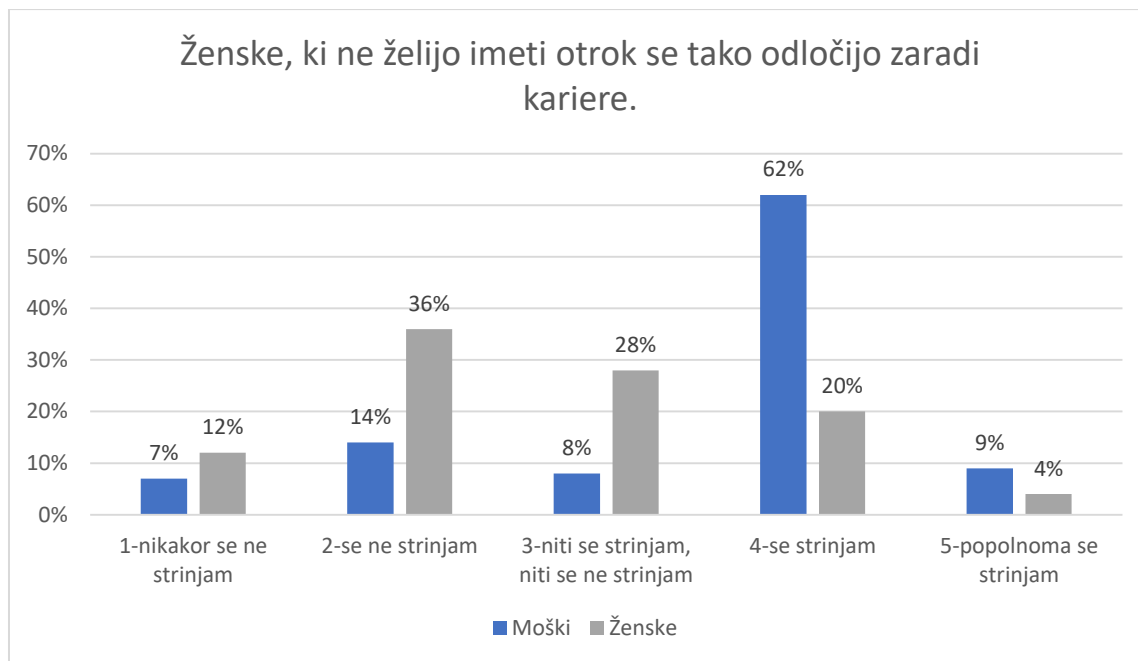
graf 26: Vpliv kariere na odločitev žensk, ki ne želijo imeti otrok.

Pri trditvi, da se ženske, ki ne želijo imeti otrok, tako odločijo zaradi kariere, je povprečje vseh odgovorov 3. To pomeni, da se v povprečju anketiranci s tem niti strinjajo, niti ne strinjajo. Največkrat so anketiranci odgovorili z odgovorom »se strinjam« in sicer 187 (36 %),

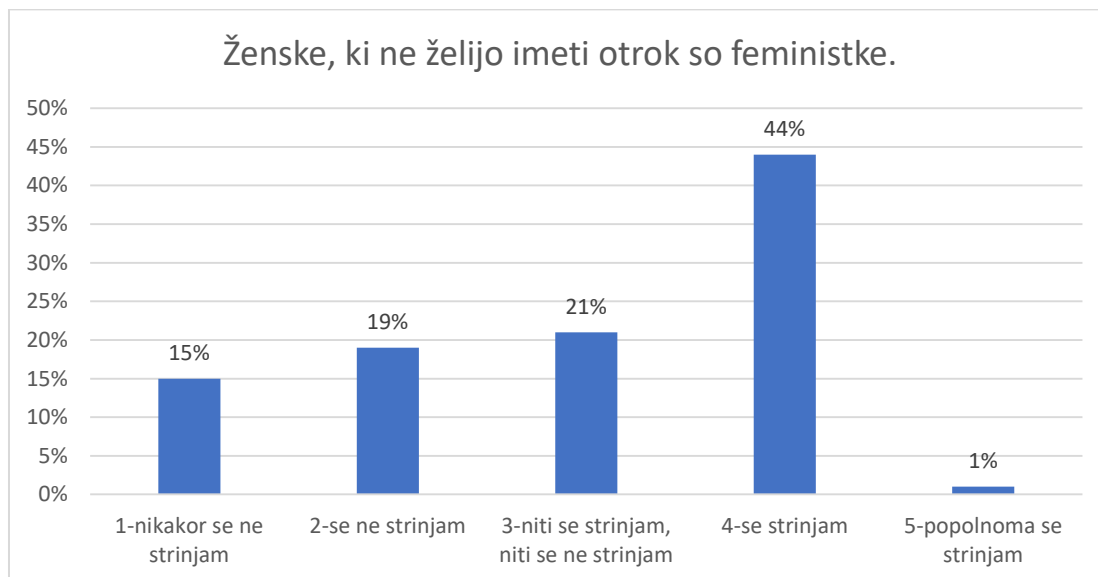
sledi »se ne strinjam« s 145 (28 %), »niti se strinjam, niti se ne strinjam« s 104 (20 %), »nikakor se ne strinjam« z 52 (10 %) in nazadnje »popolnoma se strinjam« z 31 (6 %) odgovori.

graf 27: Vpliv kariere na odločitev žensk, ki ne želijo imeti otrok; po spolu.

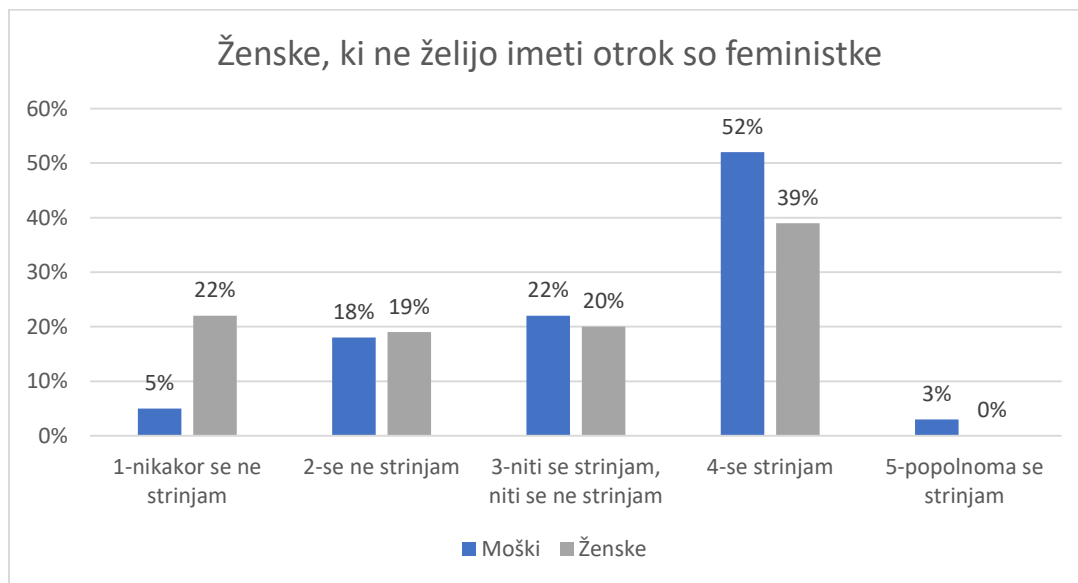
Pri tej trditvi sem med sabo primerjala odgovore po spolu in sicer je pri moških povprečje 3,5, kar pomeni, da se nahajajo med odgovoroma »niti se strinjam, niti se ne strinjam« in »se strinjam«. Pri ženskah pa je povprečje 2,7, torej se nekako najbolj nagibajo k odgovoru »niti se strinjam, niti se ne strinjam«.

graf 28: Feminizem in ženske, ki ne želijo imeti otrok.

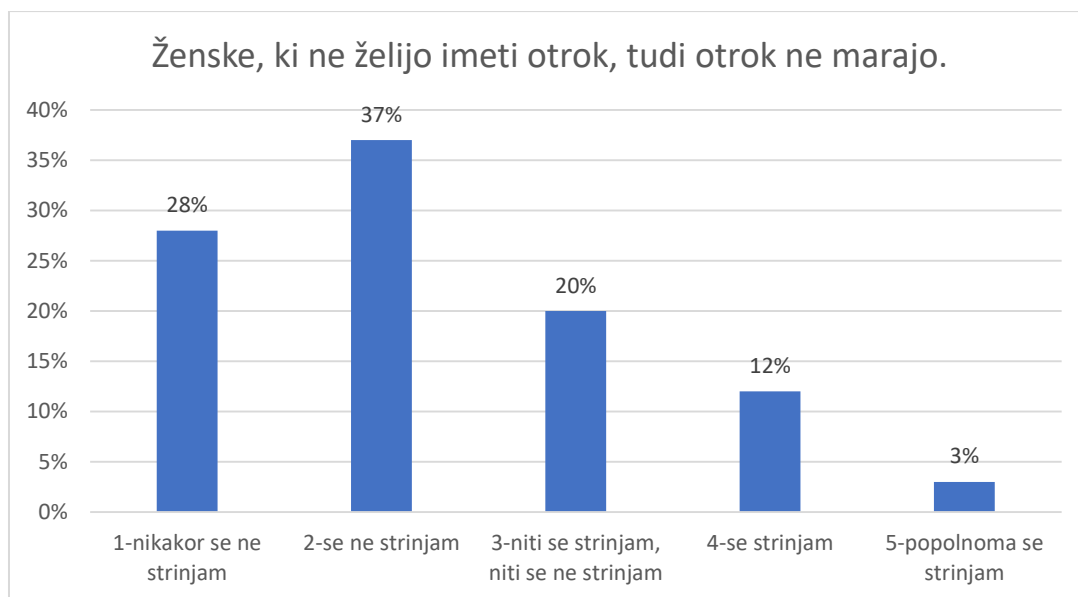
Še eden izmed stereotipov, ki se nanaša na ženske, ki ne želijo imeti otrok je, da so feministke. Povprečje vseh odgovorov anketirancev je 2,9. Največkrat izbran odgovor je bil »se strinjam« z 228 (44 %), sledi »niti se strinjam, niti se ne strinjam« s 109 (21 %), »se ne strinjam« z 99 (19 %), »nikakor se ne strinjam« z 78 (15 %) in nazadnje »popolnoma se strinjam« s 5 (1 %).

graf 29: Feminizem in ženske, ki ne želijo imeti otrok; po spolu.

Pri trditvi, da so ženske, ki ne želijo imeti otrok feministke, sem med sabo primerjala tudi odgovore po spolu. Povprečje moških odgovorov je bilo 3,2, kar pomeni, da se s trditvijo niti strinjajo, niti ne strinjajo. Tudi žensko povprečje se nagiba k istemu odgovoru, vendar je povprečje nižje in sicer 2,7.

graf 30: Občutki do otrok pri ženskah, ki ne želijo imeti otrok.

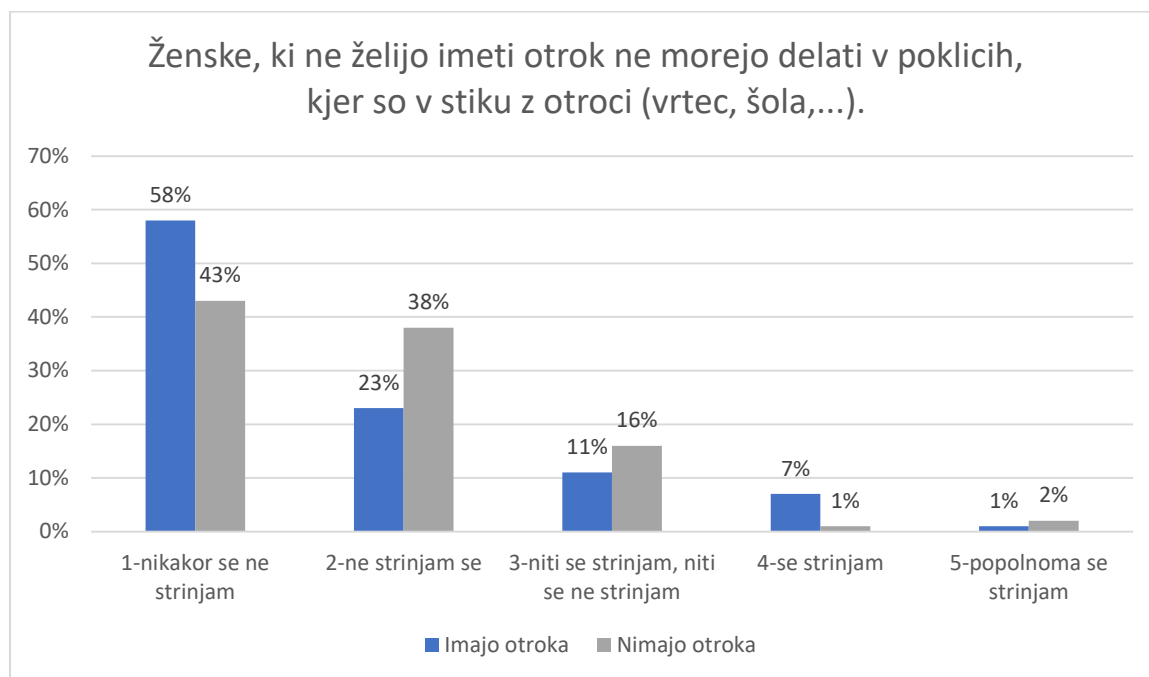
Pri trditvi, da ženske, ki ne želijo imeti otrok, teh tudi ne marajo, je povprečje vseh odgovorov 2,2. Torej se anketiranci s to trditvijo ne strinjajo. Bila sem prijetno presenečena, saj sem mislila, da se bo s to trditvijo strinjalo več ljudi. Največkrat podan odgovor je bil »se ne strinjam« s 192 (37 %), sledi »nikakor se ne strinjam« s 145 (28 %), »niti se strinjam, niti se ne strinjam« s 104 (20 %), »se strinjam« z 62 (12 %) in najmanjkrat podan odgovor »popolnoma se strinjam« s 16 (3 %).

graf 31: Stik z otroci na delovnem mestu in ženske, ki ne želijo imeti otrok.

Pri trditvi, po kateri ženske, ki ne želijo imeti otrok, ne morejo delati na delovnih mestih, kjer so v stiku z otroki, je povprečje odgovorov 1,8. To pomeni, da se anketiranci s to trditvijo ne strinjajo. Največ anketirancev je odgovorilo z »nikakor se ne strinjam« in sicer 254 (49 %), nato »se ne strinjam« 166 (32 %), »niti se strinjam, niti se ne strinjam« 73 (14 %), »se strinjam« 16 (3 %) in najmanj z odgovorom »popolnoma se strinjam« in sicer 10 (2 %).

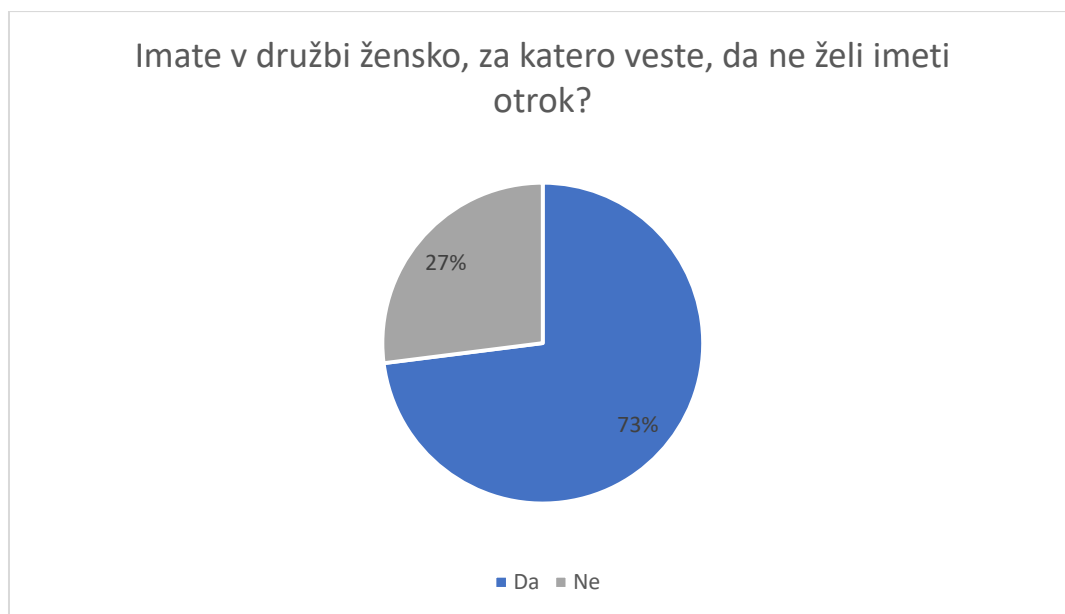
graf 32: Stik z otroci na delovnem mestu in ženske, ki ne želijo imeti otrok; starševstvo.

Pri tej trditvi sem želela še preveriti, kako se z njo strinjajo anketiranci, ki že imajo otroke, in tisti, ki jih nimajo. Povprečje pri tistih, ki otroke že imajo, je 1,7. Torej se s to trditvijo ne strinjajo. Povprečje pri tistih, ki otrok še nimajo, pa je nekoliko nižje in sicer 1,3. Torej se s to trditvijo nikakor ne strinjajo.

S to zadnjo trditvijo so se v vprašalniku vprašanja glede strinjanja zaključila.

graf 33: Družba ženske, ki ne želi imeti otrok.

Pri vprašanju, če imajo anketiranci v svoji družbi žensko, za katero vedo, da ne želi imeti otrok, jih je 381 (73 %) odgovorilo z »da«. 138 (27 %) anketirancev pa v svoji družbi nima ženske, ki ne bi želela imeti otrok.

Zadnje vprašanje v anketnem vprašalniku je bilo odprtega tipa. Glasilo se je: »Ali menite, da karkoli vpliva na vaša podana mnenja? Kaj?(politika, starost, vera, okolje, kjer živite, ipd.)«

Odgovori na vprašanje so bili naslednji:

- ne (61 %),
- okolje, kjer živim (12 %),
- politika (9 %),
- vera (7 %),
- družina (5 %),
- socialna omrežja (3 %),
- izobrazba (1 %),
- prijateljice (1 %),
- zdrav razum (1 %).

4.2 Razprava o hipotezah

- **H1: Več moških, kot žensk, meni, da je dobro, da imajo ženske otroke.**

To hipotezo sem ocenjevala glede na odgovor na osmo vprašanje v anketnem vprašalniku. Ugotovila sem, da je ravno obratno, torej več žensk, kot moških v moji raziskavi meni, da je dobro, da imajo ženske otroke. Hipotezo lahko ovržem.

- **H2: S stereotipom, da ženske ne želijo imeti otrok zaradi kariere, se bolj strinjajo moški kot ženske.**

To hipotezo sem ocenjevala glede na odgovor pri sklopu vprašanj, ki so se navezovala na stereotipe o ženskah, ki ne želijo imeti otrok. Indikator je bil strinjanje z določeno trditvijo. S trditvijo, da ženske ne želijo imeti otrok zaradi kariere, so se moški bolj strinjali kot ženske, saj je bilo njihovo povprečje odgovorov bližje indikatorju strinjanja. To hipotezo lahko potrdim.

- **H3: Anketiranci menijo, da različne življenjske okoliščine vplivajo na njihovo mnenje o ženskah, ki ne želijo imeti otrok.**

To hipotezo sem ocenjevala glede na odgovor na zadnje vprašanje v vprašalniku, ki je bilo odprtega tipa, kjer je vsak moral odgovoriti, če kaj in kaj točno vpliva na njihovo mnenje o ženskah, ki ne želijo imeti otrok. Najpogostejši odgovor na to vprašanje je bil »ne«, z 61%, kar pomeni, da več kot polovica sodelujočih ne meni, da bi kaj vplivalo na njihovo mnenje o ženskah, ki ne želijo imeti otrok. Torej lahko to hipotezo ovržem.

- **H4: Več kot 50% anketiranih ima v družbi žensko, ki ne želi imeti otrok.**

To hipotezo sem ocenjevala glede na predzadnji odgovor na vprašanje v vprašalniku. Z odgovorom »da«, torej, da imajo v družbi žensko za katero vedo, da ne želi imeti otrok, je odgovorilo 73% sodelujočih v raziskavi. Ker je rezultat več kot 50%, lahko to hipotezo potrdim.

4.3 Rezultati kvalitativnega dela raziskave

- **STARŠEVSTVO**

Razmišljanje o starševstvu:

Tri izmed štirih intervjuvank so se v svojih intervjujih dotaknile teme starševstva. Prva je povedala, da je o prednostih in slabostih, ki jih prinese starševstvo, razmišljala že v osnovni šoli (A1). Druga je dodala, da je videla, da zna biti življenje z otroki naporno, predvsem, ko so še majhni (C2). Tretja pa je povedala, da je razmišljala o starševstvu že kot majhna. Razmišljala je o številu otrok, ki jih bo imela. Prepričana je bila, da jih bo imela pet (D3).

Odnos do nosečnosti:

Prva intervjuvanka je spregovorila tudi o odnosu, ki ga ima do nosečnosti. Povedala je, da se ji kljub temu, da ona ne želi imeti otrok, izkušnja nosečnosti zdi čudovita za ženske, ki si to želijo (A3). Se pa zaradi prebiranja različne literature zaveda številnih življenjskih izzivov, ki jih le ta prinaša (A4). Je tudi podpornica svobodne odločitve o rojevanju otrok, saj je sama večkrat tekom leta omenila, da bi naredila splav, če bi slučajno zanosila (A14).

Vzgajanje v starševstvo:

S četrto intervjuvanko sva ugotovili, da nas že od majhnega vzgajajo tako, da mislimo, da moramo vsi imeti otroke. Že v vrtcu so jo učili, da bodo dekleta, ko odrastejo, mame. Fantje pa bodo hodili v službo in služili denar za preživljanje družine (D1). Tudi kot majhna deklica se je že igrala z dojenčki, kar je pogost pojav še dan danes (D2).

- **ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU**

Zavedanje odsotnosti želje po otroku:

Prva intervjuvanka se je tega, da ne želi imeti otrok, začela zmeraj bolj zavedati tekom let (A2). Druga se je tega začela zavedati tam nekje v srednji šoli, ko se je večina že začela pogovarjati o otrocih (B1). Tretja je to ugotovila že pred leti, ko je bila pogosto v družbi malih otrok (C1). Četrta intervjuvanka pa se je tega začela zavedati pri njenih 25 letih (D6). Pred tem še ni bila tako prepričana v to, da otrok res ne želi imeti (D20). Zavedanje je bilo kasneje tudi zaradi drugačnih, preteklih časov (D8). Vendar pravi, da je bila takrat njena odločitev prava, saj še zdaj meni enako, pri 55. letih (D7).

Razlogi za odsotnost želje po otroku:

Seveda za to, da si ne želiš imeti otroka, ni potrebno imeti kakršnegakoli razloga. Jaz sem svoje sogovornice vseeno o tem spoštljivo povprašala in vse štiri so mi odgovorile.

Prva je odgovorila, da si jih ne želi, ker nosečnost vključuje zahtevne fiziološke in psihološke spremembe, ki ženskam prinašajo niz preizkušenj (A5). Zdi se ji tudi, da je preveč sebična za takšno stvar, saj zelo ceni svoj prosti čas (A7). Skratka v vlogi mame se ne vidi (A6). Tudi druga intervjuvanka se v tej vlogi ne vidi (B10). Ne želi poslušati joka in vstajati sredi noči (B11). Niti se ne želi odpovedati lastnim željam in interesom zaradi materinstva (B12). Sama tudi z veseljem razkrije svoje razloge, zakaj otrok ne želi imeti, saj pravi, da je o tej temi potrebno ozaveščati javnost (B9). Tretja intervjuvanka ne želi imeti otrok, ker nikakor ne prenese otroškega joka ali kričanja (C3). V družbi otrok včasih postane nervozna (C5), ker so trdoglavi in trmasti in temu ni kos (C6). Ima tri nečake, ki jih ima rada, ne glede na to pa si lastnih otrok ne želi (C4). Četrta si otrok ne želi zaradi skrbi, ki jih le ti prinesejo s sabo (D10). Strah jo je nosečnosti in poroda (D11) in ker zelo rada potuje, meni, da bi bilo to z otroki preveč naporno (D12). Pravi, da nikoli ni začutila »materinskega klica« (D13) in v šali dodaja, da nikoli ni srečala partnerja, ki bi bil primeren za očeta njenih otrok (D14).

Razkritje odsotnosti želje po otroku:

Prva intervjuvanka pravi, da vedno iskreno pove, kakšna so njena stališča glede poroke in otrok (A17) (A29) in tega ne skriva na zmenkih ali v pogovorih z osebo, ki ji je všeč (A18). Večkrat to, da si ne želi imeti otrok, omeni tudi pred prijatelji, če tema nanese na to (A20). Druga odsotnost želje po otrocih z veseljem razkrije, če jo o tem kdo vpraša (B17) in nikakor ne skriva svoje odločitve (B19). Pomembno se ji zdi ozaveščanje o tej temi (B20) in ne zdi se ji smiselno, da bi skrivala lastne življenjske želje (B22). Tudi partnerju te svoje odločitve nikoli ni prikrivala (B56). Tretja intervjuvanka nikoli ni skrivala tega, da otrok ne želi imeti (C16) in to vedno pove brez ovinkarjenja ali prisotnega sramu (C17). Tudi četrta intervjuvanka svojo odločitev pove (D23), sploh zdaj, ko je toliko stara, da ni več mogoče, da bi otroke lahko imela (D24). Včasih je to svojo odločitev skrivala (D25), ker je bila družba takrat glede tega še bolj zadržana (D26) in je bilo težko razkriti kaj takega, brez da bi te označili za čudnega (D27). Svojo odsotnost želje po otroku je prenehala skrivati okoli 30. leta starosti (D28).

Ozaveščanje o odsotnosti želje po otroku:

Druga intervjuvanka je povedala, da se trudi ozaveščati o tej temi preko socialnih omrežij (B18). In sicer tako, da na Instagram-u in Facebook-u deli zapise, ki se dotikajo tematike o ženskah, ki ne želijo imeti otrok (B23).

Ne obžalovanje:

Četrta intervjuvanka, ki sem jo intervjuvala, je povedala, da svoje odločitve, da nima otrok, ni nikoli obžalovala (D15) (D46).

• VPRAŠANJA O ŽELJI PO OTROCIH

Prva vprašanja o želji po otrocih:

Prva intervjuvanka se spominja, da so jo že v osnovni šoli večkrat vprašali, če želijo imeti otroke in kdaj ima to v načrtu (A8). Druga intervjuvanka je povedala, da so se vprašanja začela pojavljati, ker je njen partner starejši (B2). Prvič jo je to vprašal partnerjev prijatelj, ko je bila stara 17 let (B5). Tretja intervjuvanka se ne spomni točno, kdaj se je prvič pojavilo vprašanje o tem, kdaj si želi imeti otroke (C7). Predvideva pa, da takrat, ko so začele njene sovrstnice objavljati fotografije svojih otrok (C8). Četrto intervjuvanko je o otrocih prva vprašala mama, pri 18. letih (D16). Takrat so bile že vse njene sovrstnice mame, zato so se vprašanja začela pojavljati tudi pri njej (D17).

Vprašanja o načrtovanju otrok:

Prva intervjuvanka se spominja, da jo je družina bivšega partnerja večkrat vprašala o tem, kdaj se bosta poročila in kdaj imata v načrtu otroke (A9). Tudi teta bivšega partnerja jo je enkrat vprašala, kakšne imata plane za prihodnost in koliko otrok si želita (A10). Druga intervjuvanka pa se spomni, da so jo o načrtovanju otrok spraševali predvsem partnerjevi prijatelji (B3).

Odgovor na vprašanja o otrocih:

Prva ženska, ki sem jo intervjuvala pravi, da je na vprašanje, kdaj bo imela otroke, odgovorila, da si jih ne želi in da je s tem seznanjen tudi partner (A11). Druga ženska je povedala, da je že celo življenje iskrena in da je na taka vprašanja z veseljem odgovorila, da otrok nikoli ne bo imela (B6). Tretja ženska pravi, da je njen odgovor na takšna vprašanja

vedno bil, da nikoli ne bo imela otrok (C13, C14). Četrta ženska, s katero sem naredila intervju je na mamino prvo vprašanje o otrocih odgovorila, da še ni čas, ker je šla študirat (D18).

Priganjanje k nosečnosti:

Prva intervjuvanka je povedala, da jo je mama bivšega partnerja spodbujala, da bi pa mogoče le imela otroke (A13). Pri tretji intervjuvanki pa so se začeli pojavljati komentarji, da je zdaj ona na vrsti, da ima otroke (C9). Ko je njena sestra rodila tretjega otroka, so nanjo leteli komentarji, da mora pa zdaj že ona imeti otroke (C10). Četrto intervjuvanko sta priganjala k nosečnosti starša. Kljub temu, da sta vedela, da otrok ne želi imeti, sta ji to, da naj jih ima, še vedno vsiljevala (D32).

Vprašanja o obžalovanju:

Četrta intervjuvanka je povedala, da če jo zdaj še kdo vpraša kaj glede otrok, je to vprašanje o tem, če obžaluje, da jih nikoli ni imela (D45).

• ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU

Odziv partnerjeve družine:

Pri prvi intervjuvanki se je na ne željo po otroku odzvala tudi partnerjeva družina in sicer je ob razkritju tega nastala neprijetna tišina v prostoru (A12).

Odziv ožje družbe:

Prva intervjuvanka je povedala, da je velikokrat prejela negativno reakcijo, ko je omenila, da bi naredila splav, če bi zanosila (A15). Pogosta reakcija, ki jo je prejela, je bila tudi ta, da si bo premislila svojo odločitev glede otrok v prihodnosti (A16). Pri drugi intervjuvanki je bil sogovornik zelo užaljen, ker je povedala, da otrok ne bo imela (B7). Njej so govorili, da je premlada, da bi že vedela, da ne želi imeti otrok (B8). Na njeno odločitev se starši, sorodniki in nekateri prijatelji odzivajo tako, da rečejo, da je sebična (B13, B14). Povedala je tudi, da je reakcija na njeno odločitev nasploh katastrofalna (B29). Podobno pri tretji intervjuvanki, ljudje reagirajo na odločitev, da ne bo imela otrok, tako, da ji rečejo, da je premlada in da si bo še premislila (C15). Razlik v reakcijah ljudi, s katerimi svojo odločitev deli, ne opazi (C18).

Lastni občutki ob odzivih družbe:

Prva intervjuvanka ne vidi smisla v tem, da sama sebe in svoje želje ter mnenja minimalizira in skriva pred ljudmi (A19). Pravi, da se je včasih počutila nerazumljeno (A27), zdaj pa ji je vseeno za mnenja drugih (A28). Ne spreminja svojega mnenja, ne glede na to, kakšne protiargumente dobi od sogovornikov (A30). Nima potrebe po tem, da bi jo drugi razumeli (A31), vendar pričakuje spoštovanje lastne odločitve (A32). Druga intervjuvanka je povedala, da ji gre na živce, kadar so ljudje zgroženi ob njeni odločitvi (B42). Pravi, da je to njeno telo in njeno življenje (B16) in da jo mnenja družbe ne potrejo (B50). Ima srečo, da ima močno osebnost in se ne pusti (B51). To je njena osebna odločitev in ne dovoli, da bi kdorkoli v to posegal (B52). Tretja je o lastnih občutkih ob odzivih družbe na njeno odločitev povedala, da ji je vseeno za reakcije in da nanje že od nekdaj ne polaga pozornosti (C19). Ne ozira se ne komentarje drugih, saj ji največ šteje lastno mnenje (C27) in je zato tudi razni stereotipi ne potrejo (C25). Četrta intervjuvanka pa je povedala, da jo je ne sprejemanje njene odločitve včasih potrla, vendar samo, kadar se je počutila ne sprejeto s strani bližnjih (D51). O stereotipih pa je povedala, da obstajajo in vedno bodo (D52) in da je na nas samih, kako se bomo nanje odzvali (D53). Pravi, da sama zase ve kaj in kdo je (D54).

Odziv sorodnikov:

Prva intervjuvanka je o odzivu sorodnikov povedala, da ji večkrat rečejo, da si bo premislila in da bi bilo čudovito, če bi imela otroke (A21). Druga je povedala, da dobi s strani sorodnikov najslabšo reakcijo (B33), saj so jezni, da ne bo še koga v družini (B34). Tretja intervjuvanka je povedala, da ji komentarje o tem, da naj ima otroke, največkrat postavljajo bližnji in sorodniki (C11). Zadnja pa je povedala, da ji sorodniki niso direktno česa rekli (D33), ampak so komentirali njeno odločitev za njenim hrbtom (D34).

Odziv na mnenja sorodnikov:

Prva intervjuvanka je povedala, kako se na odzive sorodnikov sama odzove, in sicer se z njimi ne pogloblja v to debato preveč, ker jo želijo le prepričevati, da si bo premislila (A22).

Odziv prijateljev:

Prva ženska, ki sem jo intervjuvala, je povedala, da ima razumevajoče prijatelje (A23). Druga je podobno kot prva povedala, da njeni prijatelji odločitev, da ne bo imela otrok, sprejemajo čisto normalno (B35). Povedala pa je tudi, da nekateri prijatelji še vedno menijo, da si bo

premisli (B37). Tretja ženska, ki sem jo intervjuvala je povedala, da je včasih kdo od njenih prijateljev komentiral, da je že čas, da ima otroke (C12). Zadnja izmed intervjuvanih je povedala, da je bila reakcija njenih prijateljev normalna (D38), vendar so slabše reagirale prijateljice ženskega spola (D38), ki so menile, da si bo premislila (D39).

Odziv moških:

O odzivu moških na odsotnost želje po otroku je prva intervjuvanka povedala, da večina moških s tem ni zadovoljna (A25). Večinoma ji med vrsticami omenjajo, da bi bilo dobro, če bi imela družino (A26). Pri četrti intervjuvanki pa moški prijatelji njene odločitve nikoli niso komentirali (D40).

Odziv bivših partnerjev:

Pri prvi intervjuvanki so nekateri bivši partnerji njeno odločitev sprejeli (A41), nekateri pa ne (A42). Tisti, ki niso sprejeli, so jo vedno želeli prepričati, da bi otroke vseeno imela (A43). Posledično so imeli neprijetne pripombe (A45) npr., da je čudna in brez srca (A46). Četrto intervjuvanko so podobno kot prvo, bivši partnerji prepričevali, da bi imela otroka (D58).

Odziv na mnenje bivših partnerjev:

Tako prva kot zadnja intervjuvanka sta se na odzive bivših partnerjev odzvali tako, da sta prekinili stike in se z njimi razšli (A44, D59).

Odziv staršev:

Druga intervjuvana je povedala, da je bila s strani njene mame najslabša reakcija na njeno odločitev, da ne bo imela otrok (B30). To pa zato, ker se ne more sprijazniti s tem, da ne bo imela vnukov (B31). Četrta intervjuvanka je povedala, da sta starša njeno odločitev najprej razumela, saj sta mislila, da je tako odločena zaradi študija in da si bo kasneje premislila (D19, D22). Kasneje pa sta bila starša razočarana (D29) in še zdaj čuti rahlo zamero z njune strani, ker nimata vnukov po njeni strani (D36).

Odziv na mnenja staršev:

Druga intervjuvanka se je na odziv staršev odzvala z mislijo, da je mama ni rodila zato, da bo živela po njenih pravilih (B32). Četrta intervjuvanka pa se je s staršema zaradi tega sprla (D30), saj ni prenesla pritiska z njune strani (D31). Ob njuni reakciji se je počutila slabo (D41) in grozno ji je bilo, da nista želela sprejeti njenih lastnih želja (D42). V obdobju, ko je bila s staršema sprta, je zapadla v depresijo (D43).

Odziv na mnenja prijateljev:

Druga intervjuvanka mnenja nekaterih prijateljev, ki še menijo, da si bo premislila, ne vzame slabonamerno (B38). Če pa kdo njene odločitve ne bi normalno sprejemal, pa ne bi bila več njihova prijateljica (B36).

Odziv na mnenja družbe:

Druga intervjuvanka je povedala tudi, kako se ona odzove na mnenje družbe. Če od koga dobi reakcijo, ki se ji zdi neumna, nazaj poda neumne odgovore (B43).

Odziv partnerja:

Tri od štirih intervjuvank, ki so trenutno v zvezi, so povedale, kako se na njihovo odločitev, da ne želijo imeti otrok odzivajo partnerji. Druga intervjuvanka je povedala, da je njen partner zdaj z odločitvijo sprijaznjen (B54), včasih pa je tudi on mislil, da si bo premislila (B55). Tretja intervjuvanka je povedala, da je njen partner istega mnenja kot ona, torej si tudi on ne želi imeti otrok (C32). Zadnja pa je povedala, da je trenutni partner nikoli ni vprašal, zakaj nima svojih otrok (D57).

• DRUŽBENO (NE) SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK

Vpliv različnih okoliščin:

Prva intervjuvanka meni, da je splošno ne sprejemanje žensk, ki ne želijo imeti otrok, pripisano kompleksnemu vplivu različnih okoliščin (A33). Tretja pravi, da je družba nesprejemljiva zaradi preteklosti (C20). Četrta intervjuvanka pa pravi, da na sprejemanje družbe vpliva več dejavnikov, od vere do vzgoje in časa, v katerem živimo (D47) ter, da je bila včasih družba glede te teme še bolj zadržana kot danes (D26).

Pričakovanje, da imajo ženske otroke:

Prva intervjuvanka je odgovorila, da je v naši družbi zakoreninjeno pričakovanje od žensk, da imajo otroke (A34). Druga je povedala, da ljudje mislijo, da lahko vse rečejo sočloveku in da mislijo, da vsi isto mislimo in si isto želimo (B3). Nato pa so užaljeni, ker ne želimo vsi živeti po istih pravilih, torej ne želimo vsi imeti otrok (B4). Meni, da je družba ne sprejemajoča, ker obstaja splošno prepričanje, da so ženske na svetu samo zato, da bodo imele otroke (B45). Tudi tretja intervjuvanka se je strinjala s prejšnjima dvema in dejala, da družba še danes meni, da naj bi bilo žensko telo ustvarjeno za rojevanje otrok (C23, C24). Četrta intervjuvanka je povedala, da v času njene mladosti, ni ženska smela niti pomisliti na to, da ne bi želela imeti

otroka (D9). Zaradi tega pričakovanja, da so ženske mame in gospodinje, tudi ona na začetku ni bila tako prepričana v svojo odločitev, da jih ne bo imela (D48). Želela je slediti pričakovanjem. (D21).

Tradicionalne spolne vloge:

Prva intervjuvanka pravi, da imajo tradicionalne spolne vloge vpliv na družbeno sprejemanje žensk, ki ne želijo otrok, saj vključujejo materinstvo kot osrednji aspekt ženskosti (A35).

Druga, podobno kot prva, vidi tradicionalno vlogo ženske v družbi, kot mamo in skrbnico in meni, da je družba zato ne sprejemajoča do žensk brez otrok (B46). Tretja intervjuvanka pa je o tem povedala, da družba ni sprejemajoča, ker so se včasih pojavljale teorije, da je glavna vloga ženske rojevanje otrok (C21), glavna vloga moških pa je bila vloga vodje (C22).

Ideologija:

Prva in četrta intervjuvanka sta ne-sprejemanje družbe pripisali politiki, ki je zelo usmerjena v rodnost (A36, D49). Druga pa meni, da je ne-sprejemanje posledica druge ideologije in sicer patriarhata (B44).

Obravnava žensk, ki ne želijo imeti otrok:

O obravnavi žensk, ki ne želijo imeti otrok, je prva intervjuvanka povedala, da so te ženske obravnavane slabše kot tiste, ki otroke imajo oziroma si jih želijo (A37). Druga je povedala, da ženske, ki ne želijo imeti otrok doživljajo stigmo (B21) in da je za preprečevanje te stigme potrebno o tej temi ozaveščati. Povedala je tudi, da ji je najslabše, kadar vidi reakcije ljudi, ki ji niso niti blizu (B39) in sicer zaradi njenih objav na socialnih omrežij, ki so v povezavi s to temo (B40), govorijo za njenim hrbtom, da se hvali s tem, da ne želi imeti otrok (B41). Tretja intervjuvanka je povedala, da jo velikokrat razjezi, ko ji kdo reče, da bi morala vsaka ženska vsaj enkrat v življenju roditi (C28). Povedala je tudi, da imajo lahko takšni komentarji in vprašanja močan vpliv na nekoga (C30).

Zagovarjanje lastne odločitve:

Prva intervjuvanka je pripomnila, da se ženske, ki ne želijo imeti otrok, zaradi slabše obravnave v družbi spopadajo s pritiskom, da morajo svojo odločitev zagovarjati in opravičevati (A38).

Razširjenost tematike odsotnosti želje po otrocih:

Z drugo intervjuvanko sva se dotaknili tega, koliko je tema o ženskah, ki ne želijo imeti otrok, razširjena v Sloveniji in tujini. Povedala je, da zapise, ki jih deli na socialnih omrežjih pretežno pridobi s tujih strani, saj je ta tema bolj naslovljena v tujini, kot v Sloveniji (B24). Pri nas to še vedno velja za tabu temo, velikokrat pa se je dotakne Inštitut 8. marec (B25, B26). Zaključí, da se nasploh premalo piše in govori o tem, da ni potrebno vsem ženskam imeti otroke (B47).

Lastna odločitev posameznika:

Druga intervjuvanka je izrazila željo, da bi se ljudje začeli zavedati, da je imeti otroka odločitev vsakega posameznika in da ne moremo drug drugemu določati, kako bo kdo živel (B27, B28). Pravi, da naj imajo ljudje 500 otrok, če želijo, ona jih pač ne bo imela (B48) in dodaja, da ne razume, zakaj je družba užaljena zaradi življenjskih odločitev posameznikov (B49). Tretja intervjuvana je povedala, da je imeti otroka lastna odločitev posameznika (C29), da je življenje njeno in da ga bo živela tako, kot sama želi (C26). Zadnja intervjuvanka pa je v zvezi z lastno odločitvijo posameznika povedala, da družba nikakor ne želi dopustiti svobodnih odločitev žensk (D50).

• PARTNERSKO ŽIVLJENJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK

Partnerstvo:

Tri izmed štirih intervjuvanih so trenutno v partnerski vezi (B53, C31, D55), samo ena ni (A39). Ker si tudi od druge intervjuvanke partner ne želi imeti otrok, veliko kdo komentira, da sta se lepo našla skupaj (C33). Od četrte intervjuvanke partner pa ima že hčerko od prej, s katero se intervjuvanka lepo razume in v šali pove, da ima tako na nek način tudi ona otroka (D56).

5. Razprava in sklepi

V zadnjih desetletjih po svetu narašča število žensk, ki ne želijo imeti otrok; Slovenija pri tem ni izjema. To potrjuje tudi ugotovitev iz moje raziskave, kjer je 73 % vprašanih odgovorilo, da imajo v svojem socialnem krogu žensko, za katero vedo, da ne želi imeti otrok. Kljub vsemu si kar 77 % vprašanih žensk želi imeti otroka.

V kvantitativnem delu moje raziskave je sodelovalo 519 oseb, več žensk kot moških. Povprečna starost anketirancev je bila 30,5 let. Več jih prihaja z vasi kot mesta. V anketi je presenetljivo sodelovalo več oseb, ki še nimajo otroka, kar kaže na to, da tudi v Sloveniji narašča trend odlaganja rojstva prvega otroka. Več kot polovica vprašanih meni, da je dobro, da imajo ženske otroke, kar v družbi, ki je naravnana k zviševanju rodnosti, ni presenetljivo. Tak odgovor so največkrat podali anketiranci, ki so se opredelili kot verni. Če vemo, da ima cerkev še zmeraj močan vpliv na ljudi, in da materinstvo (čeprav odloženo) ostaja norma, so takšni rezultati pričakovani (Velišček, 2015). Največkrat omenjeni razlogi, zakaj je dobro, da imajo ženske otroke so bili, da je potrebno nadaljevati lasten rod, in da je to v osnovi žensko poslanstvo. Kot je že bilo ugotovljeno, kljub znatnemu napredku žensk od dvajsetega stoletja dalje, ostajajo močna spolno oformljena pričakovanja, da bodo ženske rodile otroke (O'Driscoll, 2019).

Pri sklopu vprašanj o stereotipih so rezultati nekoliko odstopali od teorije, kjer je bilo prikazano, da družba ženskam, ki ne želijo imeti otrok, pripisuje razne stereotype. V kvantitativnem delu moje raziskave se anketiranci namreč niso preveč strinjali s ponujenimi jim stereotipnimi gledanji. Pri stereotipu, da so ženske, ki ne želijo imeti otrok sebične, se anketiranci niso strinjali. So se pa s tem bolj strinjali moški kot ženske. Tudi s prepričanjem, da so ženske, ki ne želijo imeti otrok hladne in brez čustev, se vprašani v glavnem niso strinjali. S tem stereotipom so se vseeno nekoliko bolj strinjali tisti, ki otroka še nimajo, kot tisti, ki otroka že imajo.

Velikokrat je v javnosti tudi omenjeno, da bodo ženske, ki ne želijo imeti otrok, večno samske, saj naj bi si moški želeli družine. Tudi s tem stereotipom se anketiranci v moji raziskavi niso strinjali. Obstaja tudi splošno prepričanje, da imajo ženske brez otrok za nadomestilo doma hišne ljubljence. S tem stereotipom pa se v moji raziskavi niso niti strinjali, niti ne strinjali.

Eno od zelo pogostih prepričanj je tudi, da si bodo ženske, ki zdaj ne želijo imeti otrok, premislile. Tudi tukaj so bili anketiranci v moji raziskavi neodločeni, torej se niso niti strinjali

niti nestrinjali, čeprav je bil najpogostejši odgovor, da se s to trditvijo strinjajo. Predvsem na vasi je popularno takšno prepričanje, kar je potrdila tudi moja raziskava, saj se je več ljudi, ki prebivajo na vasi ali podeželju, strinjalo s tem stereotipom kot tistih, ki živijo v mestu.

Še eden od popularnih stereotipov je, da se ženske za življenje brez otrok odločijo zaradi kariere. Anketiranci v moji raziskavi se tudi s tem niso niti strinjali, niti ne strinjali. Najbolj pogost odgovor pa je bil, da se s tem strinjajo. Bolj so se s tem stereotipom strinjali moški kot ženske.

Večkrat omenjeno v javnosti je tudi prepričanje, da ženske, ki ne želijo imeti otrok, teh tudi ne marajo. S to trditvijo se anketiranci niso strinjali. Posledično pa se marsikdaj v družbi pojavi tudi prepričanje, da ženske, ki nimajo otrok, ne morejo delati v poklicih, kjer so z njimi v stiku. S to trditvijo se anketiranci v moji raziskavi niso strinjali. So se pa s tem stereotipom nekoliko bolj strinjali tisti anketiranci, ki otroke že imajo.

Na vprašanje, kaj je oblikovalo njihova podana mnenja v anketi, so največkrat odgovorili, da nič. Nekateri so dejali, da na to vpliva okolje, kjer živijo, politika, vera, družina, socialna omrežja, izobrazba, zdrav razum in prijatelji.

Ne glede na dobljene rezultate pa zgodovina, druge, reprezentativne raziskave in demografska dejstva pričajo, da na naše mnenje glede starševstva oblikujejo različni dejavniki. Namreč, kljub znatnemu napredku žensk v dvajsetem stoletju ostajajo močna spolno specifična pričakovanja, da bodo ženske rodile otroke. Tradicionalna družina, izobraževalne in socialne ustanove, verske organizacije, politiki in mediji si vsi prizadevajo konstruirati ženske na posebne, v tem primeru tradicionalistične in patriarhalne načine (O'Driscoll, 2019).

V kvalitativnem delu moje raziskave so sodelovale štiri ženske, ki ne želijo imeti otrok. Tri od njih so zaposlene, ena je študentka. Stare so 20, 26, 34 in 55 let. Ena je zaposlena kot natakarica, druga kot vzgojiteljica in tretja v kadrovski službi podjetja. Vse so povedale, da so jih o starševstvu in o otrocih spraševali že v mladih letih, in menijo, da nas že zelo zgodaj vzgajajo v starševstvo. S tem se začne že v otroštvu in v vrtcu, ko se deklice igrajo z lutkami in se pretvarjajo, da so njihove mame.

Nekatere so se že zelo zgodaj v mladosti zavedale, da si otrok ne želijo. Ena izmed intervjuvank pa je omenila, da se je odsotnosti želje po otroku začela zavedati pozneje, saj se je prej želela prilagajati pravilom in pričakovanjem družbe, po katerih ženske morajo imeti otroke. Nanjo je torej vplivalo poudarjanje in povečevanje materinstva, ki ga marsikatera

ženska občuti kot pritisk. Ta pa je lahko osrednjega pomena pri ženskini odločitvi ne glede na to, ali si otroka želi ali ne (Kačičnik, 2006).

Razlogi, ki so jih podale o tem, zakaj si ne želijo imeti otrok, sovpadajo z razlogi, ki sem jih predstavila v teoretičnem delu iz drugih raziskav. Torej, zaradi lastne svobode, nezainteresiranosti za otroke, strahu pred nosečnostjo in porodom, in ker se ne morejo videti v vlogi mame, in ker se ne želijo lastnim željam in interesom.

O tem, če razkrijejo svojo odsotnost želje po otroku so povedale, da o tem govorijo, če jih kdo vpraša, ali če pogovor na to nanese. Eni izmed intervjuvank se zdi pomembno, da se o tej temi ozavešča, saj lahko na tak način preprečujemo stigmo, ki jo doživljajo ženske, ki si ne želijo imeti otrok. Sama javnost ozavešča preko socialnih omrežij, kjer deli razne zapise o tej temi. Ena izmed intervjuvank, ki je starejša, pa je povedala, da včasih o tem ni govorila zaradi stigmatizacije, ki bi jo doživela.

O vprašanjih, ki jim jih bližnji in ostali postavljajo glede starševstva so povedale, da so se prva vprašanja pojavlja že zelo zgodaj. Pri eni od intervjuvank celo v osnovni šoli. Največkrat ta vprašanja postavljajo starši, sorodniki in prijatelji. Velikokrat se jim je zgodilo, da so jih ljudje priganjali k temu, da bi že bile enkrat noseče. To so počeli z raznimi komentarji kot so »Zdaj si pa ti na vrsti«.

O tem, kako so sprejete v družbi, so povedale, da so velikokrat deležne negativnih odzivov glede svoje odločitve. Največkrat jim ljudje rečejo, da si bodo premislile. Kar pa pomeni, da njihove odločitve ne jemljejo resno in je ne spoštujejo. Intervjuvanka, ki je najstarejša, je povedala, da ji sedaj postavljajo vprašanja o tem, če obžaluje, da otrok nikoli ni imela. Pravi, da tega nikakor ne obžaluje, in da je bila ta njena odločitev prava. Najslabše odzive dobijo od svojih bližnjih. Nekateri starši tako slabo sprejmejo, da ne bodo imeli vnukov, da so se zaradi tega s hčerkami celo sprli. Ena izmed intervjuvank je zaradi negativnega odziva staršev na svojo odločitev zapadla celo v depresijo.

Ob takšnih in drugačnih odzivih družbe se moje intervjuvanke sprašujejo, zakaj so posamezniki užaljeni zaradi življenjske odločitve sočloveka. Pravijo, da so se včasih počutile nerazumljene, in da jim je bilo ob raznih opazkah neprijetno. Danes pa je vsem vseeno za mnenja drugih, saj ne vidijo smisla v tem, da bi minimalizirale svoje želje in jih skrivale pred ljudmi.. Dve sta imeli bivše partnerje, ki so ju prepričevali, naj imata otroke. Na to sta se obe odzvali tako, da sta s temi partnerji prekinili stike, oziroma se z njimi razšle.

O splošni sprejetosti žensk, ki ne želijo imeti otrok, so povedale, da v družbi vlada nesprejemanje. Ženske, ki ne želijo imeti otrok, so obravnavane slabše od tistih, ki otroke imajo. Na to pa vplivajo različne okoliščine kot so vzgoja, preteklost, vera in čas, v katerem živimo. Poudarile so tudi, da družba že od nekdaj pričakuje, da imajo ženske otroke. Tako so se izoblikovale tradicionalne spolne vloge, ki žensko vidijo kot mamo in skrbnico. Pravijo, da imajo veliko vlogo pri nesprejemanju tudi razne ideologije, kot sta patriarhat in pronatalizem.

Skratka, če povzamem rezultate v kvantitativnem delu raziskave, bi lahko sklepala, da je slovenska družba kar tolerantna do žensk, ki si ne želijo imeti otrok. Je pa res, da je sprejemanje odvisno tudi od različnih dejavnikov kot so vernost, starševstvo, starost, spol in kraj bivanja. Če pa povzamem rezultate v kvalitativnem delu raziskave, se pokaže nasprotno: Intervjuvanke so namreč povedale, da se v slovenski družbi počutijo nesprejete, da ljudje njihovih odločitev ne jemljejo resno in jih ne spoštujejo, da jim velikokrat rečejo, da si bodo premislile in da bodo nekoč imele otroke. Skoraj vedno ob razkritju svoje odločitve naletijo na neodobravanje.

Menim, da so ljudje v kvantitativni raziskavi odgovarjali tako, kot mislijo, da je prav ali pričakovano, in da so svoje lastno mnenje nekoliko zatrli, ker so se bali obsojanja, ne glede na to, da je bil vprašalnik anonimen.

6. Predlogi

V Sloveniji je prostovoljna odločitev o življenju brez otrok še vedno kontroverzna tema, sploh če si otrok ne želijo imeti ženske, za katere tudi pri nas velja prepričanje, da so bile ustvarjene za materinstvo.

Predvsem bi bilo v Sloveniji potrebno javnost bolj dejavno ozaveščati o tem, da se nekateri posamezniki pač odločijo za življenje brez otrok, in da s tem ni nič narobe, saj je to življenjska odločitev vsakega posameznika. Obstaja namreč zelo malo splošno dostopne literature in virov na to temo, kar še dodatno stigmatizira ženske, ki si ne želijo imeti otrok. Večinoma so omenjene samo ženske, ki otrok ne morejo imeti. Z njimi seveda večina sočustvuje. Na drugi strani pa so ženske, ki ne želijo imeti otrok, pozabljene, in se morajo same spopadati s stigmo in neodobravanjem družbe.

Tudi v stroki socialnega dela bi morali več poudarka dati ženskam, ki ne želijo imeti otrok. Zaradi raznih stereotipov, neodobravanj in diskriminacije s strani družbe spadajo med marginalizirane skupine. Glede na to, da socialno delo opozarja na »nevidne« skupine ljudi in se bori proti diskriminaciji, bi bilo nujno, da naslovi tudi to problematiko. Z ozaveščanjem javnosti lahko odpravimo stigmo, ki jo doživljajo ženske, ki ne želijo imeti otrok. Potrebno se je boriti proti globoko zakoreninjenim prepričanjem o tradicionalni vlogi žensk in nasloviti škodljive vplive patriarhata, verskih dogem in pronatalizma na družbeno (ne)sprejemanje žensk, ki ne želijo imeti otrok.

7. Viri in literatura

- Agrillo, C. & Nelini, C. (2008). Childfree by choice: A review. *Journal of Cultural Geography*, 25 (3), 347 – 363.
- Albertini, M., & Mencarini, L. (2014). Childlessness and support networks in later life new pressures on family welfare states? *Journal of Family Issues*. 35(3), 331 – 357.
- Ardener, S. (1978). *Defining Females: The Nature of Women in Society*. London: The Oxford Women's Series /cf.
- Avison, M. & Furnham, A. (2015). Personality and voluntary childlessness. *Journal of Population Research*, 32 (1), 45 – 67.
- Pridobljeno 16.4.2023 s
https://www.researchgate.net/publication/271732270_Personality_and_voluntary_childlessness
[SS](#)
- Basten, S. (2009). *Voluntary childlessness and being Childfree*.
- Pridobljeno 15.10.2023 s
https://www.researchgate.net/publication/251487630_Voluntary_Childlessness_and_Being_Childfree
- Baum, F. & Cope, D. R. (1980). Some characteristics of intentionally childless wives in Britain. *Journal of Biosocial Science*, 12 (3), 287 – 299.
- Beck, U. & Beck-Gernsheim, E. (2006). Popolnoma normalni kaos ljubezni. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. *Andragoška spoznanja*, 13 (3), 77 – 78.
- Bernstein, A. B. (2001). Motherhood, health status, and health care. *Women's Health Issues*, 11 (3), 173 – 184.
- Bourdieu, P. (2010). *Moška dominacija*. Ljubljana: Založba Sophia /cf.
- Clarke, L. & McAllister, F. (1998). *Choosing Childlessness*. London: Family Policy Studies Centre.
- Coulson, N. S & Malik, S. H. (2013). Coming to terms with permanent involuntary childlessness: A phenomenological analysis of bulletin board postings. *Europe's Journal of Psychology*, 9(1), 77 – 92.
- De Beauvoir, S. (2000). *Drugi spol (2)*. Ljubljana: Delta /cf.

Dragoš, S. & Leskošek, V. (2018). Razmerje med socialnimi, družinskimi in rodnostnimi politikami. *Javnost – The Public*, 25, 18-33.

Pridobljeno 28.3.2023 s <https://www.tandfonline-com.nukweb.nuk.uni-lj.si/doi/full/10.1080/13183222.2018.1554309>

Duxbury, L., Medhill, J. & Lyons, S. (2005). *Childfree by choice: A study of childfree women in North America – Summary report*. Ottawa: Centre for Research and Education on Women and Work.

Engwall, K. & Peterson, H. (2016). Missing Out on the Parenthood Bonus? Voluntarily Childless in a »Child-friendly« Society. *Journal of Family and Economic Issues*.

Pridobljeno 28.3.2023 s https://www.researchgate.net/publication/284136306_Missing_Out_on_the_Parenthood_Bonus_Voluntarily_Childless_in_a_Child-friendly_Society

Eurostat Statistics Explained. (b.d.).

Pridobljeno 11.12.2023 s https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Main_Page

Gillespie, Rosemary (2000). When no means no: Disbelief, disregard and deviance as discourses of voluntary childlessness. *Women's Studies International Forum*, 23(2), 223 - 234.

Gorjan, U. (2017). Materinstvo kot izbira – ženske brez otrok. *Socialna pedagogika*, 21 (1/2), 117-134.

Pridobljeno 28.3.2023 s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-4872OZZ8>

Graham, M., Rich, S., Shelley, J. & Taket, A. (2011). “Unnatural”, “unwomanly”, “uncreditable” and “undervalued”: The significance of being a childless woman in Australian society, *Gender Issues*. 28, 226 - 247.

Graham, M., Taket, A. & Turnbull, B. (2016). Social Exclusion of Australian Childless Women in Their Reproductive Years. *Social Inclusion*, 4 (1).

Pridobljeno 20.11.2023 s https://www.researchgate.net/publication/296476151_Social_Exclusion_of_Australian_Childless_Women_in_Their_Reproductive_Years

Grubbs, B. J., McElroy, E. E., Perry, L. S. & Schnabel, L. (2022). Fill the Earth and Subdue It: Christian Nationalism, Ethno-Religious Threat, and Nationalist Pronatalism. *Sociological*

Forum, 37 (4), 995 – 1017.

Pridobljeno 20.11.2023 s <https://onlinelibrary-wiley-com.nukweb.nuk.uni-lj.si/doi/full/10.1111/socf.12854>

Guerrina, R. (2002). Mothering in Europe: Feminist Critique of European Policies on Motherhood and Employment. *European Journal of Women's Studies*, 9 (1), 49 – 68.

Hafner, M. (2021). Biti ženska, biti mati: lokalna študija zgodnjega materinstva (Diplomsko delo).

Pridobljeno 16.4.2023 s <https://repozitorij.uni-lj.si/Dokument.php?id=141116&lang=slv>

Hakim, C. (2003). *Childlessness in Europe*.

Heilman, M. E. (2001). Description and prescription: How gender stereotypes prevent women's ascent up the organizational ladder. *Journal of Social Issues*, 57 (4), 657 – 674.

Hildingson, I. & Hoglund, B. (2023). Why and when choosing child-free life in Sweden? Reasons, influencing factors and personal and societal factors: Individual interviews during 2020–2021. *Sexual & Reproductive Healthcare*, 35.

Pridobljeno 15.11.2023 s

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S187757562200115X>

Houseknecht, Sharon K. (1987). *Voluntary childlessness*.

Jogan, M. (1990). *Družbena konstrukcija hierarhije med spoloma*. Ljubljana: FSPN /*cf.

Jogan, M. (2013). Družbena (ne) enakost spolov v slovenski postsocialistični zavesti. *Teorija in praksa*, 50 (1), 5 – 38; 259.

Pridobljeno 15.11.2023 s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-CHLLAKXD/?euapi=1&query=%27keywords%3dspolna+neenakost%27&pageSize=25&sortDir=DESC&sort=date&page=2>

Jogan, M. (2017). Upravljanje spolnosti in družbena neenakost spolov. *Časopis za kritiko znanosti*, 45 (267), 255 – 274.

Pridobljeno 16.4.2023 s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-BPQDYIUO/?euapi=1&query=%27keywords%3dspolna+neenakost%27&pageSize=25&sortDir=DESC&sort=date>

John Paul II Pope. (1988). *Mulieris dignitatem (On the Dignity and Vocation of Women)*. Boston: St. Paul Books and Media /*cf.

Jug Došler, A. & Skubic, M. (2012). Dojemanje materinstva in starševstva skozi čas – preliminarna študija. *Andragoška spoznanja*, 18 (4), 57-70.

Pridobljeno 16.10.2023 s

https://www.researchgate.net/publication/307806836_Dojemanje_materinstva_in_starševstva_skozi_cas_-_preliminarna_studija

Kačičnik, S. (2006). Revolucija spolnih vlog – ženske brez otrok. *Socialna pedagogika*, 10 (4), 407-428.

Pridobljeno 15.3.2023 s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-KAQ92CI6>

Kapur, R. (2019). *Roles of Women within the Society*.

Pridobljeno 20.11.2023 s

https://www.researchgate.net/publication/331065236_Roles_of_Women_within_the_Society

Kiesler, S. & Silka, L. (1977). Couples who choose to remain childless. *Family Planning Perspectives*, 9, 16 – 25.

Koropecy-Cox, T., & Pendell, G. (2007). Attitudes about childlessness in the United States: Correlates of positive, neutral, and negative responses. *Journal of Family Issues*, 28, 1054–1082.

Krajnc, S. (2021). »O seksu pa nikoli niso govorili« : Ženske spolne vloge, spolni odnosi in spolne prakse v Celju z okolico od sredine 20. stoletja do danes. *Glasnik Slovenskega etnološkega društva*, 61 (1), 64 – 74.

Pridobljeno 15.11.2023 s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-6BHIFTQC/?euapi=1&query=%27keywords%3dvloga+%c5%beenske%27&sortDir=ASC&sort=date&pageSize=25&page=3>

Kuhar, M. & Ule, M. (2003). *Mladi, družina, starševstvo: spremembe življenjskih potekov v pozni moderni*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Landa, M. A. (1983). *The Lives and Development of Voluntary Childless Men and Women*. Ohio: The Union Institute /*cf.

Leskošek, V. (2002). *Zavrnjena tradicija: ženske in ženskost v slovenski zgodovini od 1890 do 1940*. Ljubljana; Založba /*cf.

Letherby, Gayle (1999). Other than mother and mothers as others: The experience of motherhood and non-motherhood in relation to 'infertility' and 'involuntary' childlessness. *Women's Studies International Forum*, 22(3), 359 - 72.

Matzke, M. & Ostner, I. (2010). Introduction: Change and continuity in recent family policies. *Journal of European Social Policy*, 22 (5), 477 – 496.

Mesec, B. (2009). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu 1: Načrtovanje raziskave*. Študijsko gradivo za interno uporabo. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. (2016). Enakost spolov – (še) nedokončana zgodba. *Pregled razvoja na področju enakosti spolov v Sloveniji, 1991 – 2016*.

Pridobljeno 15.10.2023 s <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MDDSZ/Dokumenti/Enakost-spolov/Publikacije/0338329570/NFMPublikacijaZgodovinskiPregledSI.pdf>

Movius, M. (1976). Voluntary childlessness – The ultimate liberation. *The Family Coordinator*, 25 (1), 57 – 63.

Oakley, A. (2000). *Gospodinja*. Ljubljana: Cankarjeva založba /*cf.

O'Driscoll, R. (2019). *Women of lesser value: A study with women who chose not to have children*.

Pridobljeno 21.10.2023 s https://www.researchgate.net/publication/335391989_Women_of_lesser_value_A_study_with_women_who_chose_not_to_have_children

Peterson, H. (2014). Fifty shades of freedom. Voluntary childlessness as women's ultimate liberation. *Women's Studies International Forum*, 53 (4).

Pridobljeno 28.3.2023 s https://www.researchgate.net/publication/270293065_Fifty_shades_of_freedom_Voluntary_childlessness_as_women's_ultimate_liberation

Pilkington, E. (2008). One in five US women remain childless in life: Census bureau data shows figure doubled in 30 years: Size of average American family also shrinking. *The guardian*, 15.

Rowland T., D. (2007). Historical Trends in Childlessness. *Journal of Family Issues*, 28 (10), 1311 – 1337.

Pridobljeno 28.3.2023 s <https://journals-sagepub-com.nukweb.nuk.uni-lj.si/doi/epdf/10.1177/0192513X07303823>

Scott, L. (2009). *Two is enough: A couple's guide to living childless by choice*. Berkley, California: Seal Press /*cf.

Scrafford, J. (2018). »Man Cannot Exist Alone«: The Challenge of Health Care to Honor the Role of Women in Society. *Sage Journals*, 85 (4), 327-330.

Pridobljeno 1.11.2023 s <https://journals-sagepub-com.nukweb.nuk.uni-lj.si/doi/10.1177/0024363918807684>

Seiz, M. (2013). Voluntary Childlessness in Southern Europe: The Case of Spain. *Population Review*, 52 (1).

Pridobljeno 28.3.2023 s https://www.researchgate.net/publication/236764913_Voluntary_Childlessness_in_Southern_Europe_The_Case_of_Spain

Shapiro, G. (2014). »Voluntary childlessness: A critical review of the literature«. *Studies in maternal*, 6 (1), 1 – 15.

Pridobljeno 20.11.2023 s <https://www.mamsie.bbk.ac.uk/issue/387/info/>

Slovar slovenskega knjižnega jezika. (b.d.).

Pridobljeno 20.5.2023 s <https://fran.si/iskanje?FilteredDictionaryIds=130&View=1&Query=%2A>

Somers, M. D. (1993). *A comparison of Voluntarily Childfree Adults and Parents*.

Svetek, M. (2019). Spolni stereotipi in diskriminacija žensk na trgu dela: psihološki pogled. *Psihološka obzorja*, 28, 1 – 10.

Pridobljeno 30.9.2023 s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-RE17A06F/2a5ca06f-3957-4b6b-aac3-86807ed3cf72/PDF>

Švab, A. (2001). *Družina: od modernosti k postmodernosti*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče /*cf.

Turner, T. (1994). *Bodies and Anti-bodies: Flesh and Fetish in Contemporary Social Theory. Embodiment and experience: The Existential Ground of Culture and Self*. New York: Cambridge University Press /*cf.

- Urek, M. (1998). Vprašanje materinstva v teoriji in praksi feminističnega socialnega dela v ženski svetovalnici. *Zdravstveno varstvo*, 37 (3-4), 163 – 169.
- Veevers, J. E. (1980). *Childless by Choice*. Toronto: Butterworths /*cf.
- Veevers, J. E. (1973). »Voluntary Childlessness: A Neglected Area of Family Study.« *The Family Coordinator*, 22 (2), 199 – 205.
- Veevers, Jean E. (1979). Voluntary childlessness: A review of issues and evidence. *Marriage and Family Review*, 2(2), 1 - 26
- Velišček, T. (2014). Materinstvo – nuja ali izbira? : odnos družbe do žensk brez otrok (Diplomsko delo).
Pridobljeno 28.3.2023 s <https://repozitorij.uni-lj.si/IzpisGradiva.php?id=69182>
- Velišček, T. (2015). Materinstvo – nuja ali izbira? Odnos družbe do žensk brez otrok. *Socialna pedagogika*, 19 (3/4), 253-273.
Pridobljeno 15.3.2023 s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-MIOA4ZZT>
- Vidmar, K. (2013). Zamišljena mati : spol in nacionalizem v kulturi 20. stoletja. *Slavia Centralis*, 7 (2), 144 – 146.
- Vrhovac, M. (2015). »Nova ženska – skrbna mati, žena in gospodinja, zraven pa še veliko več – zaposlena, izobražena in politično dejavna.« - Vida Tomšič in žensko vprašanje. *Zgodovina za vse*, 22 (1), 38 – 50.
Pridobljeno 21.4.2023 s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-XY0H8O8T>
- Wood, Glenice J., & Newton, Janice (2006). Childlessness and women managers: 'Choice', context and discourses. *Gender, Work and Organization*, 13(4), 338 - 358.
- Wolstonecraft, M. (1993). *Zagovor pravic ženske*. Ljubljana: Knjižna zbirka Krt /*cf.

8. Priloge

9.1 Anketni vprašalnik

Uvod

Pozdravljeni. Sem Tjaša Kreuh, študentka podiplomskega študija na Fakulteti za socialno delo v Ljubljani. V magistrskem delu raziskujem, kakšen je odnos družbe do žensk, ki ne želijo imeti otrok. Če ste stari 16 let in več, vas prosim, da mi izpolnite krajšo anketo. Anketa je anonimna, podatki pa bodo uporabljeni le za potrebe študija.

Za sodelovanje se vam že vnaprej zahvaljujem!

1. Spol

- Ženska
- Moški
- Ne želim se opredeliti

2. Starost v letih

3. Dokončana stopnja izobrazbe

- Nedokončana osnovna šola
- Osnovna šola
- Poklicna srednja šola (zaključena z zaključnimi izpiti)
- Srednja šola, gimnazija (zaključena z maturo)
- Visoka šola
- 1. stopnja univerzitetnega programa (diploma)
- 2. stopnja univerzitetnega programa (magisterij)
- Doktorat

4. Kje prebivate večji del svojega življenja?

- V vasi, na podeželju.
- V mestu.

5. Ali si želite otroka?

- Da
- Ne

6. Ali že imate otroka?

- Da
- Ne

7. Ste verni?

- Da
- Ne
- Ne želim se opredeliti.

8. Menite, da je dobro, da imajo ženske otroke?

- Da
- Ne
- Ne vem.

9. Napišite enega izmed razlogov, zakaj mislite tako?

10. Na lestvici od 1 do 5 izrazite strinjanje s trditvami.

1 -
nikakor
se ne
strinjam

2 - se ne
strinjam

3 - niti se
strinjam,
niti se ne
strinjam

4 - se
strinjam

5 -
popolnoma
se strinjam

Ženske, ki ne želijo
imeti otrok so
sebične.

Ženske, ki ne želijo
imeti otrok so
hladne, brez čustev.

1 -
nikakor
se ne
strinjam

2 - se ne
strinjam

3 - niti se
strinjam,
niti se ne
strinjam

4 - se
strinjam

5 -
popolnoma
se strinjam

Ženske, ki ne želijo
imeti otrok so
inteligentne.

Ženske, ki ne želijo
imeti otrok bodo
večno samske.

Ženske, ki ne želijo
imeti otrok imajo kot
"nadomestilo" hišne
ljubljenčke.

Ženske, ki ne želijo
imeti otrok si bodo
to odločitev
premislele.

Ženske, ki ne želijo
imeti otrok bodo v
starejših letih
odločitev
obžalovale.

Ženske, ki ne želijo
imeti otrok se tako
odločijo zaradi
kariere.

Ženske, ki ne želijo
imeti otrok so
feministke.

Ženske, ki ne želijo
imeti otrok, tudi
otrok ne marajo.

Ženske, ki ne želijo
imeti otrok ne
morejo delati v
poklicih, kjer so v
stiku z otroci. (vrtec,
šola,...)

11. Imate v družbi žensko, za katero veste, da ne želi imeti otrok?

- Da
- Ne

12. Ali menite, da karkoli vpliva na vaša podana mnenja? Kaj?(politika, starost, vera, okolje, kjer živite, ipd.)

Odgovorili ste na vsa vprašanja v tej anketi. Hvala za sodelovanje.

9.1 Odprto kodiranje

• INTERVJU A

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
A1	<i>Že v osnovni šoli sem razmišljala o prednostih in slabostih, ki jih prinaša biti starš.</i>	Razmišljanje o prednostih in slabostih starševstva	Razmišljanje o starševstvu	STARŠEVSTVO
A2	<i>Tekom let sem se zmeraj bolj začela zavedati, da se sploh ne vidim v vlogi matere.</i>	Ne videnje v vlogi matere	Zavedanje odsotnosti želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
A3	<i>Kljub vsemu se mi zdi nosečnost čudovita izkušnja za ženske, ki si to želijo.</i>	Mnenje o izkušnji nosečnosti za ženske, ki si to želijo	Odnos do nosečnosti	STARŠEVSTVO
A4	<i>Se pa zaradi prebiranja različne literature zavedam številnih življenjskih izzivov, ki jih nosečnost prinaša.</i>	Razmišljanje o življenjskih izzivih, ki jih nosečnost prinaša	Odnos do nosečnosti	STARŠEVSTVO
A5	<i>Ne želim jih imeti, ker se mi zdi, da nosečnost vključuje številne zahtevne fiziološke in psihološke spremembe, ki</i>	Fiziološke in psihološke spremembe v nosečnosti	Razlogi za odsotnost želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU

	<i>ženskam prinašajo niz preizkušenj.</i>			
A6	<i>Sama se ne vidim v vlogi mame.</i>	Ne videnje same sebe v vlogi mame	Razlogi za odsotnost želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
A7	<i>Zdi se mi, da sem preveč sebična za takšno stvar, saj sama zelo cenim svoj prosti čas.</i>	Sebičnost	Razlogi za odsotnost želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
A8	<i>Mislim, da so nas že v osnovni šoli večkrat vprašali, če želimo imeti otroke in kdaj jih imamo v načrtu imeti.</i>	Vprašanje o želji po otroku v osnovni šoli	Prva vprašanja o želji po otrocih	VPRAŠANJA O ŽELJI PO OTROCIH
A9	<i>Se pa tudi spomnim, da me je družina od bivšega partnerja večkrat vprašala o tem, kdaj se bova poročila in kdaj bodo otroci.</i>	Vprašanje o načrtovanju otrok s strani družine bivšega partnerja	Vprašanja o načrtovanju otrok	VPRAŠANJA O ŽELJI PO OTROCIH
A10	<i>Enkrat je vprašala od bivšega partnerja teta, kakšen plan imava za prihodnost, koliko otrok si želiva.</i>	Vprašanje o načrtovanju otrok s strani družine bivšega partnerja	Vprašanja o načrtovanju otrok	VPRAŠANJA O ŽELJI PO OTROCIH
A11	<i>Odgovorila sem, da si otrok ne želim in da tudi partner to ve.</i>	Ne želja po otroku in seznanjenost partnerja	Odgovor na vprašanja o otrocih	VPRAŠANJA O ŽELJI PO OTROCIH
A12	<i>Spomnim se, da je zavladala nekako neprijetna tišina v prostoru.</i>	Neprijetna tišina v prostoru ob razkritju ne želje po otroku	Odziv partnerjeve družine	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU

A13	<i>Potem je od bivšega partnerja mama začela malo spodbujati, da mogoče bi pa le imela otroke.</i>	Spodbujanje za starševstvo s strani mame bivšega partnerja	Priganjanje k nosečnosti	VPRAŠANJA O ŽELJI PO OTROCIH
A14	<i>Večkrat tekom let sem tudi omenila, da če bi slučajno zanosila, bi naredila splav.</i>	Možnost splava pri nenačrtovani zanositvi	Odnos do nosečnosti	STARŠEVSTVO
A15	<i>Na to je zmeraj veliko ljudi imelo negativno reakcijo.</i>	Negativna reakcija ob omembi splava	Odziv ožje družbe	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
A16	<i>Želeli so me prepričati, da si bom premislila glede otrok</i>	Prepričanje o tem, da si bom premislila	Odziv ožje družbe	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
A17	<i>Jaz zmeraj povem iskreno, kakšna so moja stališča glede poroke in otrok.</i>	Stališča glede poroke in otrok	Razkritje odsotnosti želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
A18	<i>Tudi zdaj, če grem na zmenek, ali se pogovarjam s kakšno osebo, povem, da si otrok ne želim.</i>	Razkritje ne želje po otroku na zmenku in v pogovorih	Razkritje odsotnosti želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
A19	<i>Ne vidim smisla v tem, da jaz sama sebe in svoje želje ter mnenja s tem minimaliziram in skrivam pred ljudmi.</i>	Nesmisel minimaliziranja sebe in svojih želja pred ljudmi	Lastni občutki ob odzivih družbe	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
A20	<i>Tudi sama večkrat omenim pred prijatelji ali na splošno, da si tega</i>	Večkratna omemba pred prijatelji in splošno, če tema nanese na to	Razkritje odsotnosti želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU

	<i>ne želim, če tema nanese na to.</i>			
A21	<i>Sorodniki tudi večkrat rečejo, da si bom premislila in da bi bilo čudovito, če bi imela otroke.</i>	Večkratna omemba, da si bom premislila	Odziv sorodnikov	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
A22	<i>Z njimi se ne poglobljam v to debato preveč, saj me želijo le prepričevati, da si bom premislila.</i>	Ne poglobljam se v debato z njimi	Odziv na mnenja sorodnikov	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
A23	<i>Prijatelji pa so razumevajoči.</i>	Razumevajoči prijatelji	Odziv prijateljev	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
A24	<i>...in tudi več jih je med njimi, ki si ne želijo postati starši.</i>	Več prijateljev, ki si ne želijo postati starši.	Odsotnost želje po otroku pri drugih	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
A25	<i>Je pa res, da večina moških s tem ni zadovoljnih.</i>	Nezadovoljstvo moških o ne želji po otroku pri ženskah	Odziv moških	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
A26	<i>...in potem zmeraj nekako med vrsticami omenjajo, da bi pa bilo dobro imeti družino.</i>	Med vrsticami omenjeno, da je dobro imeti družino	Odziv moških	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
A27	<i>Včasih sem se počutila nerazumljeno.</i>	Počutila sem se nerazumljeno	Lastni občutki ob odzivih družbe	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
A28	<i>...zdaj pa mi je že vseeno.</i>	Zdaj mi je vseeno	Lastni občutki ob odzivih družbe	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU

A29	<i>Povem, kaj si mislim in kakšni so moji vidiki glede tega.</i>	Razkrijem svoja mišljenja in občutke	Razkritje odsotnosti želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
A30	<i>Ne glede na to, kakšne protiargumente mi dajejo sogovorniki, se moje mnenje ne spremeni.</i>	Ne spreminjanje lastnega mnenja ne glede na protiargumente sogovornikov	Lastni občutki ob odzivih družbe	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
A31	<i>Sem mnenja, da me ne potrebujejo vsi razumeti glede tega.</i>	Brez potrebe po razumevanju drugih	Lastni občutki ob odzivih družbe	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
A32	<i>...ampak pričakujem pa spoštovanje moje odločitve.</i>	Pričakujem spoštovanje moje odločitve	Lastni občutki od odzivih družbe	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
A33	<i>Menim, da je splošno nesprejemanje žensk, ki si ne želijo imeti otrok, pripisano kompleksnemu vplivu različnih okoliščin.</i>	Nesprejemanje žensk, ki ne želijo imeti otrok, je pripisano kompleksnemu vplivu različnih okoliščin	Vpliv različnih okoliščin	DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
A34	<i>Gre se za neko zakoreninjeno pričakovanje od žensk, da imajo otroke.</i>	Zakoreninjeno pričakovanje, da imajo ženske otroke	Pričakovanje, da ženske imajo otroke	DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
A35	<i>...tradicionalne spolne vloge, ki vključujejo materinstvo kot nekakšen osrednji aspekt ženskosti.</i>	Tradicionalne spolne vloge, kjer je materinstvo osrednji aspekt	Tradicionalne spolne vloge	DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
A36	<i>K obsojanju žensk prispeva tudi</i>	Obsojanje žensk s strani	Ideologija	DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE

	<i>pronatalistična ideologija, ki se zavzema za to, da je prokreacija družbena dolžnost.</i>	pronatalistične ideologije, ki pravi, da je roditi otroka družbena dolžnost		ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
A37	<i>Ženske, ki se odločijo, da ne bodo imele otrok, so obravnavane slabše od tistih, ki otroke imajo.</i>	Slabša obravnava žensk, ki si ne želijo imeti otrok, od tistih, ki jih imajo	Obravnava žensk, ki ne želijo imeti otrok	DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
A38	<i>...ravno zaradi tega se veliko žensk sooči s pritiskom, da morajo opravičevati in zagovarjati svojo izbiro.</i>	Ženske se soočajo s pritiskom zagovarjanja svoje lastne odločitve	Zagovarjanje lastne odločitve	DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
A39	<i>Trenutno nimam partnerja</i>	Trenutno nimam partnerja	Partnerstvo	PARTNERSKO ŽIVLJENJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
A40	<i>Pri bivših partnerjih sem zmeraj poudarila, da si ne želim imeti otrok.</i>	Razkritje ne želje po otroku bivšim partnerjem	Razkritje odsotnosti želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
A41	<i>Nekateri so to sprejeli.</i>	Nekateri partnerji so odločitev sprejeli	Odziv bivših partnerjev	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
A42	<i>...nekateri niso sprejeli.</i>	Nekateri partnerji odločitve niso sprejeli	Odziv bivših partnerjev	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
A43	<i>Če niso sprejeli, so me vedno želeli prepričati, da bi otroke imela.</i>	Prepričevanje naj imam otroke	Odziv bivših partnerjev	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU

A44	<i>Z nekaterimi sem tudi zaradi tega prekinila stike.</i>	Prekinitev stikov s partnerjem	Odziv na mnenje bivših partnerjev	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
A45	<i>...ali pa so imeli kakšne neprijetne pripombe.</i>	Neprijetne pripombe bivših partnerjev	Odziv bivših partnerjev	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
A46	<i>...npr. da sem čudna in brez srca.</i>	Pripomba, da sem brez srca	Odziv bivših partnerjev	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU

• INTERVJU B

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
B1	<i>Tam nekje v srednji šoli, ko se je večina okoli mene pogovarjala o otrocih.</i>	V srednji šoli, ko se je večina pogovarjala o otrocih	Zavedanje odsotnosti želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
B2	<i>In ker je moj partner starejši so se začela pojavljati razna vprašanja o tej temi.</i>	Vprašanja o tej temi zaradi starejšega partnerja	Prva vprašanja o želji po otrocih	VPRAŠANJA O ŽELJI PO OTROCIH
B3	<i>Spraševali so me predvsem partnerjevi prijatelji, večkrat v smislu »zafrkancije«.</i>	Spraševanje partnerjevih prijateljev	Vprašanja o načrtovanju otrok	VPRAŠANJA O ŽELJI PO OTROCIH
B3	<i>Pač ljudje mislijo, da lahko vse rečejo. In da vsi isto mislimo in želimo.</i>	Ljudje mislijo, da lahko vse rečejo in da imamo vsi enake želje	Pričakovanje, da ženske imajo otroke	DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
B4	<i>Pol so pa užaljeni, ker nočemo vsi</i>	Nočemo vsi živeti po istih pravilih	Pričakovanje, da ženske imajo otroke	DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE

	<i>živet po njihovih pravilih.</i>			ŽELIJO IMETI OTROK
B5	<i>Mislim, da en partnerjev prijatelj, ko sem bila stara 17.</i>	Partnerjev prijatelj pri 17. letih	Prva vprašanja o želji po otrocih	VPRAŠANJA O ŽELJI PO OTROCIH
B6	<i>Jaz sem že celo svoje življenje iskrena in sem z veseljem odgovorila, da nikoli.</i>	Celo življenje sem iskrena in z veseljem povem, da nikoli	Odgovor na vprašanja o otrocih	VPRAŠANJA O ŽELJI PO OTROCIH
B7	<i>Potem je bil pa zelo užaljen.</i>	Sogovornik je bil užaljen	Odziv ožje družbe	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
B8	<i>...da sem premlada, da bi to vedela.</i>	Premlada, da bi že vedela	Odziv ožje družbe	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
B9	<i>Z veseljem odgovorim glede svojih razlogov, saj je o tem potrebno ozaveščat.</i>	Odgovor glede razlogov, ker je o tem potrebno ozaveščat	Razlogi za odsotnost želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
B10	<i>Ne vidim se kot mama, nikakor.</i>	Ne vidim se kot mama	Razlogi za odsotnost želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
B11	<i>Ne želim poslušati joka, vstajati sredi noči.</i>	Ne želim poslušati joka in vstajati sredi noči	Razlogi za odsotnost želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
B12	<i>Ne želim se odpovedati lastnim željam in interesom.</i>	Ne želim se odpovedati svojim željam in interesom	Razlogi za odsotnost želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
B13	<i>Odziv je po navadi tak, da je moje mnenje sebično.</i>	Družba meni, da sem sebična	Odziv ožje družbe	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU

B14	<i>Ah, od vsakega drugega. Starši, sorodniki, pa še kdo od skupnih prijateljev od naju s partnerjem.</i>	Odziv vsakega drugega. Staršev, sorodnikov, itd.	Odziv ožje družbe	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
B15	<i>Skratka vsi, na katere moja osebna odločitev niti ne vpliva.</i>	Vsi, na katere moja odločitev nima vpliva	Odziv ožje družbe	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
B16	<i>Je vendar moje telo in moje življenje, a ne.</i>	Moje telo in moje življenje	Lastni občutki ob odzivih družbe	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
B17	<i>Če me kdo vpraša, z veseljem povem.</i>	Z veseljem povem	Razkritje odsotnosti želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
B18	<i>In trudim se o tej temi ozaveščat preko socialnih omrežij.</i>	Ozaveščanje preko socialnih omrežij	Ozaveščanje o odsotnosti želj po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
B19	<i>V glavnem, nikakor ne skrivam svoje odločitve.</i>	Nikakor ne skrivam svoje odločitve	Razkritje odsotnosti želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
B20	<i>Pomembno se mi zdi, da se o tem ozavešča.</i>	Pomembnost ozaveščanja	Razkritje odsotnosti želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
B21	<i>...s tem preprečujemo stigmo, ki jo doživljajo ženske, ki ne želijo imeti otrok.</i>	Preprečevanje stigme, ki jo doživljajo ženske, ki ne želijo imeti otrok	Obravnava žensk, ki ne želijo imeti otrok	DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
B22	<i>Niti nima smisla, da bi skrivala svoje življenjske želje.</i>	Nesmiselnost skrivanja lastnih življenjskih želja	Razkritje odsotnosti želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
B23	<i>Načeloma na Instagramu in Facebooku delim</i>	Deljenje zapisov na socialnih omrežjih	Ozaveščanje o odsotnosti želj po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU

	<i>zapise, ki se dotikajo te teme.</i>			
B24	<i>Predvsem iz tujih strani, v tujini je to bolj popularna tematika v družbi.</i>	V tujini je ta problematika bolj naslovljena	Razširjenost tematike o odsotnosti želje po otrocih	DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
B25	<i>V Sloveniji je to itak tabu tema.</i>	Tabu tema v Sloveniji	Razširjenost tematike o odsotnosti želje po otrocih	DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
B26	<i>...če se je kdo dotakne, je to Inštitut 8.marec.</i>	Teme se dotakne Inštitut 8.marec	Razširjenost tematike o odsotnosti želje po otrocih	DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
B27	<i>Rada delim te zapise, da bi se ljudje zavedali, da je imeti otroka odločitev vsakega posameznika.</i>	Želim, da bi se ljudje zavedali, da je imeti otroka odločitev vsakega posameznika	Lastna odločitev posameznika	DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
B28	<i>...ne moremo kar mi določati sočloveku, kako bo živel.</i>	Ne moremo določati, kako bo kdo živel	Lastna odločitev posameznika	DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
B29	<i>Nasploh je reakcija katastrofalna.</i>	Reakcija je katastrofalna	Odziv ožje družbe	ODZIVI NA NE ŽELJO PO OTROKU
B30	<i>Reakcija mame je najslabša.</i>	Mamina reakcija je najslabša	Odziv staršev	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
B31	<i>...ker se ne more sprijazniti s tem, da ne bo imela vnukov.</i>	Ne more se sprijazniti z življenjem brez vnukov	Odziv staršev	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU

B32	<i>Saj vsi vemo, da me mama ni rodila zato, da bom živel po njenih pravilih.</i>	Mama me ni rodila zato, da bom živel po njenih pravilih	Odziv na mnenja staršev	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
B33	<i>Najslabša reakcija je pri sorodnikih.</i>	Najslabša reakcija pri sorodnikih	Odziv sorodnikov	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
B34	<i>...so pač jezni, da ne bo še koga v družini.</i>	Jezni so, da ne bo še koga v družini	Odziv sorodnikov	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
B35	<i>Prijatelji to čisto normalno sprejemajo.</i>	Prijatelji sprejemajo normalno	Odziv prijateljev	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
B36	<i>...če pa ne bi, pa ne bi več bili prijatelji.</i>	Če ne bi, ne bi več bili prijatelji	Odziv na mnenja prijateljev	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
B37	<i>Sicer nekateri prijatelji še vedno menijo, da si bom premislila.</i>	Nekateri prijatelji menijo, da si bom premislila	Odziv prijateljev	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
B38	<i>...tega ne vzamem slabonamerno.</i>	Ne vzamem slabonamerno	Odziv na mnenja prijateljev	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
B39	<i>Najslabše je, ko prejmem reakcije ljudi, ki mi niso blizu.</i>	Najslabše je prejeti reakcije ljudi, ki mi niso blizu	Obravnava žensk, ki ne želijo imeti otrok	DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
B40	<i>...ker spremljajo moje objave na socialnih omrežjih o tej temi.</i>	Spremljajo moje objave na socialnih omrežjih	Obravnava žensk, ki ne želijo imeti otrok	DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK

B41	<i>Radi govorijo potem za mojim hrbtom, da se hvalim s tem, da ne želim imeti otrok.</i>	Za mojim hrbtom govorijo, da se hvalim, da ne želim imeti otrok.	Obravnava žensk, ki ne želijo imeti otrok	DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
B42	<i>Iskreno povedano, mi gredo reakcije, ko so ljudje zgroženi na živce.</i>	Ko so ljudje zgroženi mi gre na živce	Lastni občutki ob odzivih družbe	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
B43	<i>In zaradi tega dam nazaj neumne odgovore.</i>	Podam neumne odgovore	Odziv na mnenja družbe	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
B44	<i>Jaz osebno mislim, da je to posledica patriarhizma.</i>	To je posledica patriarhizma	Ideologija	DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
B45	<i>...in pa tisto splošno prepričanje, da so ženske na svetu samo zato, da bodo imele otroke.</i>	Prepričanje, da so ženske na svetu samo zato, da bodo imele otroke	Pričakovanje, da ženske imajo otroke	DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
B46	<i>Ta vloga ženske v družbi, ki je naravnana samo k temu, da je mama in skrbnica.</i>	Vloga ženske v družbi, da je mama in skrbnica.	Tradicionalne spolne vloge	DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
B47	<i>Premalo se piše in govori o tem, da ženske ne rabijo imeti otrok.</i>	Premalo se ozavešča o tem, da ženske ne rabijo imeti otrok	Razširjenost tematike ne želje po otrocih	DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
B48	<i>Zaradi mene naj imajo oni 500 otrok, če želijo, jaz jih pač ne bom imela.</i>	Naj imajo 500 otrok, če želijo, jaz pa jih ne bom imela.	Lastna odločitev posameznika	DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK

B49	<i>Ne razumem, zakaj je družba užaljena zaradi življenjskih odločitev posameznikov.</i>	Nerazumevanje užaljenosti družbe zaradi življenjskih odločitev posameznikov	Lastna odločitev posameznika	DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
B50	<i>Mene osebno ne potrejo.</i>	Mene ne potrejo	Lastni občutki ob odzivih družbe	ODZIVI NA NE ŽELJO PO OTROKU
B51	<i>Imam srečo, da imam močno osebnost in se ne pustim drugim.</i>	Imam močno osebnost in se ne pustim drugim	Lastni občutki ob odzivih družbe	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
B52	<i>To je moja odločitev in ne bom dovolila, da kdorkoli v to posega.</i>	Lastna odločitev, v katero ne dovolim posega	Lastni občutki ob odzivih družbe	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
B53	<i>Imam partnerja, že nekaj let.</i>	Imam partnerja	Partnerstvo	PARTNERSKO ŽIVLJENJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
B54	<i>S to odločitvijo je zdaj sprijaznjen.</i>	Partner sprijaznjen z odločitvijo	Odziv partnerja	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
B55	<i>...včasih je tudi on mislil, da si bom premislila.</i>	Partner je mislil, da si bom premislila	Odziv partnerja	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
B56	<i>Sama sem res odkrita glede tega in mu nikoli nisem skrivala.</i>	Odkritost glede odločitve	Razkritje odsotnosti želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU

• INTERVJU C

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
C1	<i>Že pred leti sem v družbi malih otrok ugotovila, da si jih ne želim.</i>	Ugotovitev ne želje po otroku pred leti	Zavedanje odsotnosti želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
C2	<i>Dodati moram tudi, da sem videla, da zna biti življenje z otroci naporno, predvsem ko so majhni.</i>	Življenje z otroci zna biti naporno	Razmišljanje o starševstvu	STARŠEVSTVO
C3	<i>Res nikakor ne prenesem otroškega joka ali kričanja.</i>	Ne prenesem otroškega joka ali kričanja	Razlogi za odsotnost želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
C4	<i>Imam tri nečake, ki jih imam rada, ampak to res ni zame.</i>	Imam rada svoje nečake, ampak otroci res niso zame	Razlogi za odsotnost želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
C5	<i>Včasih v družbi otrok postanem nervozna.</i>	Včasih sem v družbi otrok nervozna	Razlogi za odsotnost želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
C6	<i>So trdoglavi in trmasti in temu res nisem kos.</i>	Otroci so trdoglavi in trmasti	Razlogi za odsotnost želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
C7	<i>Ne spomnim se, kdaj se je prvič pojavilo vprašanje o tem.</i>	Ne spomnim se prvega vprašanja glede otrok	Prva vprašanja o želji po otrocih	VPRAŠANJA O ŽELJI PO OTROCIH
C8	<i>...najbrž takrat, ko so začele moje sovrstnice objavljati slike svojih otrok.</i>	Takrat, ko so sovrstnice začele objavljati slike otrok	Prva vprašanja o želji po otrocih	VPRAŠANJA O ŽELJI PO OTROCI
C9	<i>Začeli so se komentarji: zdaj si pa ti na vrsti.</i>	Pojavljanje komentarjev: ti si na vrsti	Priganjanje k nosečnosti	VPRAŠANJA O ŽELJI PO OTROCIH

C10	<i>Ko je sestra rodila tretjega otroka, so komentarji leteli name, da moram imeti zdaj pa že jaz otroke.</i>	Ob rojstvu nečaka komentiranje, da moram zdaj jaz imeti otroke	Priganjanje k nosečnosti	VPRAŠANJA O ŽELJI PO OTROCIH
C11	<i>Največkrat so te komentarje postavljali bližnji, sorodniki.</i>	Komentarje postavljajo bližnji in sorodniki	Odziv sorodnikov	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
C12	<i>Včasih pa se je kak komentar našel tudi s prijateljske strani.</i>	Včasih je to komentiral tudi kdo s prijateljske strani	Odziv prijateljev	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
C13	<i>Moj odgovor je vedno bil, da nikoli ne bom imela otrok.</i>	Moj odgovor je vedno bil, da ne bom imela otrok	Odgovor na vprašanja o otrocih	VPRAŠANJA O ŽELJI PO OTROCIH
C14	<i>In tako je tudi zdaj, vedno odgovorim isto.</i>	Moj odgovor je tudi zdaj isti	Odgovor na vprašanja o otrocih	VPRAŠANJA O ŽELJI PO OTROCIH
C15	<i>Reakcija je po navadi taka, da sem še mlada in da si bom premislila.</i>	Ljudje reagirajo tako, da rečejo, da sem še mlada in si bom premislila	Odziv ožje družbe	ODZIVI NA NE ŽELJO PO OTROKU
C16	<i>Nikoli nisem skrivala tega, da otrok ne želim imeti.</i>	Nikoli nisem skrivala	Razkritje odsotnosti želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
C17	<i>Vedno povem brez ovinkarjenja ali sramu.</i>	Ne ovinkarim in ni me sram svoje odločitve	Razkritje odsotnosti želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
C18	<i>Razlik v reakcijah ljudi, ki jim to povem, ne zaznavam.</i>	Ni razlik v reakcijah ljudi	Odziv ožje družbe	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
C19	<i>Mi je pa vseeno za reakcije, saj na to že od nekdaj ne</i>	Za reakcije mi je vseeno	Lastni občutki ob odzivih družbe	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU

	<i>polagam pozornosti.</i>			
C20	<i>Menim, da je družba nesprijemljiva do žensk, ki nočejo otrok zaradi preteklosti.</i>	Družba je nesprijemljiva do žensk, ki ne želijo imeti otrok zaradi preteklosti	Vpliv različnih okoliščin	DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
C21	<i>...pojavljale so se teorije, da je glavna vloga ženske rojevanje otrok.</i>	Glavna vloga ženske je bila rojevanje otrok	Tradicionalne spolne vloge	DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
C22	<i>Moški pa so imeli vlogo vodje, bili so glavni.</i>	Moški so imeli vlogo vodje	Tradicionalne spolne vloge	DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
C23	<i>Žensko telo naj bi bilo ustvarjeno za rojevanje otrok</i>	Namen ženskega telesa naj bi bil rojevanje otrok	Pričakovanje, da imajo ženske otroke	DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
C24	<i>...marsikdo tudi danes tako misli.</i>	Tudi danes mislijo tako	Pričakovanje, da imajo ženske otroke	DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
C25	<i>Ti stereotipi mene ne potrejo.</i>	Stereotipi me ne potrejo	Lastni občutki ob odzivih družbe	ODZIVI NA NE ŽELJO PO OTROKU
C26	<i>...predvsem zaradi tega, ker je življenje moje in živela ga bom tako, kot sama želim.</i>	Življenje je moje in živela bom tako kot sama želim	Lastna odločitev posameznika	DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
C27	<i>Ne oziram se na komentarje drugih, ker mi največ šteje lastno mnenje.</i>	Neobremenjenost s komentarji drugih	Lastni občutki ob odzivih družbe	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU

C28	<i>Me pa velikokrat razjezi, ko mi kdo reče, da bi mogla vsaka ženska vsaj enkrat v življenju roditi.</i>	Razjezi me misel, da bi morala vsaka ženska roditi	Obravnava žensk, ki ne želijo imeti otrok	DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
C29	<i>Mislim, da je to odločitev vsakega posameznika.</i>	To je odločitev vsakega posameznika	Lastna odločitev posameznika	DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
C30	<i>Zdi se mi, da ljudje ne vedo, da lahko kakšno vprašanje ima močan vpliv na nekoga.</i>	Vprašanja lahko imajo močan vpliv na nekoga	Obravnava žensk, ki ne želijo imeti otrok	DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
C31	<i>Imam partnerja.</i>	Imam partnerja	Partnerstvo	PARTNERSKO ŽIVLJENJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
C32	<i>...ki je istega mnjenja kot jaz.</i>	Partner je istega mnjenja	Odziv partnerja	ODZIVI NA NE ŽELJO PO OTROKU
C33	<i>Veliko kdo komentira, da sva se lepo našla.</i>	Lepo sva se našla	Partnerstvo	PARTNERSKO ŽIVLJENJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
C34	<i>V življenju želiva uživati drug z drugim, ker je to za naju dovolj.</i>	Eden za drugega sva dovolj	Razlog za odsotnost želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU

• INTERVJU D

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
D1	<i>Nas so že od vrtca vzgajali tako, da bomo, ko odrastemo dekleta mame, fantje pa bodo hodili v službo.</i>	Že v vrtcu so nas vzgajali v bodoče mame	Vzgajanje v starševstvo	STARŠEVSTVO
D2	<i>Takrat sem se tudi kot majhna deklica igrala z dojenčki.</i>	Igranje z dojenčki	Vzgajanje v starševstvo	STARŠEVSTVO
D3	<i>Prepričana sem bila, da bom imela 5 otrok.</i>	Prepričanje, da bom imela 5 otrok	Razmišljanje o starševstvu	STARŠEVSTVO
D6	<i>Da ne želim otrok sem ugotovila pri 25. letih.</i>	Ugotovitev pri 25. letih	Zavedanje odsotnosti želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
D7	<i>In očitno je bilo moje mnenje že takrat pravo, saj drži še zdaj, pri mojih 55.</i>	Odločitev drži še zdaj	Zavedanje odsotnosti želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
D8	<i>Ugotovitev je bila kar pozna, zato ker so bili takrat drugačni časi.</i>	Pozna ugotovitev zaradi drugih časov	Zavedanje odsotnosti želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
D9	<i>Nisi smela niti pomisliti o tem, da otrok ne želiš.</i>	Prepoved razmišljanja o ne želji po otroku	Pričakovanje, da imajo ženske otroke	DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
D10	<i>...zaradi skrbi, ki jih otroci s sabo prinesejo.</i>	Skrbi zaradi otrok	Razlogi za odsotnost želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
D11	<i>...strah pred nosečnostjo in porodom.</i>	Strah nosečnosti in poroda	Razlogi za odsotnost želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU

D12	<i>Zelo rada potujem, z otroci pa bi to bilo preveč naporno.</i>	Naporno potovanje z otroci	Razlogi za odsotnost želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
D13	<i>...nisem začutila »materinskega klica«.</i>	Nisem čutila materinskega klica	Razlogi za odsotnost želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
D14	<i>Nikoli nisem srečala partnerja, ki bi bil primeren za očeta, haha.</i>	Nisem srečala partnerja, ki bi bil primeren za očeta	Razlogi za odsotnost želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
D15	<i>Te svoje odločitve nikoli nisem obžalovala.</i>	Svoje odločitve ne obžalujem	Ne obžalovanje	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
D16	<i>Prvič me je vprašala mama, pri 18. letih.</i>	Mama, pri 18. letih	Prva vprašanja o želji po otrocih	VPRAŠANJA O ŽELJI PO OTROCI
D17	<i>...takrat so bile že vse mame, zato tudi pojavljanje vprašanj.</i>	Vse so že bile mame	Prva vprašanja o želji po otrocih	VPRAŠANJA O ŽELJI PO OTROCI
D18	<i>Rekla sem ji, da še ni čas za to, ker sem šla naprej študirat.</i>	Ni še čas zaradi študija	Odgovor na vprašanja o otrocih	VPRAŠANJA O ŽELJI PO OTROCIH
D19	<i>To je takrat razumela.</i>	Takrat je razumela	Odziv staršev	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
D20	<i>...nisem še bila tako prepričana v to, da otrok ne želim imeti.</i>	Nisem bila tako prepričana v to, da otrok ne želim imeti	Zavedanje odsotnosti želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
D21	<i>...ker se je od mene pričakovalo, da jih imam in sem temu vzorcu želela slediti.</i>	Želja po sledenju pričakovanjem	Pričakovanje, da imajo ženske otroke	DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
D22	<i>Starša sta razumela, da je na</i>	Razumevanje staršev	Odziv staršev	ODZIVI NA ODSOTNOST

	<i>prvem mestu izobrazba.</i>			ŽELJE PO OTROKU
D23	<i>Ja, povem.</i>	Povem	Razkritje odsotnosti želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
D24	<i>Zdaj sem že toliko stara, da niti ni več mogoče, da bi jih imela.</i>	Ni več mogoče, da bi otroke imela	Razkritje odsotnosti želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
D25	<i>...včasih sem to skrivala.</i>	Skrivanje v preteklosti	Razkritje odsotnosti želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
D26	<i>Družba je bila takrat glede tega še bolj zadržana.</i>	Zadržana družba	Vpliv različnih okoliščin	DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
D27	<i>Težko je bilo povedati, brez, da bi te označili za čudnega.</i>	Težko je bilo povedati	Razkritje odsotnosti želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
D28	<i>Tam nekje od 30. leta naprej nisem več skrivala.</i>	Nisem več skrivala	Razkritje odsotnosti želje po otroku	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
D29	<i>Ah, starša sta bila zelo razočarana.</i>	Razočarana starša	Odziv staršev	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
D30	<i>Nekaj časa smo bili zaradi tega celo sprti.</i>	Spor zaradi odločitve	Odziv na mnenja staršev	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
D31	<i>Nisem prenesla pritiska.</i>	Ne prenašanje pritiskov	Odziv na mnenja staršev	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
D32	<i>Kljub temu, da sta vedela, da otrok ne bom imela, sta mi</i>	Vsiljevanje otrok	Priganjanje k nosečnosti	VPRAŠANJA O ŽELJI PO OTROCIH

	<i>to še vedno vsiljevala.</i>			
D33	<i>Sorodniki pa niso meni direktno kaj rekli.</i>	Sorodniki mi niso nič rekli	Odziv sorodnikov	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
D34	<i>...komentirali so za mojim hrbtom.</i>	Komentarji za mojim hrbtom	Odziv sorodnikov	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
D35	<i>Danes so s tem že vsi sprijaznjeni.</i>	Zdaj so vsi sprijaznjeni	Odziv ožje družbe	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
D36	<i>Čutim še rahlo zamero s strani staršev, ker ni vnukov iz moje strani.</i>	Zamera s strani staršev	Odziv staršev	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
D37	<i>Reakcija prijateljev je bila normalna.</i>	Normalna reakcija	Odziv prijateljev	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
D38	<i>Slabše so reagirale ženske prijateljice.</i>	Slabša reakcija ženskih prijateljic	Odziv prijateljev	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
D39	<i>...rekle so, da si bom premislila.</i>	Rekle so, da si bom premislila	Odziv prijateljev	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
D40	<i>Moški prijatelji tega niso komentirali.</i>	Moški prijatelji niso komentirali	Odziv moških	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
D41	<i>Ob reakciji staršev sem se počutila slabo.</i>	Slabo počutje	Odziv na mnenja staršev	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU

D42	<i>Grozno mi je bilo, da me nočeta sprejeti zaradi lastnih želja.</i>	Bilo mi je grozno zaradi ne sprejemanja	Odziv na mnenja staršev	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
D43	<i>V obdobju, ko smo bili sprti, sem zapadla v depresijo.</i>	Depresija zaradi spora	Odziv na mnenja staršev	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
D44	<i>Zdaj reakcij ne prejemam več, ker vsi vedo, da otrok ne bom imela.</i>	Reakcij ne prejemam več	Odziv ožje družbe	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
D45	<i>Če kdo vpraša, me vpraša, če obžalujem, da jih nisem nikoli imela.</i>	Če me kdo vpraša, je to o obžalovanju	Vprašanja o obžalovanju	VPRAŠANJA O ŽELJI PO OTROCIH
D46	<i>Moj odgovor je seveda ne, ne obžalujem.</i>	Ne obžalujem	Ne obžalovanje	ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
D47	<i>Vpliva več dejavnikov, od vere, do vzgoje, do časa, v katerem živimo.</i>	Vpliva več različnih dejavnikov	Vpliv različnih okoliščin	DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
D48	<i>Pričakovanje sveta pač je, da je ženska mama in gospodinja.</i>	Pričakovanje, da je ženska mama in gospodinja	Pričakovanje, da imajo ženske otroke	DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
D49	<i>Politika je usmerjena v rodnost.</i>	Politika usmerjena v rodnost	Ideologija	DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
D50	<i>Svet nikakor ne želi dopustiti svobodnih odločitev žensk.</i>	Ne dopustnost svobodnih odločitev žensk	Lastna odločitev posameznika	DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK

D51	<i>Ne sprejemanje me je včasih potrlo, vendar samo s strani mojih bližnjih.</i>	Ne sprejemanje me je potrlo	Lastni občutki ob odzivih družbe	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
D52	<i>Stereotipi pač obstajajo in vedno bodo.</i>	Stereotipi bodo vedno obstajali	Lastni občutki ob odzivih družbe	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
D53	<i>Na nas pa je, kako se bomo nanje odzvali.</i>	Sami se odločimo, kako se bomo odzvali	Lastni občutki ob odzivih družbe	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
D54	<i>Jaz zase vem kaj in kdo sem.</i>	Sama vem kdo sem	Lastni občutki ob odzivih družbe	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
D55	<i>Trenutno imam partnerja.</i>	Imam partnerja	Partnerstvo	PARTNERSKO ŽIVLJENJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
D56	<i>On ima od prej hčerko, tako da na nek način imam otroka, haha.</i>	On ima od prej hčerko	Partnerstvo	PARTNERSKO ŽIVLJENJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK
D57	<i>Partner me nikoli ni vprašal, zakaj nimam svojih otrok</i>	Partner nikoli ni vprašal	Odziv partnerja	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
D58	<i>Kar nekaj bivših partnerjev me je prepričevalo, da bi imela otroka.</i>	Bivši partnerji so me prepričevali, naj imam otroka	Odziv bivših partnerjev	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU
D59	<i>...to je bil razlog, da sem se z njimi razšla.</i>	Razlog za razhod	Odziv na mnenje bivših partnerjev	ODZIVI NA ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU

9.2 Osno kodiranje

STARŠEVSTVO

- Razmišljanje o starševstvu
 - Razmišljanje o prednostih in slabostih starševstva (A1)
 - Življenje z otroci zna biti naporno (C2)
 - Prepričanje, da bom imela 5 otrok (D3)
- Odnos do nosečnosti
 - Mnenje o izkušnji nosečnosti za ženske, ki si to želijo (A3)
 - Razmišljanje o življenjskih izzivih, ki jih nosečnost prinaša (A4)
 - Možnost splava pri nenačrtovani zanositvi (A14)
- Vzgajanje v starševstvo
 - Že v vrtcu (D1)
 - Igranje z dojenčki (D2)

ODSOTNOST ŽELJE PO OTROKU

- Zavedanje odsotnosti želje po otroku
 - Ne videnje v vlogi matere (A2)
 - V srednji šoli, ko se je večina pogovarjala o otrocih (B1)
 - Ugotovitev ne želje po otroku pred leti (C1)
 - Ugotovitev pri 25. letih (D6)
 - Odločitev drži še zdaj (D7)
 - Pozna ugotovitev zaradi drugih časov (D8)
 - Nisem bila tako prepričana (D20)
- Razlogi za odsotnost želje po otroku
 - Fiziološke in psihološke spremembe v nosečnosti (A5)
 - Ne videnje same sebe v vlogi mame (A6)
 - Sebičnost (A7)
 - Ne vidim se kot mama (B10)
 - Ne želim poslušati jokati in vstajati ponoči (B11)
 - Ne želim se odpovedati svojim željam in interesom (B12)

- Ne prenesem otroškega joka ali kričanja (C3)
- Imam rada svoje nečake, ampak otroci niso zame (C4)
- Včasih sem v družbi otrok nervozna (C5)
- Otroci so trdoglavi in trmasti (C6)
- Skrbi zaradi otrok (D10)
- Strah nosečnosti in poroda (D11)
- Naporno potovanje z otroci (D12)
- Nisem čutila materinskega klica (D13)
- Nisem srečala partnerja, ki bi bil primeren za očeta (D14)

- o Razkritje odsotnosti želje po otroku
 - Stališča glede poroke in otrok (A17)
 - Razkritje ne želje po otroku na zmenku in v pogovorih (A18)
 - Večkratna omemba pred prijatelji in na splošno (A20)
 - Razkrijem svoja mišljenja in občutke (A29)
 - Razkritje ne želje po otroku bivšim partnerjem (A40)
 - Z veseljem povem (B17)
 - Pomembnost ozaveščanja (B20)
 - Nesmiselnost skrivanja lastnih življenjskih želja (B22)
 - Odkritost glede odločitve (B56)
 - Nikoli nisem skrivala (C16)
 - Ne ovinkarim in ni me sram moje odločitve (C17)
 - Povem (D23)
 - Ni več mogoče, da bi otroke imela (D24)
 - Skrivanje v preteklosti (D25)
 - Težko je bilo povedati (D27)
 - Nisem več skrivala (D28)

- o Ozaveščanje o odsotnosti želje po otroku
 - Ozaveščanje preko socialnih omrežij (B18)
 - Deljenje zapisov na socialnih omrežjih (B23)

- o Ne obžalovanje
 - Svoje odločitve ne obžalujem (D15) (D46)

VPRAŠANJA O ŽELJI PO OTROCIH

- o Prva vprašanja o želji po otrocih
 - Vprašanje o želji po otroku v osnovni šoli (A8)
 - Spraševanje partnerjevih prijateljev (B2)
 - Partnerjev prijatelj pri 17. letih (B5)
 - Ne spomnim se prvega vprašanja glede otrok (C7)
 - Takrat, ko so sovrstnice začele objavljati slike otrok (C8)
 - Mama, pri 18. letih (D16)
 - Vse so že bile mame (D17)

- o Vprašanja o načrtovanju otrok
 - S strani družine bivšega partnerja (A9) (A10)
 - Spraševanje partnerjevih prijateljev (B3)

- o Odgovor na vprašanja o otrocih
 - Ne želja po otroku in seznanjenost partnerja (A11)
 - Celotno življenje sem iskrena in z veseljem povem, da nikoli (B6)
 - Moj odgovor je vedno bil, da ne bom imela otrok (C13)
 - Moj odgovor je tudi zdaj isti (C14)
 - Ni še čas zaradi študija (D18)

- o Priganjanje k nosečnosti
 - S strani mame bivšega partnerja (A13)
 - Pojavljanje komentarjev: ti si na vrsti (C9)
 - Komentiranje ob rojstvu nečaka (C10)
 - Vsiljevanje otrok (D32)

- o Vprašanja o obžalovanju:
 - Če me kdo vpraša, je to o obžalovanju (D45)

ODZIVI NA ODOSTNOST ŽELJE PO OTROKU

- o Odziv partnerjeve družine
 - Neprijetna tišina v prostoru (A12)

o Odziv ožje družbe

- Negativna reakcija ob omembi splava (A15)
- Prepričanje o tem, da si bom premislila (A16) (C15)
- Sogovornik je bil užaljen (B7)
- Premlada, da bi že vedela (B8)
- Družba meni, da sem sebična (B13)
- Odziv vsakega drugega (B14)
- Vsi, na katere moja odločitev nima vpliva (B15)
- Reakcija je katastrofalna (B29)
- Ni razlik v reakcijah (C18)
- Zdaj so vsi sprijaznjeni (D35)
- Reakcij ne prejemam več (D44)

o Lastni občutki ob odzivih družbe

- Nesmisel minimaliziranja sebe in svojih želja (A19)
- Počutila sem se nerazumljeno (A27)
- Zdaj mi je vseeno (A28)
- Ne spreminjanje lastnega mnenja ne glede na protiargumente (A30)
- Brez potrebe po razumevanju drugih (A31)
- Pričakujem spoštovanje moje odločitve (A32)
- Moje telo in moje življenje (B16)
- Ko so ljudje zgroženi mi gre na živce (B42)
- Mene ne potrejo (B50)
- Imam močno osebnost in se ne pustim drugim (B51)
- Lastna odločitev, v katero ne dovolim posega (B52)
- Za reakcije mi je vseeno (C19)
- Stereotipi me ne potrejo (C25)
- Neobremenjenost s komentarji drugih (C27)
- Ne sprejemanje me je potrlo (D51)
- Stereotipi bodo vedno obstajali (D52)
- Sami se odločimo, kako se bomo odzvali (D53)
- Sama vem kdo sem (D54)

o Odziv sorodnikov

- Večkratna omemba, da si bom premislila (A21)
- Najslabša reakcija pri sorodnikih (B33)
- Jezni so, da ne bo še koga v družini (B34)
- Komentarje postavljajo bližnji in sorodniki (C11)
- Sorodniki mi niso nič rekli (D33)
- Komentarji za mojim hrbtom (D34)

- o Odziv na mnenja sorodnikov
 - Ne poglobljam se v debato z njimi (A22)

- o Odziv prijateljev
 - Razumevajoči prijatelji (A23)
 - Prijatelji sprejemajo normalno (B35)
 - Nekateri menijo, da si bom premislila (B37)
 - Včasih je to komentiral tudi kdo s prijateljske strani (C12)
 - Normalna reakcija (D37)
 - Slabša reakcija žensk (D38)
 - Rekle so, da si bom premislila (D39)

- o Odziv moških
 - Nezadovoljstvo o ne želji po otroku pri ženskah (A25)
 - Med vrsticami omenjeno, da je dobro imeti družino (A26)
 - Moški niso komentirali (D40)

- o Odziv bivših partnerjev
 - Nekateri partnerji so odločitev sprejeli (A41)
 - Nekateri partnerji odločitve niso sprejeli (A42)
 - Prepričevanje naj imam otroke (A43)
 - Neprijetne pripombe (A45)
 - Pripomba, da sem brezsrčna (A46)
 - Prepričevali so me, naj imam otroka (D58)

- o Odziv na mnenje bivših partnerjev
 - Prekinitev stikov s partnerjem (A44)

- Razhod (D59)
- o Odziv staršev
 - Mamina reakcija je najslabša (B30)
 - Ne more se sprijazniti z življenjem brez vnukov (B31)
 - Takrat je razumela (D19)
 - Razumevanje staršev (D22)
 - Razočarana starša (D29)
 - Zamera s strani staršev (D36)
- o Odziv na mnenja staršev
 - Mama me ni rodila zato, da bom živela po njenih pravilih (B32)
 - Spor (D30)
 - Ne prenašanje pritiskov (D31)
 - Slabo počutje (D41)
 - Groza zaradi ne sprejemanja (D42)
 - Depresija zaradi spora (D43)
- o Odziv na mnenja prijateljev
 - Če ne bi, ne bi več bili prijatelji (B36)
 - Ne vzamem slabonamerno (B38)
- o Odziv na mnenja družbe
 - Podam neumne odgovore (B43)
- o Odziv partnerja
 - Partner sprijaznjen z odločitvijo (B54)
 - Partner je mislil, da si bom premislila (B55)
 - Partner je istega mnenja (C32)
 - Partner ni nikoli vprašal (D57)

DRUŽBENO (NE)SPREJEMANJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK

- o Vpliv različnih okoliščin
 - Ne sprejemanje je pripisano kompleksnemu vplivu različnih okoliščin (A33)

- Družba je nesprejemljiva zaradi preteklosti (C20)
- Zadržana družba (D26)
- Vpliva več različnih dejavnikov (D47)

- o Pričakovanje, da imajo ženske otroke
 - Zakoreninjeno pričakovanje (A34)
 - Ljudje mislijo, da imamo vsi enake želje (B3)
 - Nočemo vsi živeti po istih pravilih (B4)
 - Prepričanje, da so ženske na svetu samo zato, da bodo imele otroke (B45)
 - Namen ženskega telesa naj bi bil rojevanje otrok (C23)
 - Tudi danes mislijo tako (C24)
 - Prepoved razmišljanja o ne želji po otroku (D9)
 - Želja po sledenju pričakovanjem (D21)
 - Pričakovanje, da je ženska mama (D48)

- o Tradicionalne spolne vloge
 - Materinstvo je osrednji aspekt (A35)
 - Vloga ženske v družbi, da je mama (B46)
 - Glavna vloga ženske je bila rojevanje otrok (C21)
 - Moški so imeli vlogo vodje (C22)

- o Ideologija
 - Politika usmerjena v rodnost (A36) (D49)
 - Patriarhizem (B44)

- o Obravnava žensk, ki ne želijo imeti otrok
 - Slabša obravnava (A37)
 - Preprečevanje stigme (B21)
 - Reakcije ljudi, ki mi niso blizu (B39)
 - Spremljajo moje objave na socialnih omrežjih (B40)
 - Govorijo za mojim hrbtom (B41)
 - Razjezi me misel, da bi vsaka ženska morala roditi (C28)
 - Vprašanja lahko imajo močan vpliv na nekoga (C30)

- o Zagovarjanje lastne odločitve
 - Ženske se soočajo s pritiskom zagovarjanja lastne odločitve (A38)

- o Razširjenost tematike o odsotnosti želje po otrocih
 - V tujini je problematika bolj naslovljena (B24)
 - Tabu tema v Sloveniji (B25)
 - Teme se dotakne Inštitut 8. marec (B26)
 - Premalo se ozavešča o tem, da ženske na rabijo imeti otrok (B47)

- o Lastna odločitev posameznika
 - Želja po zavedanju, da je imeti otroka odločitev posameznika (B27)
 - Ne moremo določati, kako bo kdo živel (B28)
 - Naj imajo 500 otrok, jaz pa jih ne bom imela (B48)
 - Nerazumevanje užaljenosti družbe zaradi življenjskih odločitev posameznikov (B49)
 - Življenje je moje in živila bom kot sama želim (C26)
 - To je odločitev vsakega posameznika (C29)
 - Ne dopustnost svobodnih odločitev žensk (D50)

PARTNERSKO ŽIVLJENJE ŽENSK, KI NE ŽELIJO IMETI OTROK

- o Partnerstvo
 - Trenutno nimam partnerja (A39)
 - Imam partnerja (B53) (C31) (D55)
 - Lepo sva se našla (C33)
 - On ima hčerko od prej (D56)